

سید قطب

Sayyid Quṭb

U okrilju Kur'ana

في
ظلال
القرآن

17

Naslov originala
SAYYID QUTB
Fİ ZİLÂLI-L-QUR'ÂN

Sayyid Quṭb

U okrilju Kur'ana

Fī zilāli-l-Qur'ān

17

SARAJEVO, 1999

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

« وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرْنَا مِنْ
كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا
قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ »

(سورة التوبة آية ١٢٢)

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Svi vjernici ne treba da idu u boj. Neka se po nekoliko njih iz svake zajednice njihove potrudi da se uputi u vjerske nauke i neka opominju narod svoj da mu se vrate, da bi se Allaha pobojali (9/122).

U OKRILJU KUR'ANA

17

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

من سورة الأنبياء والحج

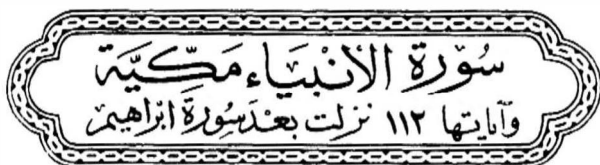
U IME ALLAHA, MILOSTIVOG, SAMILOSNOG!

SURA EL-ENBIJA' I SURA HADŽDŽ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

« أَقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ * مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنْ رَبِّهِمْ مُحَدَّثٍ إِلَّا اسْتَمَعُوهُ وَهُمْ يَلْعَبُونَ * لَاهِيَةً قُلُوبُهُمْ وَأَسْرَأُوا النَّجْوَى الَّذِينَ ظَلَمُوا : هَلْ هَذَا إِلَّا بَشْرٌ مِثْلَكُمُ ؟ أَفْتَأْتُونَ السَّحَرَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ ؟ * قَالَ : رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ، وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ * بَلْ قَالُوا أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ ، بَلْ آفَاتُهُ ، بَلْ هُوَ شَاعِرٌ فَلْيَأْتِنَا بِالْبَيِّنَاتِ كَمَا أُرْسِلَ الْأَوْلُونَ * مَا آمَنَتْ قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ مِنْ أَهْلِكَ نَهَاها ، أَفَهُمْ يُؤْمِنُونَ * وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رَجَالًا نُوحِي إِلَيْهِمْ ، فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ * وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ * ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ الْوَعْدَ فَأَنْجَيْنَاهُمْ وَمَنْ نَشَاءُ وَأَهْلَكْنَا الْمُسْرِفِينَ .

لَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ؟ * وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قُرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَأَنْشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا آخَرِينَ * فَلَمَّا أَحْسَوْا بِأَسْنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكُضُونَ * لَاتَرْكُضُوا وَارْجِعُوا إِلَى مَا تُرْفِئُكُمْ فِيهِ وَمَسَاكِينِكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْأَلُونَ * قَالُوا : يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ * فَمَا زَالَتْ تِلْكَ دَعْوَاهُمْ حَتَّى جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَامِدِينَ .

« وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ * لَوْ أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهْوًا لَاتَّخِذْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا إِنْ كُنَّا فَاعِلِينَ * بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ ، وَلَكُمْ الْوَيْلُ يَمَّا تَصِفُونَ * وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ، وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ * يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ .

« أَمْ اتَّخَذُوا آلِهَةً مِنَ الْأَرْضِ هُمْ يُنْشِرُونَ ؟ * لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ * لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ .

« أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً ! قُلْ : هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ ، هَذَا ذِكْرٌ مِنْ مَعِيَ وَذِكْرٌ مِنْ قَبْلِي ، بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ الْخَلْقَ فَهُمْ مُعْرِضُونَ .

« وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ .

« وَقَالُوا : اتَّخَذَ الرَّحْمَانُ وَلَدًا ، سُبْحَانَهُ ! بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ * لَا يُسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ ، وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ * يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ ، وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنْ أَرَادَ ، وَهُمْ مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفَعُونَ * وَنُ يُقَلِّمُنِيهِمْ : إِنِّي إِلَهُ مِنْ دُونِهِ فَذَلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ ، كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ .

« أَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا ، وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيًّا ، أَفَلَا يُوْمِنُونَ ؟ * وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ * وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا ، وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرِضُونَ * وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ، كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ .
 « وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ ، أَلَا يَأْتِيهِمْ أَجَلٌ مُّتَّعِدُونَ * كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ، وَنَبْلُوكُمْ بِالنَّاسِرِّ وَالْخَلِيرِ فِتْنَةً ، وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ » .

SURA EL-ENBLJA' OBJAVLJENA U MEKKI 112 AJETA

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Ljudima se bliži čas polaganja računa njihova, a oni, bezbrižni, ne mare za to (21/1).

I ne dođe im nijedna nova opomena od Gospodara njihova kojoj se, slušajući je, ne podsmjehuju (21/2)

srca rasijanih. A mnogobošci govore šapatom: "Da li je ovaj nešto drugo do čovjek kao i vi? Zar ćete slijediti vradžbinu, a vidite da jest?" (21/3).

"Gospodar moj zna" - reče on - "šta se govori i na nebu i na Zemlji; On sve čuje i sve zna!" (21/4).

Oni, čak, govore: "To su samo smušeni snovi; on ga izmišlja; on je pjesnik; neka nam donese kakvo čudo kao i prijašnji poslanici!" (21/5).

Nijedan grad koji smo Mi prije njih uništili nije u čudo povjerovao, pa zar će ovi vjerovati? (21/6).

I prije tebe smo samo ljude slali kojima smo objavljivali, zato pitajte sljedbenike Knjige ako ne znate vi! (21/7).

Mi ih nismo stvarali kao bića koja žive bez hrane, ni oni nisu besmrtni bili (21/8).

Poslije smo im obećanje ispunjavali, i njih, i one koje smo htjeli, spasavali, a one koji su nevaljali bili uništavali (21/9).

Mi vam Knjigu objavljujemo u kojoj je slava vaša, pa zašto se ne opametite? (21/10).

A koliko je bilo nevjerničkih sela i gradova koje smo uništili i poslije kojih smo druge narode podigli! (21/11).

I čim bi silu našu osjetili, kud koji bi se iz njih razbježali (21/12).

“Ne bježite, vratite se uživanjima vašim i domovima vašim, možda će vas neko što upitati” (21/13).

“Teško nama,” - oni bi govorili -, “mi smo, zaista, nevjernici bili!” (21/14).

I kukali bi tako sve dok ih ne bismo učinili, kao žito požnjeveno, nepomičnim (21/15).

Mi nismo stvorili nebo i Zemlju, i ono što je između njih, da se zabavljamo (21/16).

Da smo htjeli da se zabavljamo, zabavljali bismo se onako kako Nama dolikuje, ali Mi to ne činimo, (21/17)

nego istinom suzbijamo laž, istina je uguši i laži nestane; a teško vama zbog onoga što o Njemu iznosite! (21/18).

Njegovo je ono što je na nebesima i na Zemlji! A oni koji su kod Njega ne zaziru da Mu se klanjaju, i ne zamaraju se, (21/19)

hvale Ga noću i danju, ne malaksavaju (21/20).

Zar će kumiri koje oni od zemlje prave mrtve oživjeti? (21/21).

Da Zemljom i nebesima upravljaju drugi bogovi, a ne Allah, poremetili bi se. Pa nek je uzvišen Allah, Gospodar svemira, od onoga što Mu pripisuju! (21/22).

On neće biti pitan za ono što radi, a oni će biti pitani (21/23).

Zar da pored Njega oni uzimaju bogove?! Reci: “Dokažite!” Ova Knjiga je pouka za moje sljedbenike, a bilo je knjiga i za one koji su prije

mene bili i nestali. Međutim, većina njih ne zna Istinu, pa zato glave okreće
(21/24).

*Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili:
"Nema boga osim Mene, zato se Meni klanjajte!"* (21/25).

*Oni govore: "Milostivi ima dijete!" Hvaljen neka je On! A meleki su
samo robovi poštovani* (21/26).

Oni ne govore dok On ne odobri i postupaju onako kako On naredi
(21/27).

*On zna šta su radili i šta će uraditi, i oni će se samo za onoga kojim
On bude zadovoljan zauzimati, a oni su i sami, iz strahopoštovanja prema
Njemu, brižni* (21/28).

*A onoga od njih koji bi rekao: "Ja sam, doista, pored Njega, bog!" -
kaznili bismo džehennemom, jer Mi tako kažnjavamo mnogobošce* (21/29).

*Zar ne znaju nevjernici da su nebesa i Zemlja bili jedna cjelina, pa
smo ih Mi raskomadali, i da Mi od vode sve živo stvaramo? I zar neće
vjerovati?* (21/30).

*Mi smo po Zemlji nepomične planine razmjestili da ih ona ne potresa,
i po njima smo staze i bogaze stvorili da bi oni kuda žele stizali* (21/31).

*I to što je nebeski svod osiguran Naše je djelo, a oni se ipak okreću od
znamenja koja su na njemu* (21/32).

*I noć i dan Njegovo su djelo, i Sunce i Mjesec, i svi oni nebeskim
svodom plove* (21/33).

*Nijedan čovjek prije tebe nije bio besmrtn; ako ti umreš, zar će oni
dovijeka živjeti?* (21/34).

*Svako živo biće smrt će okusiti! Mi vas stavljamo na kušnju i u zlu i u
dobru i Nama ćete se vratiti* (21/35).

Ova sura je mekkanska i tretira ključnu tematiku koju tretiraju mekkanske sure... tematiku vjerovanja. Tretira je u svojim velikim područjima, područjima monoteizma, poslanstva i proživljenja.

Kontekst sure tretira tu tematiku prezentiranjem velikih kosmičkih zakonitosti i povezivanjem vjerovanja s njima. Vjerovanje je dio strukture ovog Univerzurna; on se kreće sukladno svojim velikim zakonitostima, a ono se temelji na Istini na kojoj se temelje nebesa i Zemlja i na ozbiljnosti

kojom se upravlja nebesima i Zemljom, a ne na neozbiljnosti i neistini, kao što ni Kosmos nije stvoren iz igre niti na neistini: *Mi nismo stvorili nebo i Zemlju, i ono što je između njih, da se zabavljamo* (21/16).

Otuda on kruži s ljudima, s njihovim srcima, očima i mislima između velikih kosmičkih sfera: neba i Zemlje, planina i klanaca, noći i dana, Sunca i Mjeseca, usmjeravajući njihove poglede ka jedinstvu zakonitosti koje njima vladaju i upravljaju i na ukazivanje ovog jedinstva na Jednoću Stvoritelja, Upravitelja i Vlasnika koji u vlasti nema ortaka, kao što nema ortaka ni u stvaranju: *Da Zemljom i nebesima upravljaju drugi bogovi, a ne Allah, poremetili bi se* (21/22).

Potom usmjerava njihove umove ka jedinstvu zakonitosti koje vladaju životom na ovoj Zemlji, ka jedinstvu izvora života: *i da Mi od vode sve živo stvaramo* (21/30), ka jedinstvu kraja živih bića: *Svako živo biće smrt će okusiti!* (21/35), i ka jedinstvu krajnjeg odredišta: *i Nama ćete se vratiti* (21/35).

Vjerovanje je čvrsto povezano sa tim velikim kosmičkim zakonitostima. Ono je također jedinstveno i pored mnogobrojnosti poslanika tokom vremena: *Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: "Nema Boga osim Mene, zato se Meni klanjajte!"* (21/25). Allahova volja je htjela da svi poslanici budu iz ljudskog roda: *I prije tebe smo samo ljude slali kojima smo objavljivali* (21/7).

I kao što je vjerovanje čvrsto vezano za velike kosmičke zakonitosti, takav je slučaj i sa okolnostima ovog vjerovanja na Zemlji. Zakonitost koja ne izostaje je da Istina na kraju pobjeđuje, a neistina nestaje, jer je Istina kosmičko načelo, a njena supremacija Božanska zakonitost: *nego Istinom suzbijamo laž, Istina je uguši i laži nestane* (21/18); i da će propast doživjeti nasilnici i poricatelji, a da Allah spašava poslanike i vjernike: *Poslije smo im obećanje ispunjavali, i njih, i one koje smo htjeli, spasavali, a one koji su nevaljali bili uništavali* (21/9); i da će Zemlju naslijediti Allahovi dobri robovi: *Mi smo u Zebūru, poslije Tevrāta, napisali da će Zemlju Moji čestiti robovi naslijediti* (21/105).

Otuda kontekst prezentira jedinstvenu zajednicu poslanika u dugom nizu, brzom prezentacijom. Nešto se duže zadržava kod izlaganja epizode iz kazivanja o Ibrāhimu (alejhi's-selam) i prilikom ukazivanja na slučaj Dāvūda i Sulejmāna. A kratko se zadržava kod kazivanja o Nūhu, Mūsāu, Hārūnu, I.ūtu, Ismāilu, Idrīsu, Zu'kiflu, Zunnūnu, Zekerijjāu, Jahjāu i Isāu (alejhimu's-selam).

U ovoj prezentaciji otkrivaju se i ukazuju značenja koja prethode u kontekstu sure. Ukazuju se u slici događaja iz života Poslanika (alejhi's-selam) i pozivanja, nakon što su se ukazala u obliku općih načela i zakonitosti.

Kontekst sure, također, sadrži neke prizore Sudnjeg dana u kojima se odslikavaju ista značenja u formi realiteta Sudnjeg dana.

Tako se raznovrsni signali u suri koncentriraju na jedan cilj, a to je poticanje ljudskog srca na spoznaju autentične Istine u vjerovanju s kojom je došao posljednji Poslanik (alejhi's-selam) kako ga ljudi ne bi dočekali u nemaru, bezbrižno se okrećući od njega, kako ih opisuje u početku sure: *Ljudima se bliži čas polaganja računa njihova, a oni, bezbrižni, ne mare za to. I ne dođe im nijedna nova opomena od Gospodara njihova kojoj se, slušajući je, ne podsmjehuju srca rasijanih* (21/1-3).

Ovo poslanstvo je istina i ozbiljna stvar. Kao što je i Univerzum istina i ozbiljna stvar. Stoga nema mjesta neozbiljnosti u dočekivanju poslaničke misije; nema mjesta ni zahtjevu za nadnaravnim dokazima; ta Allahovi dokazi u Univerzumu i zakonitosti u cijelom Kosmosu sugeriraju da je On Stvoritelj, Svemoćni, Jedan, a da je poslanstvo od tog Svemoćnog, Jedinog Stvoritelja.

Kompozicija ove sure sa aspekta njene jezičke konstrukcije i muzičkog ritma je rezolutna i ona je u suglasju sa njenim sadržajem kao i sa atmosferom konteksta u izlaganju ovog sadržaja. Ovo se sasvim jasno ukazuje prilikom poređenja sa kompozicijom sura Merjem i Taha, npr. Tamo je opušten takt koji odgovara njihovoj atmosferi. Ovdje je ritam čvrst i statičan i on odgovara sadržaju sure i njenoj atmosferi.

Ovo se još jasnije uočava komparacijom kompozicije kazivanja o Ibrahîmu (alejhi's-selam) u suri Merjem sa kompozicijom kazivanja ovdje. A također i proučavanjem epizode koja je iz njega preuzeta ovdje i epizode koja je preuzeta iz njega tamo. U suri Merjem uzeta je epizoda blagog dijaloga između Ibrahîma i njegovog oca, dok je ovdje predočena epizoda rušenja kipova i bacanja Ibrahîma na lomaču, kako bi se tako upotpunila harmonija između sadržaja, atmosfere, kompozicije i ritma.

Kontekst se u ovoj suri kreće u četiri kruga:

Prvi započinje prologom snažnih udara, koji potresa srca upozoravajući ih na blisku i neposrednu opasnost, a ona nemarna i bezbrižna: *Ljudima se bliži čas polaganja računa njihova, a oni, bezbrižni, ne mare za to (21/1).*

Zatim ih potresa drugim potresom putem prizora stradanja iščezlih naroda, koji su se prema dokazima Gospodara njihova nemarno odnosili živeći ravnodušno u zabludi i nasilnički se ponašajući: *A koliko je bilo nevjerničkih sela i gradova koje smo uništili i poslije kojih smo druge narode podigli! I čim bi silu Našu osjetili, kud koji bi se iz njih razbježali. "Ne bježite, vratite se uživanjima vašim i domovima vašim, možda će vas neko što upitati." "Teško nama," - oni bi govorili -, "mi smo, zaista, nevjernici bili!" I kukali bi tako sve dok ih ne bismo učinili, kao žito požnjeveno, nepomičnim (21/11-15).*

Kontekst potom veže između Istine i ozbiljnosti u pozivanju i Istine i ozbiljnosti u sistemu Kosmosa, kao i između vjerovanja u Allahovu Jednoću i zakonitosti egzistencije, a također pravi sponu između Jednoće Stvoritelja i Odreditelja i jedinstva poslanstva i vjerovanja kao i jedinstva izvora života, njegovog kraja i svršetka na način kako smo to prije istakli.

U drugom krugu vraća govor nevjernicima koji se obraćaju Poslaniku s omalovažavanjem i izigravanjem, dok je stvar sasvim ozbiljna i istinita, a i sve što ih okružuje sugerira na budnost i pažnju. Oni požuruju kaznu, a ona im je tako blizu. Ovdje se izlaže jedan od prizora Sudnjeg dana. Skreće im se pažnja na ono što je zadesilo omalovažatelje poslanika prije njih; potvrđuje se da oni mimo Allaha nemaju zaštitnika, usmjeravajući njihova srca na razmišljanje o moći koja Zemlju njihovu s krajeva njenih umanjuje i površinu njenu savija i mota. Možda će ih ovo probuditi iz nemara koji je došao kao posljedica dugotrajne blagodati i produženog blagostanja.

Ovaj krug završava usmjeravanjem Poslanika (alejhi's-selam) na obznanjivanje svoje uloge: *Reci: "Ja vas opominjem Objavom!" (21/45), i opasnosti koja im prijete u njihovom nemaru: ali, gluhi ne čuju poziv kad se opominju (21/45), sve dok se ne uspostave mjere pravde, a oni još uvijek u svom nemaru ravnodušni.*

Treći krug sadrži izlaganje o zajednici vjerovjesnika u kojoj se očitim ukazuje jedinstvo poslanstva i vjerovanja, kao što se jasno ukazuje Allahova

milost prema Njegovim dobrim robovima, Njegovo prijateljstvo prema njima i kažnjavanje nevjernika.

U četvrtom i posljednjem krugu prezentira se kraj i svršetak kroz jedan od sugestivnih prizora Sudnjeg dana. Kraj sure sadrži, kao i njen početak, snažan impuls, otvoreno upozorenje i prepuštanje njihovom konačnom, neminovnom kraju.

Sada ćemo pristupiti detaljnom proučavanju prvog kruga:

Ljudima se bliži čas polaganja računa njihova, a oni, bezbrižni, ne mare za to (21/1).

I ne dođe im nijedna nova opomena od Gospodara njihova kojoj se, slušajući je, ne podsmjehuju (21/2)

srca rasijanih. A mnogobošci govore šapatom: "Da li je ovaj nešto drugo do čovjek kao i vi? Zar ćete slijediti vradžbinu, a vidite da jest?" (21/3).

"Gospodar moj zna" - reče on - "šta se govori i na nebu i na Zemlji; On sve čuje i sve zna!" (21/4).

Oni, čak, govore: "To su samo smušeni snovi; on ga izmišlja; on je pjesnik; neka nam donese kakvo čudo kao i prijašnji poslanici!" (21/5).

Nijedan grad koji smo Mi prije njih uništili nije u čudo povjerovao, pa zar će ovi vjerovati? (21/6).

I prije tebe smo samo ljude slali kojima smo objavljivali, zato pitajte sljedbenike Knjige ako ne znate vi! (21/7).

Mi ih nismo stvarali kao bića koja žive bez hrane, ni oni nisu besmrtni bili (21/8).

Poslije smo im obećanje ispunjavali, i njih, i one koje smo htjeli, spasavali, a one koji su nevaljali bili uništavali (21/9).

Snažan prolog koji žestoko drma nemarne. Bliži se čas polaganja računa, a oni nemarni. Dokazi se predočavaju, a oni se okreću od Upute. Situacija je ozbiljna, a oni nemaju osjećaj za nju niti za njenu opasnost. Kad god im dođe nešto novo iz Kur'ana, dočekaju ga sa šalom i

omalovažavanjem, saslušaju ga šale zbijajući i igrajući se *srca rasijanih*. A srca su mjesta za razmišljanje, proučavanje i umovanje.

To je slika praznih duša koje ne poznaju ozbiljnost; otuda su one ravnodušne i bezbrižne u najopasnijim situacijama, šale se tamo gdje trebaju biti ozbiljni i izigravaju se u svetim momentima. To je opomena koja im dolazi; dolazi im od *Gospodara njihova*, a oni je dočekuju zabavljajući se, bez strahopoštovanja i veličanja. Duša u kojoj nema ozbiljnosti, dostojanstva i posvećenosti skončava u stanju banalnosti, tupoglavosti i raspadanja i ona je nesposobna da nosi teret, da odgovori zadatku i da izvrši obavezu. Život za nju prolazi beskorisno, bezvrijedno i jeftino.

Duh laskomnosti i potcjenjivanja koji se poigrava svetinjama, bolestan je duh. Raspuštenost i laskomnost nije isto što i podnošenje. Podnošenje znači ozbiljnu i senzibilnu snagu. Raspuštenost i laskomnost znači gubitak osjećaja i mlitavost.

Ovi koje Kur'an-i kerim opisuje dočekivaše ono što je objavljivano od Kur'ana da bude zakonom za život, programom rada i pravilom ponašanja, kao zabavu i razbibrigu. Dočekivaše približavanje časa polaganja računa u nemaru. Slični ovima postoje u svakom vremenu. Kad god duša bude ispražnjena od ozbiljnosti, dostojanstva i digniteta, ona zadobija ovu bolesnu, degeneriranu formu koju iscertava Kur'an, a koja pretvara cijeli život u ispraznu besposlicu, bez cilja i svrhe.

Dok su na drugoj strani vjernici dočekivali ovu suru s pažnjom koja je odvlačila srca od ovoga svijeta i svega što je u njemu.

Amidi u biografskim podacima o Amiru ibni Rebi'i navodi da je kod njega odsjeo neki od Arapa i on ga je dobro ugostio. Poslije mu je navratio ovaj čovjek, nakon što je dobio neku zemlju, pa mu je rekao: "Dobio sam od Allahova Poslanika jednu od arabijskih dolina. Želim da ti dam jedan komad te zemlje koja će biti tvoja i tvojih nasljednika poslije tebe." Amir mu na to reče: "Nemam potrebe za tvojim komadom zemlje. Danas je objavljena sura koja nas je udaljila od ovoga svijeta!" *Ljudima se bliži čas polaganja računa njihova, a oni, bezbrižni, ne mare za to (21/1)*.

Ovo je razlika između živih, receptivnih i senzibilnih srca i onih koja zamotavaju svog mrtvaca u ćefine neozbiljnosti, skrivaju svoje mrtvilo izigravanjem, a ne potpadaju pod utjecaj Opomene, jer ona ne posjeduju osnovne pretpostavke i obilježja života.

A mnogobošci govore šapatom (21/3) - sašaptavali su se među sobom i spletkarili u potaji, govoreći o Allahovom Poslaniku: "Da li je ovaj nešto drugo do čovjek kao i vi? Zar ćete slijediti vradžbinu, a vidite da jest?" (21/3).

Oni, uprkos smrti svojih srca i njihovoj ispraznosti od života, nisu mogli savladati svoje duše, a da se ne pokrenu Kur'anom. Stoga su pribjegavali, pokušavajući spriječiti njegov nezaustavljivi utjecaj, raznim obrazloženjima i izlikama. Govorili su: "Muhammed je čovjek. Kako da vjerujete čovjeku kao što ste i vi? To što on donosi je vradžbina. Zar ćete pristupiti vradžbini i slijediti je, a imate oči i vidite?"

Tada je Allah Poslanika obavijestio o njihovom tajnom sašaptavanju i otkrio mu njihovu smicalicu kojom su se branili od utjecaja Kur'ana. Poslanik (alejhi's-selam) prepušta svoju i njihovu sudbinu svome Gospodaru:

"Gospodar moj zna" - reče on - "šta se govori i na nebu i na Zemlji; On sve čuje i sve zna!" (21/4).

Nema sašaptavanja u bilo kojem mjestu na Zemlji da On za to ne zna; On zna šta se govori na nebu i na Zemlji. Nema zavjere koju oni kuju, a da je Allah ne otkrije i ne obavijesti Svoga Poslanika o Njoj; On sve čuje i sve zna.

Bili su u nedoumici kako da opišu ovaj Kur'an i kako da se sačuvaju od njega. Govorili su: "To je vradžbina!" Govorili su također: "To su košmarni snovi koje snuje Muhammed, a onda ih pripovijeda." "Poezija", govorili bi nekada, a drugi put: "On je to izmislio, a onda tvrdi da je to Objava od Allaha."

Oni, čak, govore: "To su samo smušeni snovi; on ga izmišlja; on je pjesnik (21/5).

Nisu ostali kod jednog opisa niti su se zadržali kod jednog mišljenja o njemu; jer oni, ustvari, izmišljaju isprike pokušavajući da obrazlože njegov neodoljiv utjecaj na njihove duše različitim obrazloženjima, ali nikako ne uspijevaju. Stoga prelaze s tvrdnje na tvrdnju, s obrazloženja na obrazloženje, zbunjeni i nesigurni. Potom izlaze iz škripca tražeći, umjesto Kur'ana, neko nadnaravno djelo poput onih s kojima su došli prijašnji poslanici:

"Neka nam donese kakvo čudo kao i prijašnji poslanici!" (21/5).

Prije su dolazila čuda, pa oni kojima su došla ne povjrovaše u njih te ih je snašla propast, shodno Allahovoj zakonitosti koja je neumitna, a tiče se uništenja onih koji osporavaju nadnaravna čuda:

Nijedan grad koji smo Mi prije njih uništili nije u čudo povjrovao, pa zar će ovi vjerovati? (21/6).

To je stoga što onaj čiji je prkos toliki da neće da vjeruje u opipljivo, materijalno čudo nema nikakve isprike, niti ima nade u njegovo popravljanje i zaslužuje propast.

Dokazi su dolazili više puta, ponavljalo se i poricanje, a također je ponovljeno i uništenje poricatelja!

... pa zar će ovi vjerovati? (21/6).

I prije tebe smo samo ljude slali kojima smo objavljivali, zato pitajte sljedbenike Knjige ako ne znate vi! Mi ih nismo stvarali kao bića koja žive bez hrane, ni oni nisu besmrtni bili (21/7-8).

Allahovo providenje je htjelo da poslanici budu ljudskog roda, da priznaju Objavu i njome pozivaju ljude. I ranije su poslanici bili samo ljudi od krvi i mesa. Allah im je podario tijela, a onda učinio da se hrane. Konzumiranje hrane je neophodnost tjelesnosti, a tjelesnost neophodnost ljudskosti. S obzirom na činjenicu da su oni stvoreni kao ljudi, nisu vječni. Ovo je univerzalna Allahova zakonitost; neka se raspitaju kod sljedbenika Knjige koji su ranije znali za vjerovjesnike, ako oni sami ne znaju.

Poslanici su bili ljudi kako bi živjeli život ljudi i kako bi njihov stvarni život bio potvrda njihovog Vjerozakona, a njihovo praktično ponašanje živi primjer onoga čemu pozivaju ljude. Živa, stvarna riječ utječe i upućuje, jer je ljudi vide otjelovljenu u ličnosti i pretočenu u život.

Da poslanici nisu bili ljudskog roda, da nisu jeli hranu, išli na tržnice, ženili se, da se u njihovim grudima nisu sukobljavala osjećanja ljudi kao i njihova osjećanja, ne bi postojala spona između njih i ljudi niti bi oni imali osjećaja za ljudske nagone koji ih pokreću, a niti bi se ljudi povodili za njima i slijedili ih.

Koji god aktivist ne vodi računa o osjećanjima onih koje poziva, a ni oni ne osjećaju njegova osjećanja, on se nalazi na margini njihova života; ne slaže se s njima niti se oni slažu s njim. Što god čuli od njega, to ih ne pokreće na postupanje prema onome što on govori uslijed ovog osjećajnog otuđenja.

Koji god aktivist ne potvrđuje svoje riječi djelom, njegove riječi se zadržavaju na vratima ušiju i ne dopijevaju do srca, bez obzira koliko njegove riječi bile lijepe i izrazi rječiti. Jedostavan govor koga prati emocija i podupre djelo je plodonosan govor koji pokreće druge na aktivnost.

Oni koji predlaže da poslanik bude iz reda meleka, kao i oni koji predlažu danas da Poslanik bude čist od emocija, svi oni nametljivo pametuju, a zanemaruju ovu istinu, a to je da meleki, s obzirom na njihovu konstituciju, ne žive ljudskim životom niti su u stanju tako živjeti. Nije moguće da osjećaju nagone tijela i njegove zahtjeve, niti da imaju osjećanja ovog ljudskog stvorenja sa posebnom konstitucijom. A Poslanik mora imati osjećaj za ove nagone i osjećanje i da ih prakticira u svom svakodnevnom životu kako bi svojim životom ispisao ustav praktičnog života za svoje sljedbenike među ljudima.

Postoji i drugi razlog, a to je da osjećaj ljudi da je poslanik melek ne pobuđuje u njima želju za njegovim oponašanjem u pojedinostima njegovog života, jer je on drugog roda, priroda mu je drukčija od njihove, pa nemaju želje za imitiranjem njegovog programa u svakodnevnom životu. A poslanikov život je poticajan uzor za druge ljude.

Povrh svega ovoga, taj prijedlog zanemaruje Allahovu počast cjelokupnom ljudskom rodu iskazanu izborom poslanika između njih kako bi se povezali sa Nebom i odatle poruku primili.

Zbog svega toga Allahova zakonitost je nametala izbor poslanika između ljudi izvrgavajući ih svemu onome što se dešava ljudima, kao što su rađanje i smrt, emocije i uzbuđenja, bolovi i nade, konzumiranje hrane i odnosi sa ženama. Allahovo providenje je htjelo da najveći i najkompletniji poslanik, Pečat poslanika i nosilac Vječne poslanice među njima, bude najsavršeniji uzor ljudskom životu na Zemlji sa svim njegovim nagonima, iskustvima, djelovanjem i življenjem.

To je Allahova zakonitost u izboru poslanika, kao što je i Njegova zakonitost spašavanje poslanika i njihovih sljedbenika, a uništavanje nevaljalih, nasilnika i poricatelja:

Poslije smo im obećanje ispunjavali, i njih, i one koje smo htjeli, spasavali, a one koji su nevaljali bili uništavali (21/9).

To je također neumitna zakonitost kao i zakonitost njihova izbora. Allah im je obećao spas kao i onima koji budu vjerovali s njima istinskim

vjеровanjem koga potvrđuje djelo. On im je obećanje ispunio, a uništio je one koji su prema njima nevaljali bili i granice u zlu prelazili.

Allah zastrašuje ovom zakonitošću politeiste koji su se suprotstavljali Poslaniku (alejhi's-selam) zlikovački se odnoseći prema njemu, utjerujući ga u laž i uznemiravajući vjernike oko njega. On ih upozorava da samo iz milosti njima nije poslao neko materijalno čudo iza koga slijedi uništenje, ako oni ni tada ne bi vjerovali kao što su učinili oni prije njih. On im šalje Knjigu ukazujući im čast, jer je ona na njihovom jeziku, osmišljava im život i kreira od njih suverenu zajednicu na Zemlji, slavnu među ljudima. Ona je stvorena prema umovima kako bi je proučavali uspinjući se tako na ljestvici ljudskih vrijednosti:

Mi vam Knjigu objavljujemo u kojoj je slava vaša, pa zašto se ne opametite? (21/10).

Nadnaravnost Kur'ana je otvorena za generacije i nije poput materijalnih čuda koja završavaju u jednoj generaciji i koja djeluju samo na one koji ih vide iz te generacije.

S njom je došla slava i uspon Arapa koji su ponijeli njenu poruku i pronijeli je istokom i zapadom. Prije nje oni nisu bili spomena vrijedni, nisu imali ništa što bi ponudili čovječanstvu po čemu bi ih ono prepoznavalo i spominjalo. Čovječanstvo ih je spominjalo i veličalo sve dok su se oni pridržavali ove Knjige predvođeni ljudski rod kroz duga stoljeća, živeći u sreći i oni i čovječanstvo zahvaljujući ovoj Knjizi. I kada su je oni ostavili i napustili, njih je čovječanstvo napustilo i ostavilo, slava im se srozala među njima i ostali su na repu karavane, ugroženi od ljudi, dok su prije toga sa ovom Knjigom bili sigurni, a ostali ljudi oko njih ugroženi i napadani.

Arap i ne posjeduju drugu vrijednost koju mogu ponuditi čovječanstvu osim ove vrijednosti. Ne posjeduju drugu ideju koju mogu darovati ljudima osim ove ideje. Ako ponude čovječanstvu tu Knjigu, prepoznavat će ih, spominjati i uzdizati, jer je dobilo od njih ono od čega ima koristi. Ali, ako im dođu samo kao Arapi, sa arapskom rasom, ta ko su oni?! I šta je to?! Koja je vrijednost porijekla bez ove Knjige? Čovječanstvo ih je upoznalo zahvaljujući njihovoj Knjizi i njihovom vjеровanju, te njihovom ponašanju proisteklom iz te Knjige i ovog vjеровanja. Nije ih upoznalo samo zato što su Arapi. To nema nikakvu vrijednost u povijesti

čovječanstva niti ima nekog značaja u leksikonu civilizacije. Ono ih je upoznao jer oni nose civilizaciju islama, njegove vrednote i njegovu ideju. Ova činjenica ima svoje značenje u povijesti čovječanstva i leksikonu civilizacije.

Na to aludira Kur'an-i kerim govoreći o politeistima koji su se suprotstavljali svemu novom što bi im dolazilo neozbiljnošću, okretanjem, nemarom i poricanjem: *Mi vam Knjigu objavljujemo u kojoj je slava vaša, pa zašto se ne opametite?* (21/10).

Milost je prema njima to što im Allah objavljuje ovaj Kur'an, a ne šalje im nadnaravno čudo koje traže, pa da ih onda kazni, shodno Svojoj zakonitosti, uništavajućom kaznom, kao one gradove koji su u laž poslanike ugonili i totalno uništeni bili. Ovdje On predočava živ prizor kazne i uništenja:

A koliko je bilo nevjerničkih sela i gradova koje smo uništili i poslije kojih smo druge narode podigli! (21/11).

I čim bi silu našu osjetili, kud koji bi se iz njih razbježali (21/12).

"Ne bježite, vratite se uživanjima vašim i domovima vašim, možda će vas neko što upitati" (21/13).

"Teško nama," - oni bi govorili -, "mi smo, zaista, nevjernici bili!" (21/14).

I kukali bi tako sve dok ih ne bismo učinili, kao žito požnjeveno, nepomičnim (21/15).

Lomljenje (*kasm*) je najžešći oblik prekidanja. Njegovo verbalno zvonjenje odslikava njegovo značenje i baca sjenu žestine, siline, rušenja i totalnog uništenja nasilničkih sela i gradova. I evo ih, uništenih i polomljenih, i *poslije kojih smo druge narode podigli* (21/11).

Ovo djelo uništenja vezuje se za sela i gradove tako da to obuhvata sve što je u njima i ko je u njima, a kod podizanja i obnove djelo se vezuje za narod koji se podiže i obnavlja sela i gradove. Ovo je samo po sebi istina.

Uništenje zahvata i staništa i stanovnike, a obnova počinje sa stanovnicima koji opet obnavljaju kuće i domove. Međutim, prezentacija ove istine u ovom obliku naglašava i pojačava operaciju lomljenja i rušenja, a to je, ustvari, sjena koja se želi postići ilustrativnim izražavanjem.¹

---

¹ V. *Et-Taswiru'l-fenniju fi'l-Qur'an*, poglavlja *Et-Taswiru'l-fenniju* i *Tariqatu'l-Qur'an*.

Potom gledamo i pred nama se ukazuje komešanje naroda u tim mjestima dok ih Allahova kazna sustiže, a oni poput miševa bježe izbezumljeno tamo - amo pred samo uništenje:

I čim bi silu našu osjetili, kud koji bi se iz njih razbježali (21/12).

Žurno napuštaju mjesto trčeci i poskakujući nakon što im je postalo jasno da će ih Allahova kazna sustići, kao da će ih trčanje spasiti od nje i kao da su brži, pa ih ona neće stići dok trče. Ali to je kretanje miša u klopci, bez razmišljanja i shvaćanja.

Tada se oni suočavaju sa gorkom ironijom:

“Ne bježite, vratite se uživanjima vašim i domovima vašim, možda će vas neko što upitati” (21/13).

Ne bježite iz vašeg sela! Vratite se vašem lagodnom uživanju, raskošnom životu i komfornom domu. Vratite se, možda ćete biti pitani o svemu tome, u šta ste to potrošili!

Nema više vremena za pitanje niti za odgovor. To je samo sarkazam i ironija.

Tada se osvješćuju shvativši da nemaju gdje pobjeći i da ne mogu umaći obuhvatnoj Allahovoj kazni, da im ne koristi trčanje, da ih ne spašava bijeg. Pokušavaju nešto učiniti priznanjem, pokajanjem i traženjem oprosta:

“Teško nama,” - oni bi govorili -, “mi smo, zaista, nevjernici bili!” (21/14).

Međutim, vrijeme je isteklo. Neka govore što god hoće. Ostavljeni su da govore sve dok se ne izvrši kazna i prestane disanje:

I kukali bi tako sve dok ih ne bismo učinili, kao žito požnjeveno, nepomičnim (21/15).

Kakvih li požnjevenih ljudskih snopova, bez pokreta i života! A do malo prije su se kretali i živjeli.

Ovdje kontekst povezuje vjerovanje o kojem je bilo riječi i njegove zakonitosti prema kojima se ono odvija i prema kojima se kažnjavaju nevjernici, povezuje njega i velike Istine i izvorne ozbiljnosti na kojima se temelji cjelokupni Kosmos i s kojima je povezano stvaranje nebesa i Zemlje u svojoj biti.

Pa, ako politeisti dočekuju Kur'an, kad god im dođe nešto novo od njega, neozbiljno i uz šalu, nemarni prema Istini i ozbiljnosti situacije, ako oni ni ne obraćaju pažnju na Dan obračuna koji je blizu i na ono što očekuje podrugljive nevjernike, ta Allahova je zakonitost sveobuhvatna, neumitna, povezana sa velikom Istinom i izvornom ozbiljnošću:

Mi nismo stvorili nebo i Zemlju, i ono što je između njih, da se zabavljamo. Da smo htjeli da se zabavljamo, zabavljali bismo se onako kako nama dolikuje, ali Mi to ne činimo, nego istinom suzbijamo laž, istina je uguši i laži nestane; a teško vama zbog onoga što o Njemu iznosite! (21/16-18).

Allah (Uzvišeni) stvorio je ovaj Kosmos s razlogom, a ne iz igre i zabave, i upravlja njime svrsishodno, a ne nasumce i po hiru. I s ozbiljnošću s kojom je stvorio nebo i Zemlju i ono što je između njih, poslao je poslanike, objavio Knjige, propisao obaveze i ustanovio dužnosti. Ozbiljnost je ukorijenjena u samoj prirodi Kosmosa, ukorijenjena je u njegovom upravljanju, u vjerovanju koje Allah želi od ljudi i u obračunu kojemu će ih podvrgnuti nakon smrti.

Da je Allah (Uzvišeni) htio da se zabavlja, Sam bi Sebi odabrao zabavu, samosvojnu zabavu koja nije vezana za Njegova stvorena i prolazna stvorenja.

To je samo retorička pretpostavka: *Da smo htjeli da se zabavljamo, zabavljali bismo se onako kako nama dolikuje (21/17).* *Lew - da*, kao što kažu gramatičari, znači nemogućnost radi nemogućnosti. Ova čestica označava nemogućnost odgovora uslijed nemogućnosti ostvarenja uvjeta. Allah (Uzvišeni) nije htio da se zabavlja, pa tamo ni nema zabave, ni od Njega samoga, a niti od nečega drugog.

A neće je ni biti, jer Allah (Uzvišeni) nije je u osnovi ni htio, niti je uopće Svoju volju usmjerio ka njoj: *ali Mi to ne činimo (21/17).* *In* je odrečni prilog u značenju *ma - ne*. Ova forma znači negaciju htijenja djela u osnovi.

To je samo retorička pretpostavka radi ustanovljenja i potvrde čiste, apstraktne Istine, a to je da je sve što je vezano za Allahovo Biće zauvijek i da nije postalo, da je zauvijek i da neće nestati. Da je Allah (Uzvišeni) htio

da se zabavlja, ta zabava ne bi bila stvorena niti bi bila vezana za stvorenu stvar, kao što su nebo, Zemlja i ono između njih, jer su to sve stvorene stvari. Već bi ona bila samosvojna, od Njega Samog, pa bi bila oduvijek i zauvijek, jer bi bila vezana za vječno, neprolazno Biće.

Utvrđeno je pravilo i konzistentna zakonitost da tamo nema mjesta za zabavu, tu je samo ozbiljnost i istina; primordijalna istina nadvladava prolaznu neistinu:

... nego istinom suzbijamo laž, istina je uguši i laži nestane (21/18).

Riječ *bel* - nego u funkciji je transformiranja govora sa teme zabave na govor o potvrđenoj realnosti koju nameće zakonitost i iziskuje pravilo, a to je supremacija Istine i nestanak laži.

Iskaz ocrtava ovu zakonitost u perceptivnoj, živoj, pokretljivoj slici. Kao da je istina raketa u ruci Moći, koja je ispaljuje na laž, raznosi joj jezgro i ona nestaje, propada i odlazi.

Ovo je određena zakonitost. Istina je ukorijenjena u prirodi Univerzuma, duboko usađena u strukturi Bitka. Laž je u osnovi odstranjena iz procesa stvaranja Kosmosa; ona je prolazna pojava, bez korijena i moći; Allah je proganja suzbijajući je Istinom koja je ugušuje. Nema opstanka za nešto što Allah proganja, niti ima života za nešto što Allahova ruka suzbija i uništava!

Ljudima se nekada čini da realnost života proturiječi ovoj istini koju utvrđuje Znani i Obaviješteni. To se dešava u periodima u kojima se laž trijumfalno kočoperi kao pobjednik, a Istina povlači kao gubitnik. To traje samo jedan vremenski period u kojem Allah daje priliku i mogućnost dokle On hoće, radi kušnje i ispita. A potom na scenu stupa primordijalna, trajna zakonitost na kojoj počiva konstrukcija neba i Zemlje, na kojoj se zasnivaju vjerovanja i misije.

Oni koji vjeruju u Allaha nemaju dvojbe i sumnje u istinitost Njegova obećanja, ukorijenjenost istine u strukturi i sistemu Kosmosa i u pomoć Istini kojom On suzbija laž i uništava je. I kada ih Allah u nekom vremenu iskuša pobjedom laži, znaju da je to samo iskušenje, shvataju da je to ispit i osjećaju da ih njihov Gospodar odgaja, jer je kod njih prisutna slabost i nedostatak želeći time da ih pripremi za doček pobjedonosne Istine i da ih učini zastorom moći i stoga ih prepušta da prođu kroz period kušnje kako bi na taj način otklonili nedostatak i izliječili slabost. I što brže dođu do izlječenja, Allah će im učiniti kraćim period kušnje i ostvariti preko njih

ono što On hoće. A kraj je već utvrđen: ... *nego istinom suzbijamo laž, istina je uguši i laži nestane* (21/18). Allah čini ono što hoće.

Tako Kur'an-i kerim potvrđuje tu istinu politeistima koji izmišljaju i lažu na Kur'an, a i Poslanika (alejhi's-selam), opisujući ga kao vradžbinu, poeziju i laž, a on je trijumfirajuća istina koja ugušuje laž i ona nestane. Potom, kao pogovor na taj zaključak, dolazi upozorenje politeistima na posljedice njihovog laganja: *a teško vama zbog onoga što o Njemu iznosite!* (21/18).

Potom im prezentira jedan od primjera pokornosti i predanosti nasuprot njihovom neposluhu i odmetanju, primjer onih koji su bliži Allahu od njih, a opet su ustrajni u pokornosti i ibadetu, ne prekidajući ga i ne posustajući:

Njegovo je ono što je na nebesima i na Zemlji! A oni koji su kod Njega ne zaziru da Mu se klanjaju, i ne zamaraju se (21/19).

Ono što sve ima na nebesima i Zemlji zna samo Allah i samo Allah to može registrirati. Ljudsko znanje je sigurno samo u postojanje ljudi. Vjernici su uvjereni u postojanje meleka i džina jer su oni spomenuti u Kur'anu. Ali mi o njima znamo samo ono što nas je obavijestio njihov Stvoritelj. Moguće je da ima i mimo njih razumnih bića na nekim drugim planetama sa karakteristikama i oblicima koji odgovaraju prirodi tih planeta. To Allah zna.

Učeci Allahove riječi: *Njegovo je ono što je na nebesima i na Zemlji!* (21/19) - znamo od toga ono što znamo, a znanje o onome što ne znamo prepuštamo Stvoritelju nebesa i Zemlje i onoga što je na njima.

A oni koji su kod Njega (21/19) - blisko značenje ovoga je da su to meleki. Ali mi to ne preciziramo i ne ograničavamo, jer je tekst opći, a obuhvata meleke i druga bića. Iz iskaza se razumije da su oni najbliži Allahu. Riječ *'inde* - kod u odnosu na Allaha ne označava mjesto niti precizira opis.

A oni koji su kod Njega ne zaziru da Mu se klanjaju (21/19) - kao što zaziru ovi politeisti, *i ne zamaraju se,* (21/19), tj. ne malaksavaju u

obožavanju Allaha. Cijeli njihov život ustvari je ibadet i veličanje Allaha noć - dan, bez prekida i posustajanja.

I ljudi su u stanju da cijeli svoj život provedu u ibadetu, a da se ne posvete i ne ograniče samo na slavljenje i veličanje kao meleki. Islam smatra svaku kretnju i svaki udisaj ibadatom ako to osoba čini u ime Allaha. Pa makar se radilo o osobnom uživanju u ovozemnim ljepotama.

I u sjeni slavljenja, koje ne malaksava i ne prestaje, Jedinog Allaha, Vlasnika nebesa i Zemlje i onoga što je na njima, dolazi osuda politeista i odbacivanje njihovog obraćanja kumirima. Kontekst predočava dokaz Allahove jednoće u uočljivom sistemu Kosmosa i njegovoj jedinstvenoj zakonitosti koja upućuje na Jednog Upravitelja, a također i u onome što se spominje u prethodnim Knjigama kod sljedbenika Knjige:

Zar će kumiri koje oni od zemlje prave mrtve oživjeti? (21/21).

Da Zemljom i nebesima upravljaju drugi bogovi, a ne Allah, poremetili bi se. Pa nek je uzvišen Allah, Gospodar svemira, od onoga što Mu pripisuju! (21/22).

On neće biti pitan za ono što radi, a oni će biti pitani (21/23).

Zar da pored Njega oni uzimaju bogove?! Reci: "Dokažite!" Ova Knjiga je pouka za moje sljedbenike, a bilo je knjiga i za one koji su prije mene bili i nestali. Međutim, većina njih ne zna Istinu, pa zato glave okreće (21/24).

Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: "Nema boga osim Mene, zato se Meni klanjajte!" (21/25).

Pitanje o njihovom pravljenju kumira je pitanje kojim se osuđuje njihov čin, a u opisu kumira da oni mrtve oživljuju iz zemlje ironiziraju se ti kumiri koje su oni pravili. Jedno od osnovnih svojstava Istinitog Boga je da On proživljava mrtve iz zemlje. Pa da li kumiri koje oni prave čine ovo? Oni to ne čine, niti oni tvrde za njih da oni stvaraju život ili da vraćaju život. Oni, dakle, ne posjeduju prvo od svojstava Božanstva.

To je logika vidljive stvarnosti na Zemlji. A tu je i kosmički dokaz baziran na stvarnosti Univerzuma: *Da Zemljom i nebesima upravljaju drugi bogovi, a ne Allah, poremetili bi se* (21/22).

Kosmos opstoji na jedinstvenoj zakonitosti koja povezuje sve njegove dijelove i usklađuje sve njegove dijelove, kretanje ovih dijelova i kretanja ukomponirane cjeline. Ova jedinstvena zakonitost proizvod je jedne volje Jednog Boga. Kada bi bilo više Božanskih bića, bilo bi više volja a, shodno tome, umnožile bi se i zakonitosti - jer je volja znak htjućeg Bitka, a zakonitost obilježje izvršne volje -, a tada bi nestalo jedinstva koje orkestrira cjelokupnim kosmičkim instrumentarijem objedinjujući njegov pravac, smjer i ponašanje i došlo bi do poremećaja i haosa kao posljedica gubitka harmonije, te vidljive harmonije koju ne niječu ni najokorjeliji ateisti, jer je to opipljiva stvarnost.

Zdrava priroda koja recipira odjek jedinstvene zakonitosti u cijelom Univerzumu svjedoči prirodnim svjedočenjem jedinstvo ove zakonitosti, jedinstvo volje koja ju je stvorila i Jednoću Stvoritelja i Upravitelja ovog uređenog i usklađenog Kosmosa u čijoj konstrukciji nema poremećaja i u čijem kretanju nema nereda:

Pa nek je uzvišen Allah, Gospodar svemira, od onoga što Mu pripisuju!
(21/22).

Oni Mu pripisuju ortake. Uzvišen je i čist Svevišnji Allah koji svime upravlja, *Gospodar svemira*. Arš je simbol vlasti, nadmoći i supremacije. On je čist od onoga što govore, a i cijeli Univerzum sa svojim sistemom i zaštićenošću od falinki i kvara demantira ono što oni govore:

On neće biti pitan za ono što radi, a oni će biti pitani (21/23).

Ta kada bi Gospodar cijelog Univerzuma mogao biti pitan?! I ko je taj ko bi Ga pitao? Pa On je nadmoćan i iznad Svojih stvorenja; Njegova volja je apsolutna, nijedna druga volja je ni koliko trunka ne ograničava, pa čak ni zakonitost koju ona želi i koju je odredila kao regulatora sistema Univerzuma. Pitanje i obračun bivaju na osnovu zacrtanih granica i ustanovljenog kriterija. Apsolutna volja je ta koja uspostavlja granice i kriterije i pridržava se granica i mjerila koje je uspostavila u Kosmosu shodno svome htjenju. A stvorenja će biti pitana u skladu sa granicama koje je ona postavila.

Stvorenja katkad obuzme oholost i uobraženost pa pitaju poput začuđenog poricatelja: Zašto Allah radi ovako i koja je svrha ovog djela? Kao da žele reći da oni ne vide nikakvu svrhu i smisao tog djela!

Oni u tome prelaze granice dužnog poštovanja prema Božanstvu, kao što prekoračuju i granice ograničene ljudske spoznaje koja nije u stanju dokučiti razloge, uzroke i ciljeve i koja ostaje blokirana u svom omeđenom prostoru.

Onaj koji sve zna, sve planira i svim vlada, On je taj koji određuje, upravlja i presuđuje. *On neće biti pitani za ono što radi, a oni će biti pitani* (21/23).

Osim kosmičkog dokaza preuzetog iz naravi Univerzuma i njegovog realiteta, On ih pita za tradicionalni dokaz na koji se naslanjaju slijedeći politeizam koji nema nikakvog argumenta:

Zar da pored Njega oni uzimaju bogove?! Reci: "Dokažite!" Ova Knjiga je pouka za moje sljedbenike, a bilo je knjiga i za one koji su prije mene bili i nestali (21/24).

Ovo je Kur'an koji sadrži poruku za Poslanikove savremenike, a postoje i Knjige poslanika koji su mu prethodili. U njima se ne spominju ortaci i kumiri. Sva vjerovanja se temelje na doktrini tevhida. Odakle su politeisti potegnuli i lansirali politeističku tezu koju odbacuje priroda Kosmosa, a niti za nju ima ikakav dokaz u ranijim Knjigama?

Međutim, većina njih ne zna Istinu, pa zato glave okreće (21/24).

Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: "Nema boga osim Mene, zato se Meni klanjajte!" (21/25).

Tevhid je osnova vjerovanja otkada je Allah počeo slati ljudima poslanike. Tu nema zamjene ni promjene. Jednoća Stvoritelja i Jednoća Božanstva. Nema podvojenosti između Božanstva i Gospodara. Nema mjesta politeizmu ni u obožavanju ni u obredima. To je stabilan princip kao što su stabilne kosmičke zakonitosti s kojima je on povezan i čiji je on dio.

Kontekst se zatim osvrće na tvrdnju arapskih politeista da Allah ima dijete. To je jedna od nesuvislih džahilijjskih izjava:

Oni govore: "Milostivi ima dijete!" Hvaljen neka je On! A meleki su samo robovi poštovani (21/26).

Oni ne govore dok On ne odobri i postupaju onako kako On naredi (21/27).

On zna šta su radili i šta će uraditi, i oni će se samo za onoga kojim On bude zadovoljan zauzimati, a oni su i sami, iz strahopoštovanja prema Njemu, brižni (21/28).

A onoga od njih koji bi rekao: "Ja sam, doista, pored Njega, bog!" - kaznili bismo džehennemom, jer Mi tako kažnjavamo mnogobošce (21/29).

Pripisivanje Allahu Uzvišenom sinovstva tvrdnja je koja je u različitim džahilijjetima zaogrtna u razne forme. Kod arapskih politeista bila je poznata u vidu pripisivanja Allahu sinovstva meleka. Kod židovskih idolopoklonika bila je u vidu isticanja Uzejrovog sinovstva u odnosu na Allaha, dok je kod kršćanskih politeista bila u vidu tvrdnje da je Mesih sin Allahov. Sve su to džahilijjske devijacije u različitim oblicima i vremenima.

Razumije se da kontekst ovdje cilja na tvrdnju Arapa o sinovstvu meleka. On im odgovara pojašnjenjem naravi meleka. Oni nisu Allahove kćeri kao što oni tvrde, već: *A meleki su samo robovi poštovani (21/26)* kod Allaha. Ništa Mu ne predlažu iz učtivosti, pokornosti i veličanja. Oni samo rade shodno Njegovoj naredbi ne komentirajući i ne raspravljajući. Allahovo znanje ih obuhvata. Ne zauzimaju se osim za onog s kim je Allah zadovoljan i čije zauzimanje za njega Allah prima. Oni se po svojoj prirodi boje Allaha i imaju strahopoštovanje spram Njega i pored njihove bliskosti, čistoće, neporočnosti i predanosti bez izuzetka i odstupanja. Oni sebi apsolutno ne pripisuju Božanske osobine, a pod pretpostavkom da su to učinili, njihova kazna bi bila kao i kazna svakog onog ko pripíše sebi Božanske osobenosti, bez obzira ko to bio - a to je Džehennem. To je kazna nevjernika koji iznose ove nevjerničke tvrdnje za svaku istinu, za svaku osobu i za svaku stvar u ovom Univerzumu.

Tako se pokazuje i tvrdnja politeista u ovoj svojoj formi nesuvislom, neuvidavnom i nevjerovatnom; niko to ne tvrdi, a da je ustvrdio, okusio bi bolnu kaznu.

Također se dodiruju i emocije prizorom meleka pokornih Allahu i uplašeni iz strahopoštovanja prema Njemu, dok se, s druge strane, politeisti kočopere i tvrdnje iznose.

I na ovoj granici prezentacije kosmičkih dokaza koji svjedoče jedinstvo, tradicionalnih dokaza koji poriču mnoštvo i intuitivnih dokaza koji diraju srca, kontekst se zapućuje s ljudskim srcem u ogromno prostanstvo Kosmosa kojim ruka moći mudro upravlja, dok se oni okreću od njegovih znakova izloženih pogledima i srcima:

Zar ne znaju nevjernici da su nebesa i Zemlja bili jedna cjelina, pa smo ih Mi raskomadali, i da Mi od vode sve živo stvaramo? I zar neće vjerovati? (21/30).

Mi smo po Zemlji nepomične planine razmjestili da ih ona ne potresa, i po njima smo staze i bogaze stvorili da bi oni kuda žele stizali (21/31).

I to što je nebeski svod osiguran Naše je djelo, a oni se ipak okreću od znamenja koja su na njemu (21/32).

I noć i dan Njegovo su djelo, i Sunce i Mjesec, i svi oni nebeskim svodom plove (21/33).

To je putovanje kroz Kosmos koji je izložen pogledima, dok su srca nemarna prema njegovim velikim znamenjima, a u tim velikim znamenjima je ono što zaprepašćuje um kada o njima razmišlja s otvorenim pogledom, staloženim srcem i budnim osjećanjem.

Njegova izjava da su nebesa i Zemlja bili jedna cjelina pa su se raskomadali, pitanje je o kojem vrijedi razmisliti kad god kosmičke teorije uznapreduju u pokušaju objašnjenja kosmičkih fenomena, kružeći oko one činjenice koju je Kur'an-i kerim naveo prije više od hiljadu i tristo godina.

Aktualna teorija danas je da su zvjezdane galaksije - kao što je sunčeva galaksija koja se sastoji od Sunca i pratećih planeta i satelita u koje spadaju Zemlja i Mjesec - bile izmaglica i da su se zatim izdvojile, zadobivši pritom loptaste oblike. Zemlja je bila dio Sunca, a potom se odvojila od njega i ohladila...

Međutim, ovo je samo jedna astronomska teorija. Danas je aktualna, a sutra će možda biti oborena da bi došla druga teorija valjana za objašnjenje kosmičkih fenomena sa drugom hipotezom koja se potom pretvara u teoriju...

Mi, sljedbenici ove vjere, ne nastojimo protumačiti nepobitni kur'anski tekst shodno nesigurnoj teoriji, prihvatljivoj danas, a odbačenoj sutra. Stoga ne pokušavamo u ovom *Zilalu* da uskladimo kur'anske tekstove i tzv. naučne teorije. One se razlikuju od potvrđenih naučnih činjenica, eksperimentalno provjerljivih, kao što je npr. širenje metala uslijed zagrijavanja, isparavanje vode iz istog razloga kao i njeno zamrzavanje hlađenjem, kao i druge naučne činjenice ove vrste. A one se razlikuju od naučnih teorija, kako smo ranije pojasnili u *Zilalu*.

Kur'an nije knjiga naučnih teorija, a nije ni objavljen da bude eksperimentalna znanost. On je program za cijeli život. Program pravilnog usmjerenja razuma kako bi nesmetano radio i funkcionirao u svojim granicama, kao i pravilnog usmjeravanja društva kako bi ono omogućilo razumu nesmetan rad i aktivnost bez ulaska u detalje i čisto naučne pojedinosti. To je prepušteno umu nakon njegovog pravilnog usmjerenja i oslobođanja.

Kur'an katkada ukazuje na kosmičke istine kao što je ova istina koju utvrđuje ovdje: *da su nebesa i Zemlja bili jedna cjelina, pa smo ih Mi raskomadali* (21/30). Mi smo uvjereni u ovu istinu samim tim što je ona spomenuta u Kur'anu, premda ne znamo kakvo je to komadanje nebesa i Zemlje, ili rastavljanje nebesa od Zemlje, bilo. Prihvatamo kosmičke teorije koje nisu suprotne ovoj općoj činjenici koju je utvrdio Kur'an. Ali mi ne trčkaramo s kur'anskim tekstom za bilo kojom astronomskom teorijom niti tražimo potvrdu Kur'ana u ljudskim teorijama, jer je on nepobitna istina. Najviše što se može reći jeste da aktualna kosmička teorija ne proturiječi općem smislu ovog kur'anskog teksta koji joj prethodi generacijama.

Drugi dio ajeta: *i da Mi od vode sve živo stvaramo* (21/30) utvrđuje također veoma važnu činjenicu čije otkrivanje i utvrđivanje naučnici smatraju veoma velikom stvari glorificirajući Darvina zbog njegovog otkrića i tvrdnje da je voda osnov začetka života.

Ta činjenica doista pobuđuje pažnju iako njeno spominjanje u Kur'an-i kerimu ne izaziva čuđenje u našim dušama niti nam povećava uvjerenje u istinitost ovog Kur'ana. Mi uvjerenje u njegovu apsolutnu

istinitost u svemu što utvrđuje crpimo iz našeg vjerovanja da je on od Allaha, a ne iz podudarnosti teorija ili naučnih otkrića sa njim. Najviše što se ovdje može reći također je da evolucionarna teorija Darvina i njegovih sljedbenika ne proturiječi smislu kur'anskog teksta u ovoj tački.

Kur'an-i kerim, prije više od trinaest stoljeća, navraća poglede nevjernika na čudesa Allahova stvaranja u Kosmosu, osuđujući njihovo nevjerovanje u njih dok ih posmatraju razasute u Univerzumu: *I zar neće vjerovati?* (21/30) - dok sve oko njih u Kosmosu vodi vjerovanju u Stvoritelja, Mudrog Upravitelja.

Potom kontekst dalje izlaže veličanstvene prizore u Kosmosu:

Mi smo po Zemlji nepomične planine razmjestili da ih ona ne potresa (21/31).

Utvrdjuje da ove nepomične planine čuvaju ravnotežu Zemlje pa ih ona ne potresa i ne drma. Čuvanje ravnoteže ostvaruje se u raznim vidovima. Može to biti ravnoteža između vanjskog pritiska na Zemlji i unutrašnjeg pritiska u njenoj utrobi, a on se razlikuje od mjesta do mjesta. Može biti da je izronjenost planina na nekom mjestu jednaka i ekvivalentna udubljenosti Zemlje na drugom mjestu. U svakom slučaju ovaj tekst utvrđuje da planine imaju veze sa ravnotežom i stabilnošću Zemlje. Ostavimo naučnim istraživanjima otkrivanje načina na koji se ostvaruje ta ravnoteža, jer je to njihova temeljna sfera. Zadovoljimo se od istinitog kur'anskog teksta emotivnim dodirima, inspirativnim razmišljanjem i praćenjem ovog velikog Kosmosa od strane ruke kreativne, upravljačke Moći.

I po njima smo staze i bogaze stvorili da bi oni kuda žele stizali (21/31).

Spominjanje staza, a to su raspukline i prolazi između visokih barijera koje se koriste kao putevi i staze, uz aluziju na Uputu, odslikava na prvom mjestu realnu činjenicu, a potom diskretno ukazuje na nešto drugo u sferi vjerovanja. Možda će i oni pronaći put koji ih vodi u vjerovanje kao što se snalaze u planinskim stazama.

I to što je nebeski svod osiguran Naše je djelo (21/32).

Nebo je sve što nadvisuje. Mi vidimo iznad nas nešto poput svoda. Kur'an utvrđuje da je nebo zaštićen svod. Zaštićen je od poremećaja u preciznom kosmičkom sistemu. Zaštićen je od nečistoće kao simbol visine s koje silaze Allahovi ajeti: *a oni se ipak okreću od znamenja koja su na njemu* (21/32).

I noć i dan Njegovo su djelo, i Sunce i Mjesec, i svi oni nebeskim svodom plove (21/33).

Noć i dan su dva kosmička fenomena. Sunce i Mjesec su dva ogromna nebeska tijela usko povezana sa životom čovjeka na Zemlji i sa svekolikim životom. Razmišljanje o smjeni noći i dana i kretanju Sunca i Mjeseca sa ovom preciznošću koja se nijednom nije poremetila i sa ovim kontinuitetom koji se ne prekida ni za trenutak, dovoljno je da uputi srce ka jedinstvu zakonitosti, jedinstvu volje i jednoći Stvoritelja, Moćnoga Vladara.

I na kraju putanje, kontekst veže zakonitosti Kosmosa u njegovom stvaranju strukturi i upravljanju i zakonitosti ljudskog života u njegovoj prirodi, kraju i konačnoj sudbini:

Nijedan čovjek prije tebe nije bio besmrtn; ako ti umreš, zar će oni do vijeka živjeti? Svako živo biće smrt će okusiti! Mi vas stavljamo na kušnju i u zlu i u dobru i Nama ćete se vratiti (21/34-35).

Nijedan čovjek prije tebe nije bio vječan. Sve što nastaje, prolazi i nestaje. Sve što ima početak ima i kraj. Ako Poslanik (alejhi's-selam) umire, pa zar će oni vječno živjeti? Ako nisu vječni, pa zašto onda ne rade djela koja rade oni koji umiru? Zašto ne promatraju i ne razmišljaju?

Svako živo biće smrt će okusiti! (21/35). Ovo je zakonitost koja vlada životom. To je zakonitost koja nema izuzetka. Najpreče je živima da računaju na ovaj okus.

Smrt je kraj svakog živog bića i konac putanje na kratkom proputovanju po Zemlji. Allahu će se svi vratiti. Dobro i zlo koje pogodi čovjeka tokom putovanja samo je kušnja i ispit za njega:

Mi vas stavljamo na kušnju i u zlu i u dobru (21/35).

Pitanje kušnje u zlu razumljivo je kako bi se otkrio opseg podnošenja iskušane osobe, domet njegova strpljenja u nevolji, pouzdanje u njegova Gospodara i nade u Njegovu milost. A što se tiče iskušenja u dobru, njega treba pojasniti.

Iskušenje u dobru je teže podnijeti makar se ljudima činilo da je ono lakše od iskušenja u zlu.

Mnogi pokazuju ustrajnost u iskušenju u zlu, ali samo malobrojni pokazuju čvrstinu i stabilnost u iskušenju u dobru.

Mnogi strpljivo podnose iskušenje putem bolesti i slabosti, ali su malobrojni oni koji strpljivo podnose iskušenje zdravlja i snage savladavajući naboj snage uspaljene u njihovim bićima i napete u njihovim zglobovima.

Mnogi su strpljivi u siromaštvu i neimaštini i njihove duše ne klону i ne ponižavaju se. Ali malobrojni su oni koji pokazuju strpljivost u bogatstvu i imućstvu, uživanjima koja namamljuju i strastima i porivima koji pobuđuju.

Mnogi strpljivo podnose mučenje i maltretiranje, i ono ih ne zastrašuje i strpljivo podnose prijetnju i upozorenje, i ono ih ne plaši. Ali malobrojni su oni koji se mogu oduprijeti izazovu obilnih darova, položaja, užitaka i bogatstva.

Mnogi strpljivo podnose borbu i ranjavanje, ali su malobrojni oni koji su strpljivi u miru i rahatluku, pa ih ne pogađa ambicija koja ponižava vratove ljudi i mlitavost koja paralizira težnje i ukroćuje duše.

Iskušenje teškoćom može probuditi ponos, podstaći na otpor i mobilizirati živce, pa su tada sve snage pripravne za doček teškoće i ustrajnost u njoj. Dok izobilje opušta nerve, uspavljuje ih i oduzima im sposobnost budnosti i otpornosti.

Stoga mnogi uspješno savladavaju etapu teškoće, ali kada dođe period blagostanja, padaju na ispitu. Takvi su ljudi. Osim onih koje Allah sačuva, pa budu od onih za koje Poslanik (alejhi's-selam) kaže:

“Čudna li je situacija s vjernikom. Svaka njegova stvar i stanje je dobro, tako nije nikome osim vjerniku: ako ga zadesi blagostanje, zahvalan je i bude mu dobro, a ako ga zadesi nevolja, strpi se i bude mu dobro.”² A njih je malo!

Budnost duha u iskušenju u dobru preča je od budnosti u iskušenju u zlu. Jedino je veza sa Allahom u oba slučaja garancija.

---

² Bilježi ga Muslim svojim lancem prenosilaca u poglavlju *Kitabu'z-zuhdi we'r-reqaiqi*.

« وَإِذَا رَأَوْكَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِذَا يَتَخَذُونَكَ إِلَّا هُزُؤًا . أَهَذَا الَّذِي يَذْكُرُ آلِهَتَكُمْ
وَهُمْ يَذْكُرُ الرَّحْمَانَ هُمْ كَافِرُونَ .

« خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَجَلٍ . سَأَرِيكُمْ آيَاتِي فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ * وَيَقُولُونَ : مَتَى
هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ؟ * لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا يَكْفُونَ عَنْ وُجُوهِهِمْ
النَّارَ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ * بَلْ تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ ، فَلَا يَسْتَطِيعُونَ
رَدَّهَا وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ .

« وَلَقَدْ اسْتَهْزَيْتَ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ ، فَحَقَّ بِالَّذِينَ سَخَرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ
يَسْتَهْزِئُونَ .

« قُلْ مَنْ يَكْلُؤُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمَانِ ؟ بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ
مُعْرِضُونَ * أَمْ لَهُمْ آلِهَةٌ تَمْنَعُهُمْ مِنْ دُونِنَا ؟ لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ أَنفُسِهِمْ وَلَا هُمْ مِنْنَا
يُصْحَبُونَ * بَلْ مَتَّعْنَا هَؤُلَاءِ وَآبَاءَهُمْ حَتَّى طَالَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ . أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَا نَأْتِي
الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا ؛ أَفَهُمُ الْغَالِبُونَ ؟

« قُلْ : إِنَّمَا أُذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ ، وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ الدُّعَاءَ إِذَا مَا يُنذَرُونَ * وَلَئِنْ
مَسَّهُمْ نَفْحَةٌ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ : يَا وَيْلَتَنَا ! إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ .

« وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ ، فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا ، وَإِنْ كَانَ
مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا ، وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ . »

Kada te vide nevjernici, samo ti se rugaju: "Je li to onaj koji vaše bogove huli?" A oni sami ne vjeruju kad se spomene Milostivi (21/36).

Čovjek je stvoren od žurbe. Pokazaću Ja vama, doista, dokaze Svoje, zato Me ne požurujte! (21/37).

Oni govore: "Kada će već jednom ta prijetnja, ako istinu govorite?"

(21/38).

A da nevjernici znaju da tada neće moći da otklone vatru od lica svojih i leđa svojih, i da im niko neće moći pružiti pomoć, (21/39)

nego da će im nenadano doći i zaprepastiti ih i da je neće moći nazad vratiti i da im se neće vremena dati! (21/40).

I prije tebe su poslanike ruglu izvrgavali, pa je one koji su im se rugali stiglo baš ono čemu su se rugali (21/41).

Reci: "Ko će vas od Milostivog noću i danju štititi" Niko! Pa ipak oni od Kur'ana glave okreću (21/42).

Zar će ih njihova božanstva, a ne Mi, odbraniti? Ta ona sama sebi ne mogu pomoći, i niko nevjernike od Naše kazne ne može pod okrilje uzeti! (21/43).

Mi smo ovima, a i precima njihovim, dali da uživaju, pa su im dani radosti dugi. A zar oni ne vide da Mi u zemlju njihovu dolazimo i da je s krajeva njezinih umanjujemo, pa kako bi oni bili pobjednici?! (21/44).

Reci: "Ja vas opominjem Objavom!" - ali, gluhi ne čuju poziv kad se opominju (21/45).

A da ih samo dašak kazne Gospodara tvoga dotakne, sigurno bi povikali: "Teško nama, doista, smo sami sebi nepravdu učinili!" (21/46).

Mi ćemo na Sudnjem danu ispravne terezije postaviti, pa se nikome krivo neće učiniti; ako nešto bude teško koliko zrno gorušice, Mi ćemo za to kazniti ili nagraditi. A dosta je što ćemo Mi računati ispitivati (21/47).

Nakon tog dalekog i dugotrajnog putovanja kroz kosmički prostor, zakonitosti Univerzuma, zakonitosti misija, sudbine ljudi i stratišta nestalih naroda, kontekst se vraća sličnom pitanju kojim je i započeo na početku sure vezanom za odnos politeista prema Poslaniku (alejhi's-selam) i Objavi koju donosi, za njihovo potcjenjivanje Poslanika i ustrajnost u politeizmu.

Zatim govori o prirodi čovjeka sklonog žurbi, o njihovom požurivanju kazne, upozorava ih na ono što požuruju prijeteci im posljedicama omalovažavanja Poslanika (alejhi's-selam) i predočava im prizor umanjivanja sjena pobjednika i moćnika na ovom svijetu, kao i prizor kažnjavanja nevjernika na onom svijetu.

Izlaganje završava spominjanjem preciznosti obračunavanja i nagrađivanja na Sudnjem danu, spajajući obračun i nagradu i zakonitosti Kosmosa, prirodu čovjeka i Allahove zakone vezane za život ljudi i misije.

Kada te vide nevjernici, samo ti se rugaju: "Je li to onaj koji vaše bogove huli?" A oni sami ne vjeruju kad se spomene Milostivi (21/36).

Ovi nevjernici ne vjeruju u Milostivog, Stvoritelja i Vladara Kosmosa; osuđuju Poslanika (alejhi's-selam) zbog huljenja njihovih lažnih božanstava, kumira, dok u isto vrijeme bez ustezanja i kajanja ne vjeruju u Milostivog. To je veoma čudna stvar!

Oni susreću Poslanika (alejhi's-selam) s omalovažavanjem; drže preteškim njegovo vrijeđanje tih njihovih kumira: *Je li to onaj koji vaše bogove huli?* (21/36) - a ne drže preteškim to što oni - koji su Allahovi robovi - ne vjeruju u Njega i okreću se od onoga što im je objavio od Kur'ana. To je čudan paradoks koji otkriva opseg poremećenosti koja je obuzela njihovu prirodu i procjenu stvari.

Zatim oni požuruju kaznu na koju ih Poslanik (alejhi's-selam) upozorava i čijim posljedicama im prijeti. A čovjek je po svojoj prirodi sklon žurbi:

Čovjek je stvoren od žurbe. Pokazaću Ja vama, doista, dokaze Svoje, zato Me ne požurujte! Oni govore: "Kada će već jednom ta prijetnja, ako istinu govorite?" (21/37-38).

Čovjek je stvoren od žurbe (21/37). Žurba je utkana u samu njegovu prirodu i konstrukciju. On stalno pruža svoj pogled na ono što slijedi iza trenutnog časka, želi ga dohvatiti svojom rukom, želi ostvariti sve što mu naumpadne čim mu naumpadne, želi da mu se ispuni sve što mu se obećava, pa makar to bilo za njega štetno i neugodno. To je tako osim ako se poveže sa Allahom pa ga to stabilizira i smiri te se pouzda u Allaha ne požurujući Njegovu odredbu. Iman je pouzdanje, strpljivost i smirenost.

Ovi politeisti požurivaše kaznu, pitaše o tome kada će doći ta prijetnja, prijetnja onosvjetskom i ovosvjetskom kaznom. Eto, ovaj Kur'an im odslikava scenu onosvjetske kazne i upozorava ih na ovosvjetsku kaznu koja je pogodila one koji su se izigrali prije njih:

A da nevjernici znaju da tada neće moći da otklone vatru od lica svojih i leđa svojih, i da im niko neće moći pružiti pomoć, (21/39)

nego da će im nenadano doći i zaprepastiti ih i da je neće moći nazad vratiti i da im se neće vremena dati! (21/40).

I prije tebe su poslanike ruglu izvrgavali, pa je one koji su im se rugali stiglo baš ono čemu su se rugali (21/41).

Da znaju šta će se desiti, drugačije bi radili i prekinuli bi svoje izigravanje i požurivanje. Pa neka gledaju i vide šta će biti.

Evo, ova vatra obuzima ih sa svih strana i oni pokušavaju izbeumljenim kretanjem - koje iskaz odslikava iza redaka - da odvrte vatru od svojih lica i leđa, ali ne mogu. Kao da ih je vatra šćepala sa svih strana pa ne mogu ni da je odvrte, ni da se izmaknu, i ne ostavljaju se ni na kratko.

Ovaj iznenadni prepad kazna je za njihovo požurivanje. *Oni govore: "Kada će već jednom ta prijetnja, ako istinu govorite?" (21/38).* Odgovor bijaše ovaj iznenadni prepad koji blokira umove, paralizira volju, onemogućava im razmišljanje i rad i zabranjuje im bilo kakav period iščekivanja i odugovlačenja.

To je kazna na drugom svijetu. A što se tiče ovozemne kazne, ona se već sručila na one koji su se rugali prije njih. Pa ako im nije propisana uništavajuća, katastrofična kazna, onda kazna u vidu pogibije, zarobljavanja i poraza nije nemoguća. Neka se paze zbog ruganja svome Poslaniku. Jer, sudbina onih koji su se izrugivali s poslanicima poznata je; to je zakonitost koja ne izostaje, a svjedoci su joj i stratišta onih koji su se rugali.

Zar oni imaju nekog ko će ih štitići noću i danju mimo Milostivog, nekog ko će ih saćuvati od kazne na ovome ili onome svijetu, mimo Allaha?

Reci: "Ko će vas od Milostivog noću i danju štitići" Niko! Pa ipak oni od Kur'ana glave okreću. Zar će ih njihova boćanstva, a ne Mi, odbraniti? Ta ona sama sebi ne mogu pomoći, i niko nevjernike od Naše kazne ne moće pod okrilje uzeti! (21/42-43).

Allah ćuva svaku duću i noću i danju. Njegovo svojstvo je najveća milost. Nema mimo Njega ćuvara ni zašćitnika. Pitaj ih: Imaju li ćuvara mimo Njega?

Pitanje je radi osude i prijekora zbog njihovog zanemarivanja sjećanja na Allaha, a On ih noću i danju štiti, a drugog čuvara mimo Njega nemaju: *Pa ipak oni od Kur'ana glave okreću* (21/42).

Zatim im ponavlja pitanje u drugom obliku: *Zar će ih njihova božanstva, a ne Mi, odbraniti?* (21/43) - pa ih, dakle, ona čuvaju i štite? Ne, nikako! Pa ta božanstva *ta ona sama sebi ne mogu pomoći* (21/43), a pogotovo ne mogu pomoći drugima: *i niko nevjernike od Naše kazne ne može pod okrilje uzeti!* (21/42-43) - pa da snagu iz moćnog okrilja crpe, kao što su je crpili Hārūn i Mūsā dok im njihov Gospodar govori: *Ja sam s vama, Ja sve čujem i vidim* (20/46).

Ova božanstva nemaju vlastitu snagu, a ne dobijaju ni pomoć od Allaha iz koje bi crpili snagu. Ona su totalno nemoćna.

Nakon ove ironične rasprave, koja otkriva svu bijedu onoga u šta vjeruju politeisti i odsustva bilo kakve logike i dokaza za to, kontekst ostavlja raspravu otkrivajući razlog njihove svadljivosti i ustrajnosti. A potom dira njihove emocije dodirom koji potresa srca usmjeravajući ih na razmišljanje o Moći koja savija Zemlju ispod nogu pobjednika, krajeve njene umanjuje sabijajući ih u njen mali, izolirani dio, nakon prostranstva, moći i vlasti.

Mi smo ovima, a i precima njihovim, dali da uživaju, pa su im dani radosti dugi. A zar oni ne vide da Mi u zemlju njihovu dolazimo i da je s krajeva njezinih umanjujemo, pa kako bi oni bili pobjednici?! (21/44).

To je dugotrajno, naslijeđeno uživanje koje je iskvarilo njihovu prirodu. Uživanje je luksuz i raskoš, a raskoš kvari srca, otupljuje osjećaje i završava slabljenjem osjećanja Allaha i zatomljenjem pronicljivosti pa nema ni razmišljanja o Njegovim ajetima. To je iskušenje u dobru kada se čovjek ne doziva sebi, ne kontrolira svoju dušu i ne povezuje je stalnom vezom sa Allahom tako da Ga nikada ne zaboravlja.

Stoga kontekst dodiruje njihovo osjećanje predočavanjem prizora koji se događa svakog dana na nekom dijelu Zemljine kugle gdje se smanjuje teritorija zemalja pobjednica, sužava se i uzmiče. Nakon što su bile imperije, sada postaju male državice; bile su pobjednice, a sada su poražene; malobrojne su, a bile su mnogobrojne; postale su siromašne, a bile su prebogate.

Iskaz ocrtava ruku moći koja mota teritoriju, smanjuje krajeve i skraćuje dimenzije. To je očaravajući prizor u fluidnom kretanju i sa zastrašujućom jezom.

Pa kako bi oni bili pobjednici (21/44) - pa da im se ne dogodi ono što se dogodilo i drugima?

U sjeni ovog prizora, zbog kojeg drhte srca, Poslaniku (alejhi's-selam) naređuje se da izrekne riječi opomene:

Reci: "Ja vas opominjem Objavom!" - ali, gluhi ne čuju poziv kad se opominju (21/45).

Neka paze da oni ne budu gluhi koji ne čuju, pa da se smota zemlja ispod njihovih nogu, da ruka moći odsiječe njihove udove, potkrati ih i umanji raskoš u kojoj žive.

Kontekst nastavlja sa djelotvornim utjecajem na srce pa ih odslikava same u trenutku kada ih dotiče vatra:

A da ih samo dašak kazne Gospodara tvoga dotakne, sigurno bi povikali: "Teško nama, doista, smo sami sebi nepravdu učinili!" (21/46).

Riječ *dašak* obično se upotrebljava kada se govori o milosti, ali je ona ovdje upotrijebljena u kontekstu kazne. Kao da se kaže: I najblaži dodir kazne Gospodara tvoga nagoni ih da skrušeno priznaju, ali onda kada priznanje ne koristi. Već ranije je u kontekstu sure predočen prizor naselja koje je zahvatila Allahova kazna, pa su njihovi stanovnici povikali: *"Teško nama," - oni bi govorili - "mi smo, zaista, nevjernici bili!" I kukali bi tako sve dok ih ne bismo učinili, kao žito požnjeveno, nepomičnim (21/14-15).*

To je, dakle, priznanje nakon isteka vremena. Bolje od toga je da poslušaju opomenu Objave dok još ima vremena prije nego što ih dohvati dašak kazne.

Ova sentenca završava posljednjim ehom prizora Sudnjega dana:

Mi ćemo na Sudnjem danu ispravne terezije postaviti, pa se nikome krivo neće učiniti; ako nešto bude teško koliko zrno gorušice, Mi ćemo za to kazniti ili nagraditi. A dosta je što ćemo Mi račune ispitivati (21/47).

Zrno gorušice predstavlja najmanju stvar koju oči vide i najlakšu na tereziji. Ona neće biti zanemarena na Sudnjem danu niti će propasti. Precizna vaga se zbog nje podiže ili spušta.

Neka svaka duša pazi šta je za sutra pripremila. Neka srce počuje opominjača. Neka požure nemarni, oni koji se okreću i rugaju prije nego što se ostvari opomena na ovome ili onome svijetu. Jer, ako se i spase od ovozemne kazne, tamo ih čeka kazna na drugom svijetu čije su terezije pripravne tako da se nikome krivo neće učiniti, niti zanemariti ni nešto što je teško koliko zrno gorušice.

Tako se vežu precizne onosvjetske terezije sa preciznim kosmičkim zakonitostima, zakonitostima misija i prirode života i ljudi. Sve se to okuplja harmonično i ujedinjeno u ruci Jedne Volje što svjedoči u prilog tevhida, a on je okosnica sure.

« وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ ، وَضِيَاءَ وَذِكْرًا لِّلْمُتَّقِينَ * الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ ، وَهُمْ مِّنَ السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ * وَهَذَا ذِكْرٌ مُّبَارَكٌ أَنْزَلْنَاهُ ، أَفَأَنْتُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ؟ »

« وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِن قَبْلُ ، وَكُنَّا بِهِ عَالِينَ * إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ : مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ؟ * قَالُوا : وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ * قَالَ : لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ * قَالُوا : أَحِبْتَنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِبِينَ ؟ * قَالَ : بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُنَّ وَأَنَا عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ * وَتَاللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُوَلُّوا مُدْبِرِينَ . »
« فَجَعَلَهُمْ جُدَادًا إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ . »

« قَالُوا : مَنْ فَعَلَ هَذَا بِآلِهَتِنَا إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ * قَالُوا : سَمِعْنَا فَتَىٰ يَدْعُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبرَاهِيمُ ؟ * قَالُوا : فَأْتُوا بِهِ عَلَىٰ أَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ .

« قَالُوا : أَنْتَ فَعَلْتَ هَذَا بِآلِهَتِنَا يَا إِبرَاهِيمُ ؟ * قَالَ : بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا ، فَاسْأَلُوهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْظِفُونَ * فَرَجَعُوا إِلَىٰ أَنفُسِهِمْ فَقَالُوا : إِنَّكُمْ أَنْتُمُ الظَّالِمُونَ * ثُمَّ نَكِسُوا عَلَىٰ رُؤُوسِهِمْ : لَقَدْ عَلِمْتَ مَا هَؤُلَاءِ يَنْظِفُونَ * قَالَ : أفتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ ؟ أَفِ لَكُمْ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ ! أَفَلَا تَعْقِلُونَ ؟ * قَالُوا : حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلِهَتَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ * : قَدْ نَأْتَانَا كُورٌ بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبرَاهِيمَ .

« وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ * وَنَجَّيْنَاهُ وَلُوطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ * وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً ، وَكُلًّا جَعَلْنَا صَالِحِينَ * وَجَعَلْنَاهُمْ أئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا ، وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ ، وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ ، وَكَانُوا لَنَا عَابِدِينَ .

« وَلُوطًا آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا ، وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبَائِثَ ، إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَاسِقِينَ * وَأَدْخَلْنَاهُ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ .

« وَنُوحًا إِذْ نَادَىٰ مِن قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ * وَنَصَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا ، إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ .

« وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ نَفِثَتْ فِيهِ غَمٌّ الْقَوْمِ ، وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ * فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ ، وَكُلًّا آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا ، وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ ، وَكُنَّا فَاعِلِينَ * وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِتُحْصِنَكُمْ

مِنْ بَأْسِكُمْ ، فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ ؟ * وَسَلِّمَانِ الرَّيْحِ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ إِلَى
الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا ، وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَالِمِينَ * وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَنْ يَفُوضُونَ
لَهُ وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا دُونَ ذَلِكَ ، وَكُنَّا لَهُمْ حَافِظِينَ .

« وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ : أَيُّ مَسْنَى الضَّرِّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ * فَاسْتَجَبْنَا لَهُ
فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرِّهِ ، وَأَتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ ، رَحْمَةً مِنَّا وَعِنْدَنَا وَذِكْرًا
لِلْعَابِدِينَ .

« وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِنَ الصَّابِرِينَ * وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا ،
إِنَّهُمْ مِنَ الصَّالِحِينَ .

« وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا ، فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ ، فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ
أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ * فَاسْتَجَبْنَا لَهُ . وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ
الْعَمِّ ، وَكَذَلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ .

« وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَى رَبَّهُ : رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا ، وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ * فَاسْتَجَبْنَا
لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يُحْيَى ، وَأَضَلْنَا لَهُ زَوْجَهُ ، إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ ،
وَيَدْعُونََنَا رَغَبًا وَرَهَبًا ، وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ .

« وَالَّتِي أَحْصَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا ، وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَا آيَةً
لِلْعَالَمِينَ .

« إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ » ..

*Mi smo Mūsāu i Hārūnu dali Tevrāt, svjetlo i pouku za one koji se
budu grijeha klonili, (21/48)*

*za one koji se Gospodara svoga budu bojali i kada ih niko ne vidi, i koji
od časa oživljenja budu strepjeli (21/49).*

A i ovaj Kur'an je blagoslovljena pouka koju objavljujemo, pa zar da ga vi poričete? (21/50).

Mi smo još prije Ibrāhimu razboritost dali i dobro smo ga poznavali (21/51).

Kad on ocu svome i narodu svome reče: "Kakvi su ovo kumiri kojima se i dan i noć klanjate?" (21/52),

oni odgovoriše: "I naši preci su im se klanjali" (21/53).

"I vi ste, a i preci vaši su bili u očitoj zabludi" - reče (21/54).

"Govoriš li ti to ozbiljno ili se samo šališ?" - upitaše oni (21/55).

"Ne", - reče - "Gospodar vaš je Gospodar nebesa i Zemlje, On je njih stvorio, i ja ću vam to dokazati (21/56).

Tako mi Allaha, ja ću, čim se udaljite, vaše kumire udesiti!" - (21/57).

I porazbija ih on u komade, osim onoga najvećeg, da bi se njemu obratili (21/58).

"Ko uradi ovo sa bogovima našim?" - povikaše oni -, "zaista je nasilnik" (21/59).

"Čuli smo jednog momka kako ih huli", - rekoše -, "ime mu je Ibrāhim" (21/60).

"Dovedite ga da ga ljudi vide" - rekoše - "da po- svjedoče" (21/61).

"Jesi li ti uradio ovo s bogovima našim, o Ibrāhime?" - upitaše (21/62).

"To je učinio ovaj najveći od njih, pitajte ih ako umiju da govore" - reče on (21/63).

I oni se zamisliše, pa sami sebi rekoše: "Vi ste, zaista, nepravedni!" (21/64).

Zatim glave oboriše i rekoše: "Ta ti znaš da ovi ne govore!" (21/65).

"Pa zašto se onda, umjesto Allahu, klanjate onima koji vam ne mogu ni koristiti niti od vas kakvu štetu otkloniti?" - upita on (21/66).

"Teško vama i onima kojima se, umjesto Allahu, klanjate! Zašto se ne opametite?" - (21/67).

“Spalite ga i bogove vaše osvetite, ako hoćete išta da učinite!” - povikaše (21/68).

“O vatro”, - rekosmo Mi - “postani hladna, i spas Ibrāhimu!” (21/69).

*I oni htjedoše da mu postave zamku, ali ih Mi onemogućismo (21/70)
i spasismo i njega i Lūta u zemlju koju smo za ljude blagoslovili, (21/71)
i poklonismo mu Ishāka, i Jākuba kao unuka, i sve učinismo dobrim,
(21/72)*

i učinismo ih vjerovjesnicima da upućuju prema zapovijedi Našoj, i objavismo im da čine dobra djela, i da namaz obavljaju, i da milostinju udjeljuju, a samo su se Nama klanjali (21/73).

“I Lūtu mudrost i znanje dadosmo i iz grada ga, u kom su stanovnici njegovi odvratne stvari činili, izbavismo - to, uistinu, bijaše narod razvratan i zao - (21/74)

i u milost Našu ga uvedosmo; on je doista, od onih dobrih (21/75).

“I Nūhu se, kad u davno vrijeme zavapi, odazvasmo i njega i čeljad njegovu od jada velikoga spasismo (21/76)

i od naroda ga, koji je smatrao neistinitim dokaze Naše, zaštitismo. To bijahu opakiji ljudi, pa ih sve potopismo (21/77).

I Dāvūdu i Sulejmānu, kada su sudili o usjevu što su ga noću ovce nečije opasle - i Mi smo bili svjedoci suđenju njihovu - (21/78)

i učinismo da Sulejmān pronikne u to, a obojici smo mudrost i znanje dali. I potčinismo planine i ptice da s Dāvūdom Allaha hvale: to smo Mi bili kadri učiniti (21/79).

I naučismo ga da izrađuje pancire za vas da vas štite u borbi s neprijateljem, - pa zašto niste zahvalni? (21/80).

A Sulejmānu vjetar jaki poslušnim učinismo - po zapovijedi njegovoj je puhao prema zemlji koju smo blagoslovili; a Mi sve dobro znamo; (21/81)

i šejtane neke da zbog njega rone, a radili su i poslove druge, i nad njima smo Mi bdjeli (21/82).

I Ejjūbu se, kada je Gospodaru svome zavapio: “Mene je nevolja snašla, a Ti si od milostivih najmilostiviji!” - (21/83)

odazvasmo i nevolju mu koja ga je morila otklonismo i vratismo mu, milošću Našom, čeljad njegovu i uz njih još toliko i da bude pouka onima koji se Nama klanjaju (21/84).

I Ismāilu, i Idrīsu, i Zulkiflu, a svi su oni bili strpljivi (21/85).

I obasusmo ih milošću Našom, oni doista bijahu dobri (21/86).

I Zunnūnu se, kada srdit ode i pomisli da ga nećemo kazniti, - pa pošlje u tminama zavapi. "Nema boga, osim Tebe, hvaljem neka si! a ja sam se zaista ogriješio prema sebi!" - (21/87)

odazvasmo i tegobe ga spasismo; eto, tako Mi spasavamo vjernike (21/88).

I Zekerijāu se, kada zamoli Gospodara svoga: "Gospodaru moj, ne ostavljaj me sama, a Ti si jedini vječan!" - (21/89)

odazvasmo i, izliječivši mu ženu, Jahjāa mu poklonismo. Oni su se trudili da što više dobra učine i molili su Nam se u nadi i strahu, i bili su prema Nama ponizni (21/90).

A i u onu koja je sačuvala djevičanstvo svoje, u njoj život udahnusmo i nju i sina njezina znamenjem svjetovima učinismo (21/91).

Ova vaša vjera - jedina je prava vjera, a Ja sam - vaš Gospodar, zato se samo Meni klanjajte! (21/92).

Ova treća cjelina govori o zajednici poslanika, ne nabrajajući sve njih. Neke samo spominje, a o nekima izlaže s kraćim ili dužim detaljima.

U ovim naznakama i serijama jasno se ukazuje Allahova milost i pažnja prema Njegovim poslanicima kao i sudbine onih koji su poslanike u laž nagonili nakon što su im jasni dokazi došli. Kao što se jasno ukazuju i neka iskušenja koja su doživljavali poslanici i u dobru i u zlu i način na koji su savlađivali iskušenja.

Također se jasno otkrivaju Allahova zakonitost u vidu slanja poslanika između ljudi, jedinstvo vjerovanja i puta zajednice poslanika tokom svih vremena - kao da oni čine jedan ummet uprkos vremenskoj i prostornoj udaljenosti.

To je jedan od dokaza Jednoće kreativnog Božanstva, jedinstva vladajuće volje i jedinstva zakona koji prožima Allahove zakonitosti u

Kosmosu, spajajući ih i usmjeravajući u jednom pravcu, ka Jednom Božanstvu:

... a Ja sam - vaš Gospodar, zato se samo Meni klanjajte! (21/92).

Mi smo Mūsāu i Hārūnu dali Tevrāt, svjetlo i pouku za one koji se budu grijeha klonili, (21/48)

za one koji se Gospodara svoga budu bojali i kada ih niko ne vidi, i koji od časa ožvljenja budu strepjeli (21/49).

A i ovaj Kur'an je blagoslovljena pouka koju objavljujemo, pa zar da ga vi poričete? (21/50).

U kontekstu sure ranije je spomenuto da se politeisti izigravaše sa Poslanikom (alejhi' s-selam) jer je on čovjek, da poricaše Objavu govoreći: To je čarolija, poezija ili izmišljotina.

On ovdje otkriva da je slanje poslanika između ljudi opće pravilo, a ovo su primjeri toga otprije, i da objavljivanje Knjiga poslanicima nije neuobičajena novost. Eto, toj dvojici, Mūsāu i Hārūnu, Allah je objavio Knjigu.

Ova Knjiga zove se *Furqan*, a to je svojstvo Kur'ana. Postoji jedinstvo čak i u imenu. To je zato što sve objavljene Knjige rastavljaju Istinu od neistine, Uputu od zablude, jedan program života od drugog programa i jedan pravac u životu od drugog. One su općenito *furqan* - rastavljač Istine od neistine. U ovoj osobenosti sreću se Tevrāt i Kur'an.

Učinio je i Tevrāt svjetlom koje uklanja tamu i mrak sa srca i vjerovanja, uklanja mrak zablude i neistine. To je mrak u kojem luta razum i zabluduje savjest. Ljudsko srce ostaje u mraku sve dok u njemu ne zasja baklja vjerovanja, osvijetli njegove strane te se otkrije pred njim njegov program i odredi pravac, pa ne bude dolazilo do brkanja vrijednosti, pojmova i procjena u njemu.

Učinjen je Tevrāt kao i Kur'an *poukom za one koji se budu grijeha klonili (21/48)*, podsjeća ih na Allaha i uvijek ječu im spomen kod ljudi. Šta su predstavljali Sinovi Israilovi prije Tevrāta? Bili su potlačeni i poniženi

pod korbačima Faraonovim, koji kolje njihove sinove, a ostavlja žene, ponižava ih kulukom i maltretiranjem.

Posebno ističe bogobojazne *oni koji se Gospodara svoga budu bojali i kada ih niko ne vidi* (21/49), jer oni čija srca osjećaju strahopoštovanje prema Allahu iako ga nisu vidjeli i *koji od Časa oživljenja budu strepjeli* (21/49) pa budu radili i pripremali se za njeg, oni su ti koji se koriste *svjetlom* i kroče njegovom Uputom, pa im tako Allahova Knjiga biva opomenom, podsjeća ih na Allaha i povećava im spomen kod ljudi.

Tako je bilo sa Mūsāom i Hārūnom. *A i ovaj Kur'an je blagoslovljena pouka koju objavljujemo* (21/50); - on nije novina niti čudo; to je nešto što ima preteču i poznata je zakonitost. *Pa zar da ga vi poričete?* (21/50). Šta poričete u njemu, ta već su ga pretekle druge Poslanice?

Nakon kratkog ukazivanja na Mūsāa, Hārūna i njihovu Knjigu, kontekst se vraća cjelovitoj seriji kazivanja o Ibrāhimu, a on je stariji predak Arapa, graditelj Kabe u kojoj gomilaju kipove klanjajući im se, a on je bio taj koji je ranije porušio kipove. Kontekst ga ovdje prikazuje kako osuđuje politeizam i ruši kipove.

Poznata serija ovdje je serija o poslanstvu. Ona se dijeli na uzastopne prizore koje odjeljuju mali razmaci. Započinje ukazivanjem na prethodno Ibrāhimovo upućivanje razboritosti. Misli se time na uputu ka tevidu. To je najveća razboritost na koju upućuje riječ *rušd* na ovome mjestu.

Mi smo još prije Ibrāhimu razboritost dali i dobro smo ga poznavali (21/51).

Dali smo mu *rušd* - razboritost i dobro smo poznavali njegovo stanje i njegovu sposobnost da ponese emanet koji nose poslanici.

Kad on ocu svome i narodu svome reče: "Kakvi su ovo kumiri kojima se i dan i noć klanjate?" (21/52).

Ova njegova izjava je bila dokaz njegove razboritosti. Nazvao je to kamenje i drva njihovim imenom: ovi kumiri, a nije rekao: ova božanstva. Osudio je njihovo klanjanje kumirima. Riječ *aqifun* znači stalnu, permanentnu predanost. Oni ne provode svo vrijeme u klanjanju

kumirima, ali su vezani za njih. To je apstraktno, a ne vremensko oblijetanje. On obesmišljava ovo vezivanje i razobličava ga slikajući ih stalno naklonjenim pred ovim kipovima.

Njihov odgovor i dokaz je bio:

... oni odgovoriše: "I naši preci su im se klanjali" (21/53).

Ovo je odgovor koji ukazuje na intelektualnu i duhovnu okamenjenost unutar mrtvih klišeja slijepog slijeđenja koji stoje nasuprot slobode vjerovanja, promicanja promatranja i razmišljanja i vrednovanja stvari i stanja istinskim, a ne tradicionalnim mjerilima. Vjerovanje u Allaha znači otvorenost, oslobođenje od imaginarnih, tradicijskih svetinja i okamenjenih naslijeđa koja nemaju osnove:

"I vi ste, a i preci vaši su bili u očitoj zabludi" - reče (21/54).

Klanjanje predaka nije moglo priskrbiti ovim kipovima vrijednost koje oni nemaju, niti ih zaogrnuti svetošću koju ne zaslužuju. Vrijednosti ne izviru iz oponašanja predaka i njihovog posvećivanja već iz slobodnog i otvorenog vrednovanja.

I kada ih je Ibrahīm suočio sa ovom slobodom u procjenjivanju i otvorenosti u prosuđivanju, upitaše:

"Govoriš li ti to ozbiljno ili se samo šališ?" - upitaše oni (21/55).

To je pitanje osobe uzdrmane vjere koja nije sigurna na čemu je, jer o tome nije razmišljala niti provjeravala. Ali je ona također blokirane misli i duha pod djelovanjem opsjene i oponašanja. Ona ne zna koje riječi su istinite. Predanost i obožavanje počivaju na sigurnom dokazu, a ne na klimavoj tlapnji koja se ne oslanja na dokaz. Ovo je to lutanje na kojem posrću oni koji ne vjeruju u doktrinu tevhida, čistu, jasnu i ispravnu u umu i savjesti.

A Ibrahīm je čvrsto uvjeren, siguran, poznaje svoga Gospodara koji mu se predočava u njegovoj intuiciji i misli; izjavljuje to riječima vjernika sigurnog u svoje vjerovanje:

"Ne", - reče - "Gospodar vaš je Gospodar nebesa i Zemlje, On je njih stvorio, i ja ću vam to dokazati (21/56).

On je Jedan Gospodar, Gospodar ljudi i Gospodar nebesa i Zemlje. Njegovo gospodstvo proističe iz činjenice da je On Stvoritelj. To su dva nerazdvojna svojstva: *"Ne", - reče - "Gospodar vaš je Gospodar nebesa i*

Zemlje, On je njih stvorio (21/56). Ovo je ispravno i nepomućeno vjerovanje, a ne kako vjeruju politeisti da su božanstva gospodari dok u isto vrijeme potvrđuju da oni ne stvaraju i da je Stvoritelj Allah. A potom obožavaju ta božanstva koja ništa ne stvaraju, a oni to znaju.

On je uvjeren, kao što je uvjeren onaj koji svjedoči o stvarnosti u koju nema sumnje: *i ja ću vam to dokazati (21/56).* Ibrâhim (alejhi's-selam) nije bio svjedok stvaranja nebesa i Zemlje niti je bio svjedok stvaranja sebe i svoga naroda. Ali je stvar toliko jasna i izvjesna do te mjere da to vjernici svjedoče potpuno sigurni i uvjereni. Sve u Kosmosu govori o Jednoći Stvoritelja i Upravitelja. Sve u ljudskom biću kliče potvrđujući Jednoću Stvoritelja i Upravitelja i jedinstvo zakonitosti koje regulira i upravlja Kosmosom.

Ibrâhim potom obznanjuje onim svojim sunarodnjacima, kojima se obraća ovom raspravom, da je odlučio nešto uraditi s njihovim božanstvima od čega nema odustajanja:

"Tako mi Allaha, ja ću, čim se udaljite, vaše kumire udesiti!" - (21/57).

Smicalicu koju je namjeravao učiniti kumirima ostavlja nepoznatom i bez pojašnjenja. Kontekst ne spominje šta su mu odgovorili na to. Možda su bili sigurni da on ništa neće moći učiniti njihovim kumirima pa su ga ostavili.

I porazbija ih on u komade, osim onoga najvećeg, da bi se njemu obratili (21/58).

Božanstva se pretvoriše u male komadiće kamenja i polomljenih drva. Osim onog najvećeg kojeg je Ibrâhim ostavio *da bi se njemu obratili (21/58)* da bi ga pitali o tome kako se desio taj slučaj u njegovom prisustvu, a da on nije zaštitio manja božanstva. Možda će tada revidirati cijeli problem, dozvati se pameti i uvidjeti svu glupost i nesuvislost klanjanja ovim božanstvima.

Narod se vratio da vidi porazbijane kumire, osim tog najvećeg. Međutim, nisu se njemu obratili da ga upitaju, niti su se obratili sebi s pitanjem: Ako su ovo bogovi, kako im se to desilo, a da se nimalo ne brane? A ovaj najveći među njima, kako ih nije branio? Nisu sebi postavili ovo pitanje jer je praznovjerje blokiralo njihove umove pa ne mogu razmišljati i jer je oponašanje opsjenilo njihove misli pa nisu u stanju promišljati ni promatrati. I oni potežu ovo normalno pitanje kako bi se osvetili onome ko je polupao njihove kumire i učinio s njima ovakvo djelo:

“Ko uradi ovo sa bogovima našim?” - povikaše oni -, “zaista je nasilnik” (21/59).

Tada su se sjetili oni koji su čuli Ibrāhima kako osuđuje svoga oca i one koji su s njim obožavali ove kumire i prijeti im da će napraviti smicalicu njihovim kumirima nakon što se oni udalje od njih.

“Čuli smo jednog momka kako ih huli”, - rekoše -, “ime mu je Ibrāhim” (21/60).

Iz ovoga se vidi da je Ibrāhim (alejhi's-selam) bio malodoban mladić kada mu je Allah dao razboritost pa je osudio obožavanje kumira i ovako ih polupao. Ali, da li mu je objavljena Poslanica u to vrijeme? Ili je to samo nadahnuće koje ga je uputilo Istini prije poslanstva, pa je pozvao oca k njoj i osudio svoj narod zbog stanja u kojem se nalazi, ne zna se.

Ovo je pretežnije i vjerovatnije, mada je moguće i da njihove riječi: *Čuli smo jednog momka (21/60)* - imaju smisao minimiziranja njegove ličnosti našto ukazuje i njihovo navodno nepoznavanje njegovog slučaja iskazano u riječima: *Ime mu je Ibrāhim (21/60)*, radi umanjenja njegove važnosti i isticanja da je u pitanju bezopasni anonimus. To je moguće. Ali mi preferiramo mišljenje da je on u to vrijeme bio mladić u ranim godinama.

“Dovedite ga da ga ljudi vide” - rekoše - “da posvjedoče” (21/61).

Imali su namjeru diskreditirati ga i obznaniti njegov čin pred javnim mišljenjem:

“Jesi li ti uradio ovo s bogovima našim, o Ibrāhime?” - upitaše (21/62).

Oni i dalje insistiraju na tome da su to božanstva, premda su sada samo polomljeni komadići. A Ibrāhim im se ruga i ismijava ih iako je sam, a oni mnogobrojni. To je tako, jer on promatra svojim otvorenim razumom i povezanim srcem i nije u stanju uraditi ništa drugo osim da im se naruga i ismije ih i da im odgovori na način koji odgovara ovom niskom intelektualnom nivou:

“To je učinio ovaj najveći od njih, pitajte ih ako umiju da govore” - reče on (21/63).

Ironija je očita u ovom sarkastičnom odgovoru. I nema potrebe da se ovo naziva izmišljotinom Ibrāhima (alejhi's-selam) a, sljedstveno tome, ni za traženjem različitih opravdanja o kojima se spore komentatori. Stvar je mnogo jednostavnija od toga. On je želio da im kaže: Ovi kumiri ne znaju

ko ih je polupao, jesam li to bio ja ili ovaj veliki kumir koji nije u stanju da se pokrene. To je mrtva materija koja je u osnovi nesposobna za spoznaju. A vi ste slični njoj, oduzete pameti, pa ne pravite razliku između mogućeg i nemogućeg. I ne znate jesam li ja taj koji ih je polupao ili je to učinio ovaj kip. *"Pitajte ih ako umiju da govore"* - reče on (21/63).

Izgleda da ih je ova zajedljiva ironija teško potresla i vratila ih nekom obliku razmišljanja i rasuđivanja: *I oni se zamisliše, pa sami sebi rekoše: "Vi ste, zaista, nepravedni!"* (21/64).

Bio je to dobar znak da su uvidjeli glupost i nesuvislost svoga stava i neopravdanost svoga klanjanja ovim kumirima, kao i to da im se po prvi put pogled otvorio i da su zamijetili tu glupost koju su iskazivali u svom ponašanju i taj mrak u kojem su smeteni i zbunjeni.

Međutim, to je bio samo jedan tračak svjetlosti iza kojeg je uslijedio mrak, samo jedan treptaj poslije koga su se njihova srca vratila letargiji i ravnodušnosti:

Zatim glave oboriše i rekoše: "Ta ti znaš da ovi ne govore!" (21/65).

I doista, prva reakcija je bila vraćanje sebi, a druga je bila obaranje glave, kao što odslikava ilustrativni, čudesni kur'anski iskaz. Prva je bila pokret u duši radi promatranja i razmišljanja, a druga je bila obaranje glave, pa nema ni uma ni razmišljanja. Inače, ova njihova posljednja rečenica dokaz je protiv njih. Koji je jači argument Ibrahimu od toga da oni ne govore?!

Stoga im on odgovara sa žestinom i tjeskobom u duši, protivno njegovom običaju, s obzirom da je on strpljiv i blag, jer apsurd ovdje nadmašuje strpljivost blage osobe:

"Pa zašto se onda, umjesto Allahu, klanjate onima koji vam ne mogu ni koristiti niti od vas kakvu štetu otkloniti?" - upita on. *"Teško vama i onima kojima se, umjesto Allahu, klanjate! Zašto se ne opametite?"* - (21/66-67).

Ovo su riječi u kojima se uočava tjeskoba duše, srdžba i čuđenje toj gluposti koja prelazi granice svega uobičajenog.

Tada ih obuzima ponos zbog grijeha kao što uvijek obuzima tirane kada ostanu bez dokaza i kada im ponestane argumenata pa se tada okreću surovoj sili i teškoj kazni:

“Spalite ga i bogove vaše osvetite, ako hoćete išta da učinite!” - povikaše (21/68).

Kakvih li božanstava kojima njihovi obožavatelji pomažu dok ona nisu u stanju sebi korist ili štetu pribaviti, niti pokušavaju sebi ili svojim obožavateljima pomoći.

“Spalite ga!”... povikaše (21/68). Ali, druga riječ je izrečena koja obesnaži svaki govor i onemoguću svaku spletku. Zato što je to istinita riječ koja se ne da pobiti:

“O vatro”, - rekosmo Mi - “postani hladna, i spas Ibrāhimu!” (21/69).

I bila je hladna i spas Ibrāhimu.

Kako?

Zašto pitamo samo ovo? *Budi!* je riječ kojom bivaju svemiri, nastaju svjetovi i stvaraju se zakonitosti: *I zaista On može, kada nešto hoće, samo za to rekne: “Budi!” - i ono bude (36/82).*

Ne pitamo: Kako to da vatra nije spalila Ibrāhima, a poznata je i očita stvar da vatra spaljuje živa tijela? Pa Onaj ko je rekao vatri: “Spaljuj!” - On joj je rekao: “Budi hladna i spasonosna Ibrāhimu!” To je jedna riječ koja stvara svoj sadržaj kada se izrekne kakav god on bio, uobičajen ili neuobičajen za ljude.

Oni koji mjere Allahova (Uzvišenog) djela ljudskim djelima, oni pitaju: Kada se ovo desilo? Kako je moguće da se desi? Dočim, oni koji shvataju distinkciju između dvije prirode i razliku između dvije vrste sredstava, oni u osnovi ne pitaju niti pokušavaju iznaći neko obrazloženje, naučno ili nenaučno. Problem u osnovi nije iz tog domena. Nije iz domena obrazloženja i analize ljudskim kriterijima i mjerilima. Svaki metod zahvatanja i odnošenja prema ovakvim i sličnim nadnaravnostima, mimo metoda pozivanja na Apsolutnu Moć, u osnovi je slab metod, jer Allahova djela ne podliježu mjerilima ljudi i njihovom malom, ograničenom znanju.

Na nama je samo da vjerujemo da je to bilo, jer njegov Stvoritelj može učiniti da to bude. A što se tiče toga šta je uradio s vatrom pa da ona bude hladna i spas Ibrāhimu, i šta je uradio s Ibrāhimom pa da ga vatra ne spali, o tome kur’anski tekst ništa ne govori, jer se to ne može shvatiti ograničenim ljudskim umom. A mi, osim kur’anskog teksta, drugog dokaza nemamo.

Promjena vatre tako da bude hladna i spas Ibrāhimu samo je primjer, a njemu slični se dešavaju u različitim oblicima. Međutim, oni možda ne tresu osjećanja kao što čini ovaj otkriveni, očiti primjer. Koliko samo bude teškoća i nevolja koje okruže osobe i zajednice i prijete uništenjem, kadli se desi mali gest i ona oživljavaju, a ne uništavaju, preporođuju, a ne umrtvljuju i na kraju budu od koristi, a same su po sebi veliko zlo.

Doista se: *O, vatro, postani hladna i spas Ibrāhimu (21/69)* ponavlja u životima pojedinaca, grupa i zajednica kao i u životu ideja, vjera i poziva. To je simbol riječi koja obesnažuje svaki govor i onemogućava svaku spletku jer je ona najuzvišenija riječ, koja je neopoziva.

I oni htjedoše da mu postave zamku, ali ih Mi onemogućismo (21/70)

Prenosi se da se kralj koji je živio u vrijeme Ibrāhima (alejhi's-selam) zvao Nimrud, da je bio kralj Aramejaca u Iraku i da je uništen zajedno sa glavešinama iz njegova naroda Allahovom kaznom. Predanja se razlikuju u detaljima te kazne, a mi ne posjedujemo valjan argument o tim detaljima. Važno je to da je Allah spasio Ibrāhima od zamke koja mu je pripremljena i da su spletkaroši totalno poraženi: *ali ih Mi onemogućismo (21/70)*. Ovo je rečeno općenito, bez preciziranja.

I spasismo i njega i Lūta u zemlju koju smo za ljude blagosloville, (21/71)

To je zemlja Šama u koju su odselili on i njegov bratić Lūt. Dugo vremena je to bilo područje dolaska Objave i slanja poslanika iz Ibrāhimove loze. U njoj je i Sveta zemlja i drugi harem; u njoj je bereket plodnosti i opskrbe pored bereketa Objave i vjerovjesništva iz generacije u generaciju.

... i poklonismo mu Ishāka, i Jākuba kao unuka, i sve učinismo dobrim, (21/72)

i učinismo ih vjerovjesnicima da upućuju prema zapovijedi Našoj, i objavismo im da čine dobra djela, i da namaz obavljaju, i da milostinju udjeljuju, a samo su se Nama klanjali (21/73).

Ibrāhim (alejhi's-selam) napusti domovinu, porodicu i narod. Allah mu je to nadoknadio blagoslovljenom zemljom, domovinom boljom od njegove domovine. Podario mu je sina Ishāka i unuka Jākuba, porodicu bolju od njegove porodice. A nadoknadio mu je od njegova potomstva mnogobrojnu zajednicu, narod bolji od njegova naroda. A iz njegova potomstva učini vjerovjesnike da upućuju ljude prema zapovijedi Allahovoj i objavi im da čine dobra djela u svojoj raznovrsnosti, da klanjaju namaz i

daju zekjat. Samo su Allahu pokorni bili i klanjali se. Divne li kompenzacije, divne li nagrade i divnog li svršetka koji je Allah dodijelio Ibrāhimu! Iskušao ga je teškoćom i on je pokazao ustrajnost pa je i svršetak bio častan i dostojan njegove lijepe ustrajnosti.

"I Lūtu mudrost i znanje dadosmo i iz grada ga, u kom su stanovnici njegovi odvratne stvari činili, izbavismo - to, uistinu, bijaše narod razvratan i zao - i u milost Našu ga uvedosmo; on je doista, od onih dobrih (21/74-75).

Kazivanje o Lūtu je ranije detaljno prezentirano. Ovdje konekst samo ukazuje na nj. On je pratio svoga amidžu Ibrāhima na putovanju iz Iraka u Šam. Nastanio se u mjestu Sodoma. Stanovnici toga mjesta činjaše gnusna djela, a to je javni homoseksualizam, bez stida i ustručavanja. Allah je uništio to mjesto i njegove stanovnike, *to, uistinu, bijaše narod razvratan i zao (21/74)*. Izbavio je Lūta i njegovu porodicu, osim njegove žene. *I u milost Našu ga uvedosmo; on je, doista, od onih dobrih (21/75)*. Kao da je milost sklonište i pribježište u koje Allah uvodi koga hoće i on odjednom postaje siguran, u rahatluku, u milosti.

Također, na brzinu ukazuje i na Nūha:

"I Nūhu se, kad u davno vrijeme zavaži, odazvasmo i njega i čeljad njegovu od jada velikoga spasismo i od naroda ga, koji je smatrao neistinitim dokaze Naše, zaštitismo. To bijahu opaki ljudi, pa ih sve potopismo (21/76-77).

Ovo ukazivanje je također bez detaljiziranja, a cilj mu je potvrditi da se Allah odazvao Nūhu (alejhi's-selam) kada ga je pozvao *u davno vrijeme (21/76)*, a to je bilo prije Ibrāhima i Lūta. Allah ga je spasio, a također i njegovu porodicu, osim njegove žene. Njegov narod uništio je poplavom, *a njega i njegovu porodicu spasio od jada velikoga (21/76)*, što je detaljno opisao u suri Hud.

Zatim nešto više detaljizira u seriji iz kazivanja o Dāvūdu i Sulejmānu:

I Dāvūdu i Sulejmānu, kada su sudili o usjevu što su ga noću ovce nečije opasle - i Mi smo bili svjedoci suđenju njihovu - i učinismo da Sulejmān pronikne u to, a obojici smo mudrost i znanje dali. I potčinismo planine i ptice da s Dāvūdom Allaha hvale: to smo Mi bili kadri učiniti. I naučismo ga da izrađuje pancire za vas da vas štite u borbi s neprijateljem, - pa zašto niste zahvalni? (21/78-80).

A Sulejmānu vjetar jaki poslušnim učinismo - po zapovijedi njegovoj je puhao prema zemlji koju smo blagoslovili; a Mi sve dobro znamo; i šejtane neke da zbog njega rone, a radili su i poslove druge, i nad njima smo Mi bdjeli (21/81-82).

Govoreći podrobnije o slučaju usjeva u kojem su presuđivali Dāvūd i Sulejmān, prenosioci tradicije vele: Dāvūdu su došla dva čovjeka od kojih je jedan bio vlasnik usjeva, tj. polja, a neki vele vinove loze, a drugi je bio vlasnik ovaca. Vlasnik usjeva reče: Njegove ovce su noću opasle moje usjeve, tj. noću su tamo bile, i od njega ništa nije ostalo. Dāvūd je presudio u korist vlasnika usjeva tako što će on uzeti ovce svoga parničnog protivnika kao kompenzaciju za svoj uništeni usjev. Vlasnik ovaca je naišao pored Sulejmāna i obavijestio ga o Dāvūdovoj presudi. Sulejmān je ušao kod oca rekavši: "Allahov vjerovjesniče, presuda bi trebala biti drugačija od one kako si ti presudio" "A kako?", upita on. "Podaj ovce vlasniku usjeva neka ih koristi, a podaj usjev vlasniku ovaca neka se brine o njemu sve dok ne dobije raniji izgled. A onda, neka svaki od njih vrati vlasniku ono što je u njegovu posjedu. Vlasnik usjeva neka uzme svoje usjeve, a vlasnik ovaca svoje ovce", reče on. Dāvūd tada kaza: "Presuda je onako kako si ti presudio!" I izvršio je Sulejmānovu presudu.

I Dāvūdova i Sulejmānova presuda u ovom slučaju bila je bazirana na njihovom slobodnom prosuđivanju - idžtihadu. Allah je bio svjedok njihove presude; nadahnuo je Sulejmāna mudrijoj presudi i učinio da on pronikne u to, a ono je ispravnije.

Dāvūd je u svojoj presudi preferirao čistu kompenzaciju vlasniku usjeva. To je pravda i ništa više. Međutim, Sulejmānova presuda uz pravdu implicira izgradnju i kultivaciju. Ona je pravdu instrumentalizirala u pravcu izgradnje i kultivacije. To je živa, konstruktivna pravda u svom kultivirajućem i motivirajućem obliku. To je Allahovo otkrovenje i inspiracija koju Allah daje kome On hoće.

A obojici je, i Dāvūdu i Sulejmānu, mudrost i znanje dato: *a obojici smo mudrost i znanje dali* (21/79). U Dāvūdovoj presudi nema greške, ali je Sulejmānova presuda bila ispravnija, jer je proistekla iz nadahnuća.

Potom kontekst predočava specifičnosti svakog od njih dvojice počevši sa ocem:

I potčinismo planine i ptice da s Dāvūdom Allaha hvale: to smo Mi bili kadri učiniti. I naučismo ga da izrađuje pancire za vas da vas štite u borbi s neprijateljem, - pa zašto niste zahvalni? (21/79-80).

Dāvūd je bio poznat po svojim psalmima. To su slavopojke Allahu koje on izvodaše svojim umilnim glasom. Njihove rezonance su činile harmoničnu melodiju koju su zajedno s njim ponavljale planine i ptice.

Kada je srce roba povezano sa svojim Gospodarem, ono osjeća vezu sa cjelokupnim Bitkom; srce Bitka kuca s njime i uklanjaju se prepreke i barijere nastale osjećanjem prepreka i razlika koje razdvajaju vrste i rodove uspostavljajući među njima granice i barijere. Tada se spajaju njihove unutrašnje i suštine u duhu Kosmosa i njegovoj biti.

I u trenucima prosvjetljenja duša osjeća kako se utapa u cjelinu i kako obuhvata cjelinu. Tada ona ne osjeća da postoji nešto izvan njenog bića niti se ona razlikuje od onoga što je okružuje. Sve oko nje se utapa u nju, a i ona je utopljena u nj.

Iz kur'anskog teksta zamišljamo Dāvūda kako uči svoje psalme zaboravljajući na svoje ljudske osobenosti. Njegova duša plovi u Allahovom okrilju kroz ovaj Kosmos, njegova prostranstva, njegove mrtve i žive tvorevine. On osjeća njihovo ponavljanje i odaziva im se kao što se i oni odazivaju njegovom učenju. Tako cijeli Kosmos postaje jedna filharmonija koja izvodi simfoniju veličajući Uzvišenog Allaha i zahvaljujući Mu: *i ne postoji ništa što Ga ne veliča, hvaleći Ga; ali vi ne razumijete veličanje njihovo* (17/44). To razumije onaj ko se oslobodio barijera i prepreka poletjevši sa dušama bića koje su sve usmjerene ka Allahu.

I potčinismo planine i ptice da s Dāvūdom Allaha hvale: to smo Mi bili kadri učiniti (21/79). Ne postoji ništa što je iznad Moći ili da se odupre kada ona nešto želi. Svejedno da li to bilo uobičajeno ili neuobičajeno za ljude.

I naučismo ga da izrađuje pancire za vas da vas štite u borbi s neprijateljem, - pa zašto niste zahvalni? (21/80).

To je bila izrada pancira od spojenih halki nakon što su se izrađivali od jedne nepokretne ploče. Mrežasti pancir je bio lakši i fleksibilniji za upotrebu. Izgleda da je Dāvūd izumio ovu vrstu pancira zahvaljujući Allahovoj poduci. Allah ističe kao Svoju blagodat ljudima to što je podučio Dāvūda ovom zanatu kako bi se zaštitili u ratu: *da vas štite u borbi s neprijateljem* (21/80), pitajući ih instruktivnim i motivirajućim pitanjem: *pa zašto niste zahvalni?* (21/80).

Ljudska civilizacija je išla svojim putem korak po korak iza otkrića. Ona nije došla odjednom, jer je namjesništvo na Zemlji prepušteno ovom čovjeku i njegovim intelektualnim sposobnostima koje mu je Allah podario da svaki dan načini neki korak i nanovo uskladi i harmonizira svoj život sukladno ovom koraku. A ponovno usklađivanje života shodno novom sistemu nije lahko ljudskoj duši. Ono je potresa iz dubina, mijenja njene uobičajene domete, a to iziskuje određeni vremenski period kako bi se prvo uspostavila stabilnost u kojoj se s pouzdanjem okreće aktivnosti i proizvodnji. Stoga je Allahova mudrost htjela da se dešavaju duži ili kraći periodi stabilnosti.

Nemir koji obuzima nerve svijeta danas proističe u prvom redu iz brzine sustizanja naučnih ili društvenih potresa koji ne ostavljaju čovječanstvu period stabilnosti i koja ne daje duši priliku prilagođavanja i kušanja novog stanja.

Tako je bilo sa Dāvūdom. A Sulejmānov je slučaj još ozbiljniji i krupniji:

A Sulejmānu vjetar jaki poslušnim učinismo - po zapovijedi njegovoj je puhao prema zemlji koju smo blagoslovili; a Mi sve dobro znamo; i šejtane neke da zbog njega rone, a radili su i poslove druge, i nad njima smo Mi bdjeli (21/81-82).

O Sulejmānu kruže predanja, predodžbe i priče od kojih je većina preuzeta iz israilijata, maštarija i fantazija. Mi nećemo zalutati u ovu stranputicu. Mi zastajemo kod granica kur'anskih tekstova, a iza njih ne postoji pouzdana tradicija vezana baš za kazivanje o Sulejmānu.

Kur'anski tekst ovdje utvrđuje potčinjavanje vjetra, tj. oluje Sulejmānu; po zapovijedi njegovoj je puĥao prema zemlji koju smo blagoslovili. Najvjerovatnije je da se radi o Šamu, jer je ranije ukazano na ovu zemlju spominjanjem ovog svojstva u kazivanju o Ibrāhimu. Kakvo je bilo ovo potčinjavanje?

Postoji prića o letećem ćilimu za kojeg se kaŹe da je Sulejmān zajedno sa svojom pratnjom sjedio na njemu i on bi ga u kratkom vremenu prenio do Šama, a to je razdaljina koja se prevaljuje na devama za mjesec dana, a tako bi se i vraćao. Ovo predanje se naslanja na ono Źto se spominje u suri Sebe': *A Sulejmānu - vjetar, ujutro je prevaljivao rastojanje od mjesec dana, a naveće rastojanje od mjesec dana* (34/12).

Međutim, Kur'an niŹta ne govori o tom letećem sagu, a to se takoděr ne spominje u bilo kojoj pouzdanoj tradiciji. Nemamo se na Źto osloniti kako bismo potvrdili slućaj saga.

Sigurnije je, dakle, da protumaćimo potčinjavanje vjetra njegovim usmjeravanjem, Allahovom odredbom, ka blagoslovljenoj zemlji u ciklusu koji traje mjesec dana, naprijed i nazad. Kako? Već smo rekli: Neogranićenoj Allahovoj moći se ne postavlja pitanje - kako?! Stvaranje zakonitosti i njihovo usmjeravanje spada u prerogative te apsolutne Moći. A ljudi o zakonitostima Bitka znaju malo. Nije nemoguće da postoje i druge zakonitosti nepoznate ljudima koje djeluju i ćije se posljedice uoćavaju kada im se dozvoli uoćavanje: *A Mi sve dobro znamo* (21/81) apsolutnim znanjem koje nije kao ogranićeno ljudsko znanje.

Tako je i sa potčinjavanjem dŹina Sulejmānu (alejhi's-selam) da radi njega rone u dubine mora ili u dubine kopna vadeći iz njih skrivene riznice Sulejmānu ili da mu rade druge poslove. DŹin je sve Źto je skriveno. Kur'anski tekstovi utvrđuju da postoje stvorenja koja se zovu dŹini i koja su skrivena od nas. Od takvih je Allah potćinio Sulejmānu neke koji za njega rone i druge poslove rade. ćuvao ih je pa nisu bjeŹali, nered pravili, otkazivali poslušnost Njegovom robu. A On je Svemoćan iznad svojih robova, potćinjava ih kada hoće i kako hoće.

Zastajemo u sjeni tekstova, kod ove sigurne granice, a ne upuŹtajući se u israilijate.

Allah je iskušao Dāvūda i Sulejmāna (alejhime's-selam) u dobru. Njihova kušnja je bila u ovoj blagodati. Dāvūda je iskušao suđenjem, a Sulejmāna punokrvnim konjima koji su na tri noge stajali, a četvrtom jedva zemlju doticali, kao što će o tome biti govora u suri Sad, pa se ovdje nećemo upuštati u detalje kušnje, dok ne dođe njeno spominjanje na naznačenom mjestu. Samo ćemo iznijeti njene rezultate: Dāvūd je pokazao ustrajnost kao i Sulejmān u iskušenju u dobru - nakon traženja oprosta zbog kušnje - položivši na kraju ispit uspješno i iskazavši zahvalnost Allahu na blagodati.

Evo nas sada pred iskušenjem nevoljom u kazivanju o Ejjūbu (alejhi's-selam):

I Ejjūbu se, kada je Gospodaru svome zavapio: "Mene je nevolja snašla, a Ti si od milostivih najmilostiviji!" - (21/83)

odazvasmo i nevolju mu koja ga je morila otklonismo i vratismo mu, milošću Našom, čeljad njegovu i uz njih još toliko i da bude pouka onima koji se Nama klanjaju (21/84).

Kazivanje o iskušenju Ejjūba nevoljom jedno je od najdivnijih kazivanja o iskušenju. Kur'anski tekstovi ukazuju na njega općenito, bez detaljiziranja. Na ovom mjestu prezentira se dova Ejjūbova i Allahovo uslišanje dove. Jer, i kontekst je usmjeren na Allahovu milost prema Njegovim poslanicima i Njegovu pažnju prema njima tokom iskušenja, bez obzira da li to iskušenje bilo u vidu utjerivanja u laž i uznemiravanja od strane njihova naroda, kao što je slučaj u kazivanju o Ibrāhimu, Lūtu i Nūhu, ili u vidu blagodati kao u kazivanju o Dāvūdu i Sulejmānu, ili u vidu nevolje, kao u slučaju Ejjūba.

Ejjūb ovdje ne dodaje ništa na opis svoga stanja sa: *Mene je nevolja snašla (21/83)*, i na opis svoga Gospodara svojstvom: *a Ti si od milostivih najmilostiviji! (21/83)*. On poslije ovoga ne moli za promjenu svoga stanja, ustrajavajući u iskušenju, niti šta predlaže svome Gospodaru iz učtivosti i poštovanja prema Njemu. On je primjer ustrajnog roba koji nije uskogrud u kušnji i koji se ne uzrujava zbog nevolje koja se navodi kao primjer u

svim vremenima.³ Naprotiv, on se ustručava da traži od svoga Gospodara da otkloni nevolju, prepuštajući sve Njemu, siguran u Njegovo poznavanje njegova stanja i suvišnost upita.

I u momentu u kome se obratio Ejjüb svome Gospodaru s ovim pouzdanjem i takvom učtivošću, došao je odgovor, milost, i to je bio kraj kušnje: *odazvasmo i nevolju mu koja ga je morila otklonismo i vratismo mu, milošću Našom, čeljad njegovu i uz njih još toliko (21/84).*

Otklonio je nevolju s njegova tijela te je ozdravio. Otklonio je nevolju i od njegove čeljadi, nadoknativši mu izgubljene i podarivši mu uz njih još toliko. Neki kažu da su to bili njegovi sinovi pa mu je Allah podario dvostruko više sinova, ili da mu je podario sinove i unučad -

milošću Našom (21/84). Svaka blagodat je milost Allahova i dar. *I da bude pouka onima koji se Nama klanjaju (21/84).* Pouka koja će ih podsjećati na Allaha, Njegovu kušnju i Njegovu milost tokom kušnje i poslije nje. U Ejjübovom iskušenju primjer je cijelome čovječanstvu, i u ustrajnosti Ejjübovoj pouka je za cijeli ljudski rod. On je obzor strpljivosti, učtivosti i lijepog svršetka na koji se usmjeravaju pogledi.

Ukazivanje na one *koji se Nama klanjaju (21/84)* u povodu kušnje znakovita je aluzija. Oni koji su Allahu predani izloženi su kušnji i nevolji. To su obaveze i napori ibadeta, vjerovanja i imana. To je ozbiljna stvar, a ne igrarija. Vjerovanje je emanet koji se predaje samo pouzdanima koji su sposobni da ga ponesu i pripravnici za obaveze koje iz njega proističu. Nije to riječ koju usne izgovaraju, niti tvrdnja koju izriče ko god želi. Ustrajnost je neophodna da bi pobožni položili ispit.

Nakon toga kontekst samo ukazuje na Ismāila, Idrīsa i Zulkifla:

I Ismāilu, i Idrīsu, i Zulkiflu, a svi su oni bili strpljivi. I obasusmo ih milošću Našom, oni doista bijahu dobri (21/85-86).

---

³ Mnogobrojna su mišljenja i pretjerivanja u predanjima u pogledu nevolje koja je snašla Ejjüba. Čak spominju da je obolio od odbojne bolesti zbog koje su ga ljudi izbjegavali i protjerali izvan grada. Ovo mišljenje je neutemeljeno. Poslanstvo nije kompatibilno sa odbojnom bolešću. Iz kur'anskog teksta jasno je da ga je snašla nevolja u porodici i u samom njemu. To je dovoljno za kušnju.

U kazivanju o ovim poslanicima ukazuje se također na element strpljivosti.

Ismâil je pokazao strpljivost kada ga je Gospodar njegov iskušao klanjem, kada je on iskazao predanost Allahu rekavši: *“O oče moj,” - reče - “onako kako ti se naređuje postupi; vidjećeš, ako Bog da, da ću sve izdržati”* (37/102).

Što se tiče Idrîsa, ranije je rečeno da su vrijeme i mjesto njegova življenja nepoznati. Ima mišljenja da je to Oziris koga su Egipćani obožavali nakon njegove smrti okruživši ga legendama kao prvog učitelja čovječanstva, koji ih je podučio ratarstvu i zanatstvu. Međutim, ne posjedujemo dokaz za to. Neka znamo da je on bio strpljiv na način koji zaslužuje da bude registriran u vječnoj Allahovoj Knjizi.

Zulkifl je također nepoznat. Nismo u stanju precizirati njegovo vrijeme i mjesto. Najvjerovatnije je da je on jedan od poslanika Sinovima Israilovim. Neki kažu da je on bio jedan od njihovih dobrih ljudi i da je preuzeo odgovornost od jednog njihovog poslanika prije njegove smrti da ga naslijedi u misiji među Sinovima Israilovim uz obavezu da ispuni tri stvari: da noću klanja, danju posti i da se ne srdi kod donošenja presude. Ispunio je ono čime se obavezao te je stoga dobio ime Zulkifl. Međutim, to su samo mišljenja bez valjanog dokaza. Dovoljan je ovdje kur’anski tekst za registriranje svojstva strpljivosti kod Zulkifla.

I obasusmo ih milošću Našom, oni doista bijahu dobri (21/86). Ovo je cilj njihova spominjanja u ovom kontekstu.

Potom slijedi kazivanje o Junusu (alejhi’s-selam), tj. Zunnūnu.

I Zunnūnu se, kada srdit ode i pomisli da ga nećemo kazniti, - pa pošlje u tminama zavapi. “Nema boga, osim Tebe, hvaljem neka si! a ja sam se zaista ogriješio prema sebi!” - odazvasmo i tegobe ga spasismo; eto, tako Mi spasavamo vjernike (21/87-88).

Kazivanje o Junusu dolazi ovdje u vidu kratke aluzije radi harmoničnosti konteksta, a detaljnije se izlaže u suri Es-Safat. Međutim, neophodno je ovdje detaljnije pojasniti ovu aluziju kako bi bila razumljiva.

Nazvan je Zunnūnom tj. vlasnikom ribe, jer ga je riba progutala, a zatim izbacila. Desilo se tako što je on poslat u neko mjesto da poziva ljude Allahu i oni nisu prihvatili njegov poziv. Bilo mu je teško u duši zbog toga pa ih je napustio srdit ne pokazavši ustrajnost u podnošenju napora poslaničkog rada s njima, misleći da mu Allah neće učiniti zemlju tijesnom, jer je ona široka, naselja mnogobrojna, a narodi raznovrsni. Ako se ovi ne odazivaju pozivu, pa Allah će ga uputiti drugom narodu.

To je smisao riječi: *i pomisli da ga nećemo kazniti (21/87)*, tj. da ga nećemo stijesniti.

Žestoka srdžba i nesnošljiva tjeskoba doveli su ga do morske obale. Našao je tamo natovarenu lađu i ukrcao se na nju. Kada je doplovila na pučinu, otežala je, pa kormilar reče da je neophodno jednog putnika izbaciti u more kako bi se ostali putnici spasili od utapanja. Bacili su kocku i izbor je pao na Junusa. Bacili su ga ili je sam skočio u more. Progutala ga je riba, stežući ga najžešćim stezanjem. I kada se nađe u tminama: tmini u utrobi ribe, tmini mora i tmini noći, on zavapi: *Nema boga, osim Tebe, hvaljen neka si! a ja sam se zaista ogriješio prema sebi! (21/87)*. Allah se odazvao njegovoj molbi i tegobe ga spasi te ga riba na obalu izbaci. Poslije toga se njegov slučaj detaljnije izlaže u suri Es-Safat. Dovoljno nam je ovo u ovom kontekstu.

U ovoj storiji kazivanja o Junusu (alejhi's-selam) ima opservacija i dodira kod kojih ćemo zastati nekoliko trenutaka.

Junus nije pokazao strpljivost u podnošenju napora poslanstva. Stislo mu se u duši zbog odnosa naroda, ostavio je teret pozivanja i otišao srdit, stisnutih grudi i s bolom u duši. Allah ga je gurnuo u još veću tjeskobu prema kojoj su neprilike koje su mu priređivali nevjernici bile neznatne. I da se nije pokajao i vratio svome Gospodaru, da nije priznao grijeh koji je počinio prema sebi, svojoj misiji i obavezi, Allah mu ne bi otklonio tjeskobu. Ali, Moć ga je sačuvala i spasila tegobe u kojoj se nalazio.

Protagonisti misija moraju podnijeti svoje napore i obaveze i moraju biti strpljivi na pobijanje i maltretiranje radi njih. A ugonjenje u laž iskrenog i pouzdanog zaista je gorko za dušu, ali to je dio napora i obaveza koje iziskuje poslanstvo. Oni koji preuzimaju teret pozivanja moraju neminovno trpjeti i podnositi; moraju biti ustrajni i nepokolebljivi; moraju ponavljati pozivanje, započinjati iznova i ponavljati.

Nije im dozvoljeno da gube nadu u popravljavanje duše i odazivanje srca bez obzira na to s kakvim se poricanjem, utjerivanjem u laž, ohološću

i negiranjem susretali. Pa ako ni stoti put ne dopre do srca, možda će stotinu i prvi put, ili će možda doprijeti hiljadu i prvi put. Ako budu ustrajni u pokušajima, bez gubljenja nade, otvorit će im se zapretna srca.

Put pozivanja nije lahak i ugodan. Odazivanje duša Pozivu nije izvjesno i jednostavno. Tamo su naslage laži, zablude, tradicije i običaja, sistema i situacija koje prekrivaju srca. Neophodno je ukloniti tu naslagu, nužno je oživjeti srca svim sredstvima; moraju se dodirnuti svi vitalni centri u pokušaju da se otkrije povezujući nerv. Jedan od dodira će, uz ustrajnost, strpljivost i nadu, dodirnuti. Katkada jedan dodir totalno preobrazila ljudsko biće u jednom trenu, kada pogodi pravo mjesto. Čovjek se nekada začudi i iznenadi kada, nakon hiljadu pokušaja, slučajna dodir pogodi pravo mjesto u ljudskom organizmu i on se uz najmanji mogući napor probudi, a prije se odupirao svakom naporu.

Najprije mi pada na pamet, kao ilustracija ovog stanja, prijemni aparat prilikom traženja radio stanice - odašiljača. Pomjeraš skalu mnogo puta naprijed i nazad i mašiš stanicu, premda pokušavaš biti precizan i tačan. A onda, slučajna pokret ruke i - val se spaja i začuju se zvukovi i taktovi.

Ljudsko srce je najslučniji prijemnom aparatu. Nužno je da protagonisti poziva pokreću skalu ne bi li srce primilo poruku iza horizonta. Možda će ga hiljadu i prvi dodir povezati sa odašiljačem.

Lahko je misionaru da se rasrdi zbog toga što se ljudi ne odazivaju njegovu pozivu i potom ih napusti. To je lagodan posao. Srdžba će se stišati, a živci umiriti. Ali, šta je sa misijom? Kakvu će korist ona imati od napuštanja poricatelja i oponenata!?

Pozivanje je osnova, a ne ličnost misionara. Neka se njegove grudi stisnu, ali neka to priguši i ide dalje. A bolje je po njega da se strpi i izbjegne tjeskobu u grudima zbog onoga što govore.

Promicatelj Poziva je sredstvo u rukama Moći. Allah više pazi i čuva njegov poziv. Neka on izvrši svoju zadaću u svakoj okolnosti i svakom ambijentu, a ostalo neka prepusti Allahu. A Uputa je Allahova Uputa.

U kazivanju o Zunnūnu, protagonisti poziva imaju lekciju koju trebaju proučiti.

A u povratku Zunnūna svome Gospodaru i njegovom priznanju grijeha prema sebi je pouka za islamske aktiviste, pouka o kojoj trebaju razmisliti.

U Allahovoj milosti prema Zunnūnu i uslišavanju njegove pokajničke dove u minama radosna je vijest za vjernike: *eto, tako Mi spasavamo vjernike (21/88).*

Potom slijedi ukazivanje na kazivanje o Zekerijjāu i Jahjāu (alejhime's-selam) i Allahovom uslišavanju dove Zekerijjāa kada Ga je zamolio:

I Zekerijjāu se, kada zamoli Gospodara svoga: "Gospodaru moj, ne ostavljaj me sama, a Ti si jedini vječan!" - odazvasmo i, izliječivši mu ženu, Jahjāa mu poklonismo. Oni su se trudili da što više dobra učine i molili su Nam se u nadi i strahu, i bili su prema Nama ponizni (21/89-90).

Kazivanje o rođenju Jahjāa ranije je podrobno navedeno u suri Merjem i suri Alu Imran. Ovdje se navodi usklađeno sa kontekstom. Počinje Zekerijjāovom dovom: *Gospodaru moj, ne ostavljaj me sama (21/89)* - bez nasljednika koji će opsluživati hram. Zekerijjā je upravljao hramom u kojem su Sinovi Israilovi ibadet činili prije rođenja Isāa (alejhi's-selam). Zekerijjā ne zaboravlja da Allah naslijeđuje i vjeru i imovinu: *a Ti si jedini vječan! (21/89)*. On želi nasljednika među svojim potomstvom koji će ga dostojno zamijeniti u porodici, vjeri i imovini. Jer, stvorenja su zastor Moći na Zemlji.

Uslišavanje je uslijedilo brzo i neposredno: *odazvasmo i, izliječivši mu ženu, Jahjāa mu poklonismo (21/90)*. A bila je nerotkinja i nesposobna za začće. Kontekst skraćuje detalje svega toga i direktno se prebacuje na Allahovo uslišavanje dove: *Oni su se trudili da što više dobra učine (21/90)*, pa je i Allah žurno uslišao dovu.

I molili su Nam se u nadi i strahu (21/90) - nadi u zadovoljstvo i strahu od srdžbe. Njihova srca su bila čvrsto povezana i u stalnoj težnji.

I bili su prema Nama ponizni (21/90) - nisu bili oholi ni umišljeni.

Zbog ovih osobina Zekerijjāa, njegove žene i njihova sina Jahjāa, roditelji zaslužiše da im se daruje čestito dijete. Bijaše to blagoslovljena porodica koja zasluživaše Allahovu milost i zadovoljstvo.

Naposljetku kontekst spominje Merjemu u povodu spominjanja njenog sina Isāa (alejhi's-selam):

A i u onu koja je sačuvala djevičanstvo svoje, u njoj život udahnusmo i nju i sina njezina znamenjem svjetovima učinismo (21/91).

Ovdje se ne spominje ime Merjem, jer se namjerava, u nizu Vjerovjesnika, njen sin (alejhi's-selam), a ona se spominje u vezi s njim. Spominje se i njeno svojstvo vezano za njenog sina: *koja je sačuvala djevičanstvo svoje (21/91)*. Sačuvala ga je i zaštitila od svakog spolnog odnosa. Riječ *ihsan* - *čuvanje* obično se upotrebljava uvjetno za brak, jer brak štiti od padanja u blud. Međutim, ovdje se ona spominje u njenom izvornom značenju, a to je čuvanje i zaštita u osnovi od svakog zakonitog ili nezakonitog spolnog odnosa. To je radi odbacivanja od Merjeme svega onoga čime su je oklevetali Jevreji, a u vezi sa Jusufom En-Nedždžarom koji je zajedno s njom služio u hramu i za kojeg postojeća Evandelja tvrde da se oženio s njom, ali da joj se nije približio.

Sačuvala je svoje djevičanstvo, pa *u njoj život udahnusmo (21/91)*. Uдахnuće je ovdje općenito i nije precizirano njegovo mjesto, kao i u suri Et-Tahrim, o čemu je bilo govora u komentaru sure Merjem. Želeći da sačuvamo okrilje teksta koji se nalazi pred nama, mi ne detaljiziramo i ne duljimo nego idemo sa tekstom do njegovog kraja:

I nju i sina njezina znamenjem svjetovima učinismo (21/91).

To je znamenje koje ni prije ni poslije došlo nije. Jedno, jedinstveno znamenje u cijeloj povijesti čovječanstva. Stoga što je jedan primjer ove vrste dovoljan čovječanstvu da o njemu razmišlja u svim generacijama uočavajući ruku neograničene Moći koja stvara zakonitosti, ali koja nije zatvorena unutar zakonitosti.

Na kraju izlaganja koje je obuhvatilo primjere poslanika, iskušenja i Allahove milosti, ističe opći cilj ovog izlaganja:

Ova vaša vjera - jedina je prava vjera, a Ja sam - vaš Gospodar, zato se samo Meni klanjajte! (21/92).

Zaista je ova vaša zajednica, zajednica vjerovjesnika, jedna zajednica; vjeruje jednim vjerovanjem i slijedi jedan Put, a to je usmjerenje ka Allahu, a ne nekom drugom.

Jedan ummet na Zemlji i Jedan Gospodar na nebu. Nema Boga osim Njega i nema Božanstva mimo Njega.

Jedan ummet, sukladno jednoj zakonitosti, koji svjedoči Jednu Volju, na Zemlji i nebu.

Ovdje se ovo izlaganje susreće sa osovinom oko koje kruži cijela sura učestvujući u potvrđivanju monoteizma i svjedočeći to zajedno sa zakonitostima Kosmosa i zakonom bitka.

« وَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ . كُلُّ إِلَيْنَا رَاجِعُونَ * فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعِيدِهِ وَإِنَّا لَهُ كَاتِبُونَ * وَحَرَامٌ عَلَى قَوْمٍ أَهْلَكْنَا مَا آتَاهُمْ لَا يَرْجِعُونَ .

« حَتَّى إِذَا فُتِحَتْ يَا أُجُوجُ وَمَا جُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ * وَأَقْرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ إِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَارُ الَّذِينَ كَفَرُوا . . يَا وَيْلَتَنَا ! قَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا ، بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ * إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا وَارِدُونَ * لَوْ كَانَ هُوَ آلَهِةَ مَا وَرَدُوهَا وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ * لَهُمْ فِيهَا زَوْجُرٌ ، وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ * إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَى أُولَئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ * لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا ، وَهُمْ فِيهَا اشْتَهَتْ أَنفُسُهُمْ خَالِدُونَ * لَا يَحْزَنُهُمُ الْفَزَعُ الْأَكْبَرُ ، وَتَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ هَذَا يَوْمُكُمْ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ * يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ ، كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ ، وَعَدَّا عَلَيْهَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ .

« وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرْثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ .

« إِنَّ فِي هَذَا لَبَلَاغًا لِقَوْمٍ عَابِدِينَ * وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ * قُلْ : إِنَّمَا يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُ وَاحِدٌ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ؟ * فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ آذَنْتُكُمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ وَإِنِ أَدْرَىٰ أَقْرَبُ أَمْ بَعِيدٌ مَا تُوعَدُونَ * إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ * وَإِنِ أَدْرَىٰ لَعَلَّهُ فِتْنَةٌ لَّكُمْ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ .
 « قَالَ : رَبِّ أَحْكُم بِالْحَقِّ ، وَرَبَّنَا الرَّحْمَانُ الْمُسْتَعَانُ عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ ... »

I oni su se između sebe u vjeri podvojili, a svi će se Nama vratiti (21/93).

Ko bude dobra djela činio i uz to vjernik bio, trud mu neće lišen nagrade ostati, jer smo mu ga sigurno Mi pribilježili (21/94).

A nezamislivo je da se stanovnici bilo kojeg naselja koje smo Mi uništili neće Nama vratiti (21/95).

I kad se otvore Jedžūdž i Medžūdž i kad se ljudi budu niz sve strmine žurno spuštali (21/96),

i približi se istinita prijetnja, tada će se pogledi nevjernika ukočiti. "Teško nama, mi smo prema ovome ravnodušni bili; mi smo sami sebi nepravdu učinili!" (21/97).

I vi, i oni kojima se, pored Allaha, klanjate - bićete gorivo u džehennemu, a u nj ćete doista ući (21/98).

Da su oni bogovi, ne bi u njušli, i svi će u njemu vječno boraviti, (21/99)

u njemu će prigušeno uzdisati, u njemu ništa radosna neće čuti (21/100).

A oni kojima smo još prije lijepu nagradu obećali, oni će od njega daleko biti, (21/101)

huku njegovu neće čuti, i vječno će u onom što im budu duše željele uživati, (21/102)

neće ih brinuti najveći užas, nego će ih meleki dočekivati: "Evo ovo je vaš dan, vama obećan!" - (21/103)

onoga Dana kad smotamo nebesa kao što se smota list papira za pisanje. Onako kako smo prvi put iz ništa stvorili, tako ćemo ponovo iz ništa stvoriti, - to je obećanje Naše, Mi smo doista kadri to učiniti (21/104).

Mi smo u Zebūru, poslije Tevrāta, napisali da će Zemlju Moji čestiti robovi naslijediti (21/105).

U ovom je doista pouka za ljude koji se budu Allahu klanjali, (21/106)

a tebe smo samo kao milost svjetovima poslali (21/107).

Reci: "Meni se objavljuje da je vaš Bog - jedan Bog, zato se samo Njemu klanjajte!" (21/108).

I ako oni leđa okrenu, ti reci: "Ja sam vas sve, bez razlike, opomenuo, a ne znam da li je blizu ili daleko ono čime vam se prijete; (21/109)

On zna glasno izgovorene riječi, zna i ono što krijete, (21/110)

a ja ne znam da nije to vama iskušenje, i pružanje uživanja još za izvjesno vrijeme" (21/111).

"Gospodaru moj, presudi onako kako su zaslužili!" - reče on -, "a od Gospodara našega, Milostivoga, treba tražiti pomoć protiv onoga što vi iznosite" (21/112).

U ovom posljednjem odjeljku ove sure, nakon predočavanja Allahovih kosmičkih zakonitosti koje svjedoče o jedinstvu Stvoritelja i Allahovih zakonitosti vezanih za slanje poslanika sa pozivima koji svjedoče o jedinstvu ummeta i vjere, kontekst prezentira prizor Sudnjeg dana i njegovih predznaka u kojem se razaznaje sudbina onih koji Allahu ortaka pripisivaše, kao i sudbina ortaka. I samo je Allah Veličanstveni taj koji time upravlja i gospodari!

Potom kontekst potvrđuje Allahovu zakonitost u pogledu nasljeđivanja Zemlje i Allahove milosti svjetovima oličene u poslanstvu Muhammeda (alejhi's-selam).

Tada se Poslaniku naređuje da digne ruke od njih i da ih prepusti njihovoj sudbini; neka prepusti Allahu sud o njima tražeći pomoć od Njega zbog njihovog politeizma, poricanja, omalovažavanja i okretanja igri i zabavi. Dan obračuna je blizu!

I oni su se između sebe u vjeri podvojili, a svi će se Nama vratiti (21/93).

Ko bude dobra djela činio i uz to vjernik bio, trud mu neće lišen nagrade ostati, jer smo mu ga sigurno Mi pribilježili (21/94).

A nezamislivo je da se stanovnici bilo kojeg naselja koje smo Mi uništili neće Nama vratiti (21/95).

Ummet svih poslanika je jedan i oni se pridržavaju jedne vjere, a njena osnova je monoteizam o kojem svjedoče zakonitosti Bitka u kojeg su pozivali poslanici od prvog pa do posljednjeg poslanstva, bez izmjene i promjene u ovoj velikoj osnovi.

Detalji i dodavanja su bila u programima života utemeljenim na doktrini monoteizma shodno spremnosti svakog ummeta i razvoju svake generacije i shodno razvitku spoznajnih mogućnosti čovječanstva, njegovih iskustava i sposobnosti da prihvati raznovrsne oblike obaveza i zakona; i shodno njegovim novonastalim potrebama proisteklim iz iskustva i razvoja života, sredstava i veza iz generacije u generaciju.

I uprkos jedinstvu ummeta svih poslanika i jedinstvu osnove na kojoj se temelje poslanstva, njihovi sljedbenici su se u vjeri podvojili, kao da je svaki od njih odsjekao komad i odnio ga sa sobom. Među njima se rasplamsala polemika, namnožila razmimoilaženja i izrodilo neprijateljstvo i mržnja. Desilo se to i među sljedbenicima jednog poslanika da čak jedni druge i ubijaju u ime vjerovanja. A vjera im je jedna i ummet svih poslanika jedan.

Podvojili su se među sobom na ovom svijetu, ali će se svi oni vratiti Allahu na onom svijetu: *a svi će se Nama vratiti (21/93)*. Povratak je samo Njemu; On će im obračunavati, a On zna za Uputu ili zabludu u kojoj su bili:

Ko bude dobra djela činio i uz to vjernik bio, trud mu neće lišen nagrade ostati, jer smo mu ga sigurno Mi pribilježili (21/94).

Ovo je zakon o djelu i nagradi. Nema poricanja ni negiranja dobrog djela ako je ono bazirano na iman. Ono je i zapisano kod Allaha i ništa neće propasti ni nestati.

Iman je neophodan da bi dobro djelo imalo svoju vrijednost, zapravo da bi kao takvo postojalo. Dobro djelo je neophodno da bi iman bio plodonosan, zapravo da bi se potvrdila njegova suština.

Iman je temelj života jer je on stvarna veza između čovjeka i ovog Bitka i spona koja veže Bitak i ono što je i ko je u njemu sa njegovim Jedinim Stvoriteljem i koja ga vraća jednoj zakonitosti koju On želi. Da bi zgrada postojala, mora imati temelj, a dobro djelo je ta zgrada. Ona se ruši u cjelini ako nema temelja.

Dobro djelo je plod imana koji potvrđuje njegovo postojanje i živu prisutnost u svijesti. Islam je pokretljivo vjerovanje koje se kada postoji u svijesti, pretvara u dobro djelo koje je opet vanjski izraz unutrašnjeg imana i zreo plod korijenja koje seže u dubine.

Zato Kur'an uvijek spaja iman i dobro djelo kad god se spominju djelo i nagrada. Nema nagrade za besplodan, mrtav iman koji ne djeluje i ne daje plodove, a ni za odsječeno djelo koje nije utemeljeno na imanu.

Lijepo djelo koje ne potječe iz imana je, ustvari, samo prolazna slučajnost, jer nije povezano sa zacrtanim programom niti je spojeno sa univerzalnim zakonom. To je samo poriv ili hir koji nije povezan sa izvornim motivom dobrog djela u ovom Bitku, a to je vjera u Boga koji je zadovoljan dobrim djelom jer je ono sredstvo izgradnje u Kosmosu i sredstvo ostvarenja savršenstva koje je Allah odredio ovome životu. To je ciljana kretanja povezana sa ciljem života i njegovim krajem, a ne prolazan, nepromišljen postupak, slučajan hir, pucanje bez cilja i mete i odvojen smjer kretanja od smjera kretanja Kosmosa i njegove velike zakonitosti.

Nagrada za djelo biva na onom svijetu, pa makar se dio nagrade ostvari i na ovom svijetu. Naselja koja su kažnjena potpunim uništenjem neizostavno će biti proživljena kako bi okusila svoju završnu kaznu. Njihovo vraćanje je nužno, i ona će se sasvim sigurno vratiti.

A nezamislivo je da se stanovnici bilo kojeg naselja koje smo Mi uništili neće Nama vratiti (21/95).

Kontekst posebno spominje ova naselja nakon rečenice: *a svi će se nama vratiti (21/93)* - stoga što nekome može pasti na um da njihovo uništenje na ovom svijetu znači njihov definitivni kraj, konac njihovog obračuna i kazne. On potvrđuje njihov povratak Allahu poričući nevraćanje kategorički u formi zabrane da se tako nešto desi. Ovaj stil izražavanja je pomalo čudnovat što je navelo komentatore da protumače riječ *la - neće* kao suvišnu, te da je smisao ajeta negiranje povratka naselja u život na ovom svijetu nakon njihova uništenja, ili negiranje njihovog povratka iz zablude do Sudnjeg dana. Obje interpretacije su nepotrebne. Tumačenje

teksta shodno vanjskom smislu je prtežnije, jer ima svoj smisao u kontekstu na način kako smo to spomenuli.

Kontekst zatim predočava jedan od prizora Sudnjeg dana, započinjući sa predznakom koji ukazuje na blizinu roka, a to je otvaranje Je'džudža i Me'džudža:

I kad se otvore Jedžudž i Medžudž i kad se ljudi budu niz sve strmine žurno spuštali (21/96),

i približi se istinita prijetnja, tada će se pogledi nevjernika ukočiti. "Teško nama, mi smo prema ovome ravnodušni bili; mi smo sami sebi nepravdu učinili!" (21/97).

I vi, i oni kojima se, pored Allaha, klanjate - bićete gorivo u džehennemu, a u nj ćete doista ući (21/98).

Da su oni bogovi, ne bi u njušli, i svi će u njemu vječno boraviti, (21/99)

u njemu će prigušeno uzdisati, u njemu ništa radosna neće čuti (21/100).

A oni kojima smo još prije lijepu nagradu obećali, oni će od njega daleko biti, (21/101)

huku njegovu neće čuti, i vječno će u onom što im budu duše željele uživati, (21/102)

neće ih brinuti najveći užas, nego će ih meleki dočekivati: "Evo ovo je vaš dan, vama obećan!" - (21/103)

onoga Dana kad smotamo nebesa kao što se smota list papira za pisanje. Onako kako smo prvi put iz ništa stvorili, tako ćemo ponovo iz ništa stvoriti, - to je obećanje Naše, Mi smo doista kadri to učiniti (21/104).

Rekli smo ranije, prilikom govora o Je'džudžu i Me'džudžu u kazivanju o Zulkarnejnu u suri El-Kehf, da se približavanje istinitog roka kojeg kontekst spaja sa otvaranjem Je'džudža i Me'džudža možda već desilo najezdom Tatara, njihovom provalom na istoku i zapadu i rušenjem kraljevstava i carstava. Jer, Kur'an je rekao još u vrijeme Poslanika (alejhi's-selam): *Bliži se čas (54/1)*. Međutim, približavanje istinitog časa ne

precizira vrijeme dešavanja Kijametskog dana. Računanje vremena u Allahovom mjerenju nije isto kao i u ljudskom mjerenju: *A samo jedan dan u Gospodara tvoga traje koliko hiljadu godina, po vašem računanju* (22/47).

Cilj je ovdje opis tog dana onda kada nastupi i njegovu najavu, u umanjenoj formi, jednim od zemaljskih prizora, a to je najezda Je' džudža i Me' džudža sa svih strana u velikoj brzini i neredu, na način kako to Kur'an čini koristeći ljudske scene i uzdižući ljude od zemaljskih predodžbi ka scenama onoga svijeta.

U predočenoj sceni ovdje ističe se element iznenađenja koji preneražava iznenađena lica:

Tada će se pogledi nevjernika ukočiti (21/97).

Ne trepću od straha koji ih je iznenadio. Riječ *šahisatun - ukočiti* (u arapskom originalu) isturena je na početku iskaza da odslika prizor i istakne ga.

Kontekst potom prelazi sa predočavanja njihova stanja ka njihovom prikazivanju kako govore, čime oživljava scenu i uprisućuje je:

"Teško nama, mi smo prema ovome ravnodušni bili; mi smo sami sebi nepravdu učinili!" (21/97).

To je bol i patnja zatečene osobe pred kojom se iznenada otkriva zastrašujuća istina i ona je preneražena, pogled joj se koči, ne trepće, priziva muku i propast, priznaje i kaje se, ali prekasno!

I dok se izjavljuje priznanje u atmosferi izbezumljenosti uslijed iznenađenja, izriče se kategorička, neopoziva presuda:

I vi, i oni kojima se, pored Allaha, klanjate - bićete gorivo u džehennemu, a u nj ćete doista ući (21/98).

Kao da oni ovog momenta na sceni ulaze u Džehennem, oni i njihova lažna božanstva; kao da se bacaju u nj bez milosti i pažnje; kao da se njima potpaljuje vatra kao što se potpaljuje košpicama hurme. Tada im se predočava dokaz neistinitosti njihove tvrdnje da su to božanstva; predočava im se dokaz iz ove očevidne stvarnosti:

Da su oni bogovi, ne bi u nj ušli (21/99)

Ovo je emocionalni dokaz istrgnut iz ovog prizora koji im se predočava na ovom svijetu, kao da se dešava na onom svijetu. Kontekst

dalje nastavlja kao da su oni doista ušli u Džehennem, opisuje njihovu poziciju u njemu i odslikava njihovo stanje tamo, a to je stanje nujne osobe koja je izgubila moć shvatanja uslijed strahote u kojoj se nalazi:

I svi će u njemu vječno boraviti, u njemu će prigušeno uzdisati, u njemu ništa radosna neće čuti (21/99-100).

Ostavljamo ove da bismo našli vjernike spašene od svega ovoga; njima je Allah još prije lijepu nagradu obećao i odredio za njih pobjedu i spas:

A oni kojima smo još prije lijepu nagradu obećali, oni će od njega daleko biti, huku njegovu neće čuti, i vječno će u onom što im budu duše željele uživati, (21/101-102)

Izraz *hasiseha* - *huku njegovu* jedan je od onih izraza koji svojim zvukom ukazuje na njegovo značenje. On prenosi glas vatre koja se širi i spaljuje proizvođači taj zastrašujući glas, glas od kojeg se koža ježi i kostriješi. Stoga su oni kojima je Allah još prije lijepu nagradu obećao pošteđeni samog njegovog slušanja, a pogotovo patnje u njoj. Spašeni su od najvećeg užasa koji izbežumljuje politeiste; žive u onom što im duše žele, u sigurnosti i blagostanju; meleki ih dočekuju dobrodošlicom i prate ih kako bi im duše bile smirene u atmosferi užasnog straha:

neće ih brinuti najveći užas, nego će ih meleki dočekivati: "Evo ovo je vaš dan, vama obećan!" - (21/103).

Scena završava prizorom i izgledom koji je na koncu poprimio Kosmos, a koji dopunjuje sliku straha koji obuzima srca i ovladava svim bićima toga teškog dana:

Onoga Dana kad smotamo nebesa kao što se smota list papira za pisanje (21/104).

I evo nebesa smotanih kao što skladištar listova smota svoje listove; presuda je donesena, prezentacija je završena, čovjeku poznati Kosmos je smotan i tu je novi svijet i novi Komos:

Onako kako smo prvi put iz ništa stvorili, tako ćemo ponovo iz ništa stvoriti, - to je obećanje Naše, Mi smo doista kadri to učiniti (21/104).

Kontekst se nakon ovog prizora koji odslikava kraj Kosmosa i proživljavanje na drugom svijetu, vraća pojašnjenju Allahove zakonitosti vezane za nasljeđivanje Zemlje i njen prelazak u ruke Njegovih dobrih robova u ovom životu. Između dva prizora postoji sprega i veza:

Mi smo u Zebūru, poslije Tevrāta, napisali da će Zemlju Moji čestiti robovi naslijediti (21/105).

Zebūr je ili posebna Knjiga data Dāvūdu (alejhi's-selam), i *Zikr* tada znači Tevrāt koji prethodi Zebūru, ili je on opis svake Knjige u značenju dijela autentične Knjige, tj. *Zikra*, a to je, ustvari, Levh-i Mahfuz koji predstavlja Univerzalni Program i Savršeni izvor svih Allahovih zakonitosti u Bitku.

U svakom slučaju, smisao Njegovih riječi: *Mi smo u Zebūru, poslije Tevrāta napisali (21/105)...* je pojašnjenje utvrđene Allahove zakonitosti u pogledu nasljedstva Zemlje: *da će Zemlju Moji čestiti robovi naslijediti (21/105).*

Koje je to nasljeđivanje i ko su ovi Allahovi čestiti robovi?

Allah je Adema namjesnikom na Zemlji učinio radi njene izgradnje i kultivacije, unapređenja i preobražaja, korištenja njenih resursa i energije, eksploatacije vanjskih i unutrašnjih bogatstava i postizanja, u Allahovom znanju određenog savršenstva u tome.

Allah je ljudima zacrtao potpun i savršen program rada na ovoj Zemlji, program koji se temelji na imanu i dobrom djelu. U posljednjoj Poslanici čovječanstvu ovaj program je detaljno pojasnio propisujući zakone koji ga uređuju i štite i garantirajući sklad i ravnotežu između njegovih različitih etapa.

Izgradnja Zemlje, eksploatacija bogatstva i korištenje energije nisu jedini cilj u ovom programu. Cilj je uz ovo i briga i pažnja prema savjesti čovjeka kako bi dostigao svoje predviđeno savršenstvo u ovom životu; da ne padne na nivo životinje u središtu blistave materijalne civilizacije i da se ne sunovrati sa svojom ljudskošću na samo dno dok se istovremeno penje ka zenitu eksploatacije vanjskih i skrivenih resursa i bogatstava.

Na putu postizanja te ravnoteže i sklada jedan tas na vagi se diže, a drugi spušta. Nekada na Zemlji vladaju silnici, zulumčari i tirani. Nekada pobjeda pripadne divljacima, barbarima i zavojevačima. Nekada Zemljom ovladaju nevjernici i pokvarenjaci koji vješto eksploatiraju zemaljske resurse i energente u materijalnom pogledu. Međutim, ovo su samo neka

iskustva na putu. A konačno nasljedstvo pripada čestitim robovima koji objedinjuju u sebi iman i dobro djelo. U njihovim bićima i životima ova dva elementa su nerazdvojna.

Kad god se objedine iman srca i aktivni rad u nekoj zajednici, ona nasljeđuje Zemlju u bilo kojem vremenskom periodu. Ali, kada se ova dva elementa razdvoje, jezičak na vagi se njiše. Pobjeda može pripasti onima koji vladaju materijalnim sredstvima kada ih zanemare oni koji simuliraju iman i kada se srca vjernika isprazne od ispravnog imana koji podstiče na dobro djelo, izgradnju Zemlje i ispunjenje obaveza hilafeta - namjesništva kojeg je Allah povjerio čovjeku.

Na onima koji imaju iman je da ostvare značenje svoga imana, a to je dobro djelo i izvršavanje obaveze namjesništva kako bi se ostvarilo Allahovo obećanje i aktivirala Njegova zakonitost: *da će Zemlju Moji čestiti robovi naslijediti* (21/105). Vjernici koji rade su čestiti robovi.

Na kraju, odjek završnice u suri sliči odjeku početka:

U ovom je doista pouka za ljude koji se budu Allahu klanjali, (21/106)

a tebe smo samo kao milost svjetovima poslali (21/107).

Reci: "Meni se objavljuje da je vaš Bog - jedan Bog, zato se samo Njemu klanjajte!" (21/108).

I ako oni leđa okrenu, ti reci: "Ja sam vas sve, bez razlike, opomenuo, a ne znam da li je blizu ili daleko ono čime vam se prijeti;" (21/109)

On zna glasno izgovorene riječi, zna i ono što krijete, (21/110)

a ja ne znam da nije to vama iskušenje, i pružanje uživanja još za izvjesno vrijeme" (21/111).

"Gospodaru moj, presudi onako kako su zaslužili!" - reče on -, "a od Gospodara našega, Milostivoga, treba tražiti pomoć protiv onoga što vi iznosite" (21/112).

U ovom je doista pouka za ljude koji se budu Allahu klanjali (21/106). Doista je u Kur'anu, zakonitostima Kosmosa i života koje otkriva,

sudbinama ljudi na ovom i onom svijetu, načelima djelovanja i nagrađivanja, doista je u tome pouka i dovoljan dokaz za one koji su spremni prihvatiti Allahovu Uputu. On ih naziva "onima koji se Allahu klanjaju", jer je onaj koji se Allahu klanja smjernog srca, predan, pripravan za prihvatanje, razmišljanje i korištenje.

Allah je poslao Svoga Poslanika kao milost svim ljudima, da ih povede ka Uputi, ali Uputu prihvataju samo oni pripravnici i spremnici, premda se milost ostvaruje i vjernicima i nevjernicima.

Zaista je program koji je došao sa Muhammedom (alejhi's-selam) program koji usređuje cijelo čovječanstvo i vodi ga ka predviđenom savršenstvu u ovom životu.

Ova poslanica došla je čovječanstvu nakon što je ono doseglo intelektualnu zrelost; došla je u vidu Knjige otvorene razumima u svim budućim generacijama, obuhvatajući osnovne principe ljudskog života koji se ne mijenjaju, pripravna da odgovori novonastalim potrebama koje poznaje Stvoritelj ljudi, a On najbolje zna koga je stvorio, On sve potanko zna i o svemu je obaviješten.

Ova Knjiga utemeljila je principe trajnog programa za obnavljajući ljudski život. Prepustila je ljudima da deriviraju pojedinačne propise potrebne odnosima u njihovom životu koji se razvija i obnavlja, kao i sredstva njihove primjene shodno uvjetima i okolnostima života, pod uvjetom da ne budu u koliziji sa principima trajnog programa.

Ona garantira ljudskom umu slobodu djelovanja osiguravajući mu pravo mišljenja i izgradnju društva koje će omogućiti razumu da razmišlja, a potom mu daje slobodu, u okviru programskih principa koje je ustanovio za život ljudi, da se razvija, napreduje i uzdiže do savršenstva predviđenog za ljudski život na Zemlji.

Iskustva čovječanstva sve do ovog časa ukazuju na to da je taj program bio i ostao preteča uspjesima čovječanstva općenito, da se u njegovom okrilju život može kontinuirano razvijati u svim njegovim relacijama; on ga stalno vodi naprijed, ne zaostaje za njim, ne zaustavlja ga, ne vuče ga nazad, jer on stalno ide ispred njegovih poteza i uvijek je dovoljno širok za sve njegove korake.

On, udovoljavajući želji čovječanstva za razvojem i progresom, ne prigušuje njegove snage i energiju ni u kom obliku, individualnom ili

kolektivnom, niti mu zabranjuje uživanje u plodovima njegova rada i blagodatima života koje ostvari.

Vrijednost ovog programa je u njegovoj uravnoteženosti i harmoničnosti; ne kažnjava tijelo da bi se uzdigla duša, niti zanemaruje dušu da bi tijelo uživalo; ne ograničava sposobnosti pojedinca i njegove zdrave prirodne potrebe da bi ostvario interes zajednice ili države, a niti dozvoljava apsolutnu slobodu uzburkanim i devijantnim hirovima i strastima pojedinaca da ugrožavaju život zajednice, ili da je potčine uživanjima pojedinca ili grupe.

Uočljivo je da su sve obaveze koje taj program nameće čovjeku u granicama njegove moći i radi njegovog interesa. On je opskrbljen sposobnostima i potencijalima koji mu pomažu u izvršavanju tih obaveza čineći ih obljubljenim kod njega bez obzira koliko bolova nekada trpio zbog njih, jer one ispunjavaju neku od njegovih želja ili troše njegovu energiju.

Muhammedovo (alejhi's-selam) poslanstvo je bilo milost za njegov narod i milost za cijelo čovječanstvo nakon njega. Principi s kojima je došao bili su čudnovati u svijesti čovječanstva u početku zbog velikog rastojanja između njih i stvarne i duhovne realnosti života. Međutim, čovječanstvo se od tada, malo pomalo, počelo približavati obzorima tih principa, pa je u njegovom osjećanju nestalo njihove čudnovatosti, prihvatilo ih je i prakticiralo pa makar i pod drugim naslovima i parolama.

Islam je došao da pozove jedinstvu čovječanstva u kome će se istopiti rasne i geografske razlike, da se ono okupi u jednoj vjeri i u jedinstvenom društvenom sistemu. Ovo je bilo čudnovato i strano u svijesti čovječanstva, njegovom razmišljanju i njegovoj tadašnjoj realnosti. Jer, pripadnici plemstva smatraju da su nastali od zemlje drugačije od one od koje su nastali robovi. Međutim, evo, ovo čovječanstvo pokušava, tokom trinaest i nešto stoljeća da kroči stopama islama, posrćući na tom putu, jer se ono ne rukovodi svjetlom cjelovitog islama. Ono se dotiče nečega od tog programa, makar verbalno, iako se neki narodi u Evropi i Americi još drže omražene rasne segregacije i diskriminacije protiv koje se islam bori već hiljadu trista i nekoliko godina.

Islam je došao da sve ljude izjednači pred sudom i zakonom, u vrijeme kada je čovječanstvo dijelilo ljude na klase određujući za svaku klasu poseban zakon. Štaviše, volja gospodara je bila zakon u periodu robovlasništva i feudalizma. Bilo je tada čudnovato u svijesti čovječanstva

da taj napredni, predvodnički program istakne princip apsolutne jednakosti pred sudom. Međutim, evo, ono pokušava, malo pomalo, da postigne, makar i teoretski, nešto od onoga što je islam praktično primijenio prije hiljadu trista i nešto godina.

Pored ovoga ima još mnogo toga što svjedoči da je poslanstvo Muhammedovo bilo milost čovječanstvu i da je Muhammed (alejhi's-selam) samo kao milost svjetovima poslat onima koji vjeruju u njega kao i onima koji ne vjeruju u njega, bez razlike. Cijelo je čovječanstvo potpalo pod utjecaj programa s kojim je on došao, htjelo ili ne htjelo, svjesno ili nesvjesno. Još uvijek je okrilje ove milosti rašireno za onog ko želi ući pod njega i udisati prijatne povjetarce neba u spaljujućoj pripeci zemlje, osobito u ovim vremenima.

Čovječanstvo je danas u najvećoj potrebi za osjećanjem ove milosti i njene svježine, jer je uznemireno, izgubljeno, zalutalo u bespućima materijalizma, paklu ratova i suhoći duša i srca.

Nakon isticanja i potvrđivanja značenja milosti, Poslaniku (alejhi's-selam) naređuje se da predoči poricateljima i omalovažavateljima srž svoje Poslanice iz koje izvire milost svjetovima:

Reci: "Meni se objavljuje da je vaš Bog - jedan Bog, zato se samo Njemu klanjajte!" (21/108).

Ovo je taj izvorni element milosti u toj Poslanici. Element apsolutnog monoteizma - koji spašava čovjeka od opsjena džahilijeta, tereta paganstva i pritiska iluzije i praznovjerja; koji uspostavlja život na čvrstom temelju vežući ga sa cjelokupnim bitkom, shodno jasnim zakonitostima i stabilnim zakonima, a ne sukladno strastima, porivima i hirovima, monoteizma koji osigurava svakom čovjeku da stoji podignute glave i da se glave klanjaju samo Jednom, Svemoćnom Allahu.

Ovo je put milosti... Zato se samo Njemu klanjajte (21/108).

Ovo je jedno pitanje koje je Poslaniku (alejhi's-selam) naređeno da uputi poricateljima i omalovažavateljima.

I ako oni leđa okrenu, ti reci: "Ja sam vas sve, bez razlike, opomenuo" (21/109). Otkrio sam vam i prenio ono što imam, pa i ja, a i vi to isto znate. Upozorenje biva u ratu radi okončanja perioda mira i objave drugoj strani da je vrijeme rata, a ne mira. Ovdje je namjera, jer je sura mekkanska i borba još nije naređena, da im obznani da je on digao ruke od njih, da im je poznata njihova sudbina i da ih je upozorio na posljedicu i konac njihova slučaja. Oni više nemaju opravdanja, pa neka okuse zle posljedice svoga stanja svjesni toga.

... a ne znam da li je blizu ili daleko ono čime vam se prijete; (21/109).

Ja sam vas sve, bez razlike, opomenuo i ne znam kada će vas zadesiti ono čime vam se prijete. To je jedna od Allahovih nevidljivih stvari koje samo On zna. Jedino On zna kada će vas kazniti na ovom ili na onom svijetu. On zna ono što krijete i ono što obznanjujete i Njemu ništa vaše nije skriveno:

On zna glasno izgovorene riječi, zna i ono što krijete (21/110).

Svaka vaša stvar Njemu je poznata. I kada vas kažnjava, kažnjava vas zato što zna vaša javna i skrivena djela. A ako vam prolongira kaznu, smisao tog prolongiranja Allah zna:

... a ja ne znam da nije to vama iskušenje, i pružanje uživanja još za izvjesno vrijeme" (21/111).

Ne znam šta Allah želi ovim prolongiranjem. Možda On želi da im to bude iskušenje i ispit, pa vam pruža uživanje do izvjesnog vremena, a onda će vas kazniti kaznom Moćnog i Snažnog.

Ovom neodređenošću dodiruje njihova srca snažnim dodirom i ostavlja ih u iščekivanju svake mogućnosti i strahu od iznenađenja koje će ih nenadano ščepati i budi njihova srca iz bezbrižnosti uživanja, jer možda iza njega slijedi iskušenje i ispit. Iščekivanje kazne čije je vrijeme neodređeno dovoljno je da ostavi dušu u strahu, a živce u napetosti, očekujući da se svakog trena podigne spuštenu zastor sa skrivenog, nevidljivog svijeta.

Ljudsko srce je nemarno prema onome što ga očekuje u Allahovom nevidljivom svijetu. Uživanje obmanjuje pa čovjek zaboravlja da iza spuštene zastore ima ono što ima, a što ne zna, i što će samo Allah razotkriti u nepoznatom vremenu.

Ovo upozorenje vraća srca u stanje budnosti opravdavajući se tako pred Allahom prije nego što bude kasno.

Ovdje se Poslanik (alejhi's-selam) obraća svome Gospodaru, a već je emanet prenio, Poslanicu dostavio, sve ih bez razlike opomenuo i upozorio na nenadanost kušnje, obraća se svome Svemilosnom Gospodaru, moleći Njegovu pravednu presudu između njega i nemarnih omalovažavatelja i tražeći Njegovu pomoć protiv njihovog spletkarenja i ugonjenja u laž, a samo se od Njega pomoć i traži:

“Gospodaru moj, presudi onako kako su zaslužili!” - reče on -, “a od Gospodara našega, Milostivoga, treba tražiti pomoć protiv onoga što vi iznosite” (21/112).

Svojtvo velike milosti ovdje ima poseban smisao. On je taj koji ga je poslao kao milost svjetovima, pa ga poricatelji u laž utjerivaše, a omalovažavatelji ismijavaše. On je garant da će se smilovati Svome Poslaniku i pomoći ga protiv onoga što oni iznose.

Sura završava ovom snažnom sentencom kao što je počela snažnim uvodom. Tako se njena dva kraja susreću u prodornom, snažnom, sugestivnom i dubokom ritmu.

سُورَةُ الْحَجِّ مَدَنِيَّةٌ
وَأَيُّهَا ٧٨ نَزَلَتْ بَعْدَ النُّفْلِ
الآيَاتُ ٥٢ وَ ٥٣ وَ ٥٤ وَ ٥٥ مِنْ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

« يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ ، إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ * يَوْمَ تَرَوْنها تَذْهَلُ
كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ ، وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا ، وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَى ،
وَمَا هُمْ بِسُكَارَى ، وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ .

« وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ ، وَيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ * كَتَبَ
عَلَيْهِ أَنَّهُ مِنَ تَوَلَّاهُ فَأَنَّهُ يُضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَى عَذَابِ السَّعِيرِ .

« يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّنْ أَلْبَعَثْنَا فإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ ، ثُمَّ مِنْ
نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ، ثُمَّ مِنْ مُضْغَةٍ مُخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ - لِنُبَيِّنَ لَكُمْ - وَنُقَرِّ فِي
الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى ، ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلاً ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ وَمِنْكُمْ
مَنْ يُتَوَفَّى ، وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَى أَرْدَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئاً .
وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَّتْ ، وَأُنبَتَتْ مِنْ كُلِّ زَوْجٍ
بَهِيجٍ * ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْخَلْقُ ، وَأَنَّهُ يُحْيِي الْمَوْتَى ، وَأَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ *
وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ .

« وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ * ثَانِي عِطْفِهِ

لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ، لَهُ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ ، وَنَذِيْقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَذَابَ الْحَرِيقِ *
ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتَ يَدَكَ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ .

« وَمِنَ النَّاسِ مَن يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ ، فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ
فِتْنَةٌ أُنْقَلَبَ عَلَى وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ، ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ * يَدْعُو
مِن دُونِ اللَّهِ مَالًا يَضُرُّهُ وَمَالًا يَنْفَعُهُ ، ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ * يَدْعُو لَمَنْ ضَرُّهُ
أَقْرَبُ مِنْ نَفْعِهِ ، لَيْسَ الْمَوْلَى وَلَيْسَ الْعَشِيرُ .

« إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ .
إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ .

« مَنْ كَانَ يَظُنُّ أَنْ لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ
ثُمَّ لِيَقْطَعْ ، فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُذْهِبَنَّ كَيْدَهُ مَا يَغِيظُ !

« وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ ، وَأَنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن يُرِيدُ .

« إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ، وَالَّذِينَ هَادُوا ، وَالصَّابِغِينَ ، وَالنَّصَارَى ، وَالْمَجُوسَ ،
وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا . . . إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
شَهِيدٌ .

« أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ ، وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ
وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالْدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِّنَ النَّاسِ ، وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ .
وَمَنْ يَهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُّكْرِمٍ ، إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ .

« هَذَانِ خَصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ . فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِنْ نَارٍ ،
يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُؤُوسِهِمُ الْحَمِيمُ * يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ * وَلَهُمْ مَقَامِعٌ مِنْ
حَدِيدٍ * كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا ، وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ *

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحْمَلُونَ فِيهَا مِنْ أَسْوَدٍ مِنْ ذَهَبٍ لُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ * وَهَدُوا إِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ ، وَهَدُوا إِلَى صِرَاطٍ الْحَمِيدِ .

SURA EL-HADŽDŽ OBJAVLJENA U MEDINI 78 AJETA

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

O ljudi, Gospodara svoga se bojte! Zaista će potres, kada Smak svijeta nastupi, veliki događaj biti! (22/1).

Na dan kad ga doživite svaka doživlja će ono što doji zaboraviti, a svaka trudnica će svoj plod pobaciti, i ti ćeš vidjeti ljude pijane, a oni neće pijani biti, već će tako izgledati zato što će Allahova kazna strašna biti (22/2).

Ima ljudi koji se bez ikakva znanja prepiru o Allahu i koji slijede svakog šejtana prkosnoga, (22/3)

za koga je već određeno da će svakog onog ko ga uzme za zaštitnika na stranputicu zavesti i u patnju ga ognjenu dovesti (22/4).

O ljudi, kako možete sumnjati u oživljenje, - pa, Mi vas stvaramo od zemlje, zatim od kapi sjemena, potom od ugruška, zatim od grude mesa vidljivih i nevidljivih udova, pa vam pokažemo moć Našu! A u materice smještamo šta hoćemo, do roka određenog, zatim činimo da se kao dojenčad rađate i da poslije do muževnog doba uzrastete; jedni od vas umiru, a drugi duboku starost doživljavaju, pa začas zaboravljaju ono što saznaju. I ti vidiš zemlju kako je zamrla, ali kad na nju kišu spustimo, ona ustrepće i uzbuja, i iz nje iznikne svakovrsno bilje prekrasno, (22/5)

zato što Allah postoji, i što je On kadar da mrtve oživi, i što On sve može (22/6)

i što će Čas oživljenja, u to nema sumnje, doći i što će Allah one u grobovima oživjeti (22/7).

Ima ljudi koji se o Allahu prepiru bez ikakva znanja i bez ikakva nadahnuća i bez Knjige svetilje, (22/8)

hodeći nadmeno da bi s Allahova puta odvrćali; njih na ovom svijetu čeka poniženje, a na onom svijetu daćemo im da iskuse patnju u ognju (22/9).

“Eto to je zbog djela ruku tvojih, jer Allah nije nepravedan prema robovima Svojim” (22/10).

Ima ljudi koji se Allahu klanjaju, ali bez pravog uvjerenja; ako ga prati sreća, on je smiren, a ako zapadne i u najmanje iskušenje, vraća se nevjerstvu, pa tako izgubi i ovaj i onaj svijet. To je, uistinu, očiti gubitak (22/11).

On se, pored Allaha, klanja onome koji od njega ne može nikakvu štetu otkloniti niti mu može bilo kakvu korist pribaviti; to je, zaista velika zabluda; (22/12)

klanja se onome čije će mu klanjanje prije nauditi nego od koristi biti; a takav je, doista, loš zaštitnik i zao drug! (22/13).

Allah će one koji vjeruju i čine dobra djela, zaista, uvesti u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći; Allah radi ono što hoće! (22/14).

Onaj ko misli da Poslaniku Allah neće pomoći ni na ovom ni na onom svijetu, neka rastegne uže do tavanice i neka razmisli da li će njegov postupak, ako se objesi, otkloniti ono zbog čega se on ljuti (22/15).

I tako, eto, Mi ga u vidu jasnih ajeta objavljujemo, a Allah će onome kome On hoće na pravi put ukazati (22/16).

Allah će na Sudnjem danu odvojiti vjernike od Jevreja, Sabijaca, kršćana, poklonika vatre i mnogobožaca. Allah je, zaista, o svemu obaviješten (22/17).

Zar ne znaš da se i oni na nebesima i oni na Zemlji Allahu klanjaju, a i Sunce, i Mjesec, i zvijezde, i planine, i drveće, i životinje, i mnogi ljudi, a mnogi i kaznu zaslužuju. A koga Allah ponizi, niko ga ne može poštovanim učiniti; Allah ono što hoće radi (22/18).

Ova dva protivnička tabora spore se oko Gospodara svoga; onima koji ne budu vjerovali biće odijela od vatre skrojena, a ključala voda biće na glave njihove ljevana; (22/19)

od nje će se istopiti ono što je u trbusima njihovim, i koža, (22/20)

a gvozdenim maljevima biće mlaćeni; (22/21)

*kad god pokušaju da zbog teškog jada iz nje iziđu, biće u nju vraćeni:
"Iskusite patnju u užasnoj vatri!" (22/22).*

*A one koji budu vjerovali i dobra djela činili - Allah će sigurno uvesti
u džennetske bašče, kroz koje će rijeke teći, u njima će se narukvicama od
zlata i biserom kititi, a odjeća će im svilena biti (22/23).*

*Oni su bili nadahnuti da govore lijepe riječi i bili su nadahnuti na put
Onoga koji je hvale dostojan (22/24).*

Ova sura je mekkanska i medinska, kao što se vidi iz značenja njenih ajeta. Zapravo, ajeti koji govore o odobrenju borbe⁴ i ajeti koji govore o uzvratanju istom mjerom za učinjeno zlo⁵ posigurno su medinski. Jer muslimanima je bila dozvoljena borba i odmazda tek poslije Hidžre i nakon uspostavljanja islamske države u Medini. A što se tiče vremena prije toga, Allahov Poslanik (alejhi's-selam) je onim stanovnicima Jesriba, kada su mu oni dali prisegu i izložili prijedlog da napadnu na stanovnike nevjernike iz Mine i pobiju ih, rekao: "Meni ovo nije naređeno." Štaviše, kada je Medina postala islamska zemlja, Allah je propisao borbu radi uzvratanja na vrijeđanja i zlostavljanja muslimana od strane nevjernika i radi odbrane slobode vjerovanja i slobode izvršavanja obreda od strane vjernika.

Ono što preovlađuje u ovoj suri su teme mekkanskih sura i atmosfera mekkanskih sura. Teme Božije jednoće, zastrašivanje od Sudnjeg dana, potvrđivanje proživljenja, negiranje širka, prizori Sudnjeg dana, Allahovi dokazi razasuti po stranicama Kosmosa... istaknute su teme u ovoj suri, pored medinskih tema poput odobrenja za borbu, zaštite vjerskih obreda, obećanja Allahove pomoći onome kome se nasilje čini dok on uzvraća na napad i tema naređivanja borbe na Allahovom Putu.

Ono što jasno prati atmosferu cijele ove sure jeste pojava moći, sile, surovosti, straha, upozorenja, zastrašivanja i izazivanja osjećaja bogobožnosti, bojazni i predanosti.

Ove pojave se vide u slijedećim prizorima i primjerima:

Prizor proživljenja potresa; on je surov i zastrašujući: *O ljudi, Gospodara svoga se bojte! Zaista će potres, kada Smak svijeta nastupi, veliki dogadaj biti! Na dan kad ga doživite svaka doživlja će ono što doji zaboraviti,*

---

⁴ To su ajeti od 38. do 41.

⁵ To je ajet 60.

a svaka trudnica će svoj plod pobaciti, i ti ćeš vidjeti ljude pijane, a oni neće pijani biti, već će tako izgledati zato što će Allahova kazna strašna biti (22/1-2).

Isto tako i sa prizorom kažnjavanja: *Onima koji ne budu vjerovali biće odijela od vatre skrojena, a ključala voda biće na glave njihove ljevana; od nje će se istopiti ono što je u trbusima njihovim, i koža, a gvozdanim maljevima biće mlaćeni; kad god pokušaju da zbog teškog jada iz nje iziđu, biće u nju vraćeni: "Iskusite patnju u užasnoj vatri!"* (22/19-22).

Takav je primjer onoga ko smatra nekoga Allahu ravnim: *A onaj ko bude smatrao da Allahu ima iko ravan - biće kao onaj koji je s neba pao i koga su ptice razgrabile, ili kao onaj kojeg je vjetar u daleki predio odnio* (22/31).

Tu je i pokret onoga ko gubi nadu u Allahovu pomoć: *Onaj ko misli da Poslaniku Allah neće pomoći ni na ovom ni na onom svijetu, neka rastegne uže do tavanice i neka razmisli da li će njegov postupak, ako se objesi, otkloniti ono zbog čega se on ljuti* (22/15).

Tu je i prizor uništenih naselja zbog grijeha njihovih žitelja: *I koliko smo naselja uništili, čiji su žitelji grešni bili, i ona su opustjela, samo su ruševine ostale! I koliko bunareva ima zapuštenih i koliko visokih palata ima praznih!* (22/45).

Ovi surovi i zastrašujući prizori objedinjuju snagu naredbi i obaveza, opravdanje upotrebe sile i potvrdu obećanja o pomoći i davanju vlasti, s jedne strane, i iznošenje govora o Allahovoj moći, a slabosti izmišljenih božanstava, s druge strane...

U prvom prizoru stoji: *Dopušta se odbrana onima koje drugi napadnu, zato što im se nasilje čini - a Allah je, doista, kadar da ih pomogne - onima koji su ni krivi ni dužni iz zavičaja svoga prognani samo zato što su govorili: "Gospodar naš je Allah!" A da Allah ne suzbija neke ljude drugima, do temelja bi bili porušeni manastiri, i crkve, i havre, a i džamije u kojima se mnogo spominje Allahovo ime. A Allah će sigurno pomoći one koji vjeru Njegovu pomažu, - ta Allah je zaista moćan i silan, one koji će, ako im damo vlast na Zemlji, namaz obavljati i milostinju udjeljivati i koji će tražiti da se čine dobra djela, a odvraćati od nevaljalih - a Allahu se na kraju sve vraća* (22/39-41).

Drugi prizor govori: *O ljudi, evo jednog primjera, pa ga poslušajte: "Oni kojima se vi, pored Allaha, klanjate ne mogu nikako ni mušicu stvoriti,*

makar se radi nje sakupili. A ako bi im mušica nešto ugrabila, oni to ne bi mogli od nje izbaviti; nejak je i onaj koji se klanja, a i onaj kome se klanja!" Oni ne poznaju Allaha kako treba; a Allah je, uistinu, moćan i silan (22/73-74).

A iza i jednog i drugog stoji poziv bogobožnosti, bojazni i izazivanja osjećaja straha i predanosti.

Ovim, zapravo, sura i počinje, i to je ono što je prožima: *O ljudi, Gospodara svoga se bojte! Zaista će potres, kada Smak svijeta nastupi, veliki događaj biti! (22/1)... Eto toliko! Pa ko poštiva Allahove propise - znak je čestita srca (22/32)... Vaš Bog je jedan Bog, zato se samo Njemu iskreno predajte! A radosnom viješću obraduj poslušne, čija srca, kad se Allah pomene, strah obuzme (22/34-35)... Do Allaha neće doprijeti meso njihovo i krv njihova, ali će Mu stići iskreno učinjena dobra djela vaša (22/37)...*

Pored ovoga, tu je iznošenje prizora Kosmosa, prizora Sudnjeg dana i sudbine prošlih naroda. Tu su i primjeri, pouke, slike i razmišljanja radi izazivanja osjećaja vjerovanja, bogobožnosti, poslušnosti i predanosti... Ovo je to što okružuje atmosferu cijele sure, ovo je to što joj daje pečat i što je karakterizira.

Kontekst ove sure teče i odvija se u četiri kruga:

Prvi krug počinje općim pozivom. Počinje pozivom svim ljudima koji se boje Allaha zastrašivanjem potresom kada Smak svijeta nastupi, opisom straha koji će pratiti taj događaj, a to je veliki i zastrašujući strah. U atmosferi ovog straha slijedi onda raspravljanje o Allahu bez ikakvog znanja i slijeđenja svakog šejtana, jer onome ko ga slijedi suđeno je da ostane na stranputici. Zatim se iznose dokazi o proživljenju polazeći od faza života u ljudskom zametku i života biljaka, registrirajući to srodstvo među živim bićima i povezujući te nužne i ustaljene faze i činjenicu da Allah postoji i da je On kadar da mrtve oživi i da On sve može; da će čas oživljenja, u to nema sumnje, doći i da će Allah ove u grobovima oživjeti... Sve su to nužni zakoni i postojane istine koje su skupčane sa Zakonom o egzistenciji... Zatim se vraća osudi raspravljanja o Allahu bez ikakvog znanja, Upute i jasne Knjige poslije ovih dokaza ustaljenih u biti Kosmosa i u sistemu egzistencije. Vraća se osudi izgradnje vjerovanja na principu dobiti i gubitka, vraća se osudi napuštanja puta koji vodi Allahu u slučaju

zapadanja u poteškoće i pribjegavanja u nečije drugo okrilje, mimo Njegovog, te gubljenje nade u Allahovu pomoć i Njegovu nagradu. Ovaj krug završava potvrdom da su Pravi Put i stranputica u Allahovoj ruci, te da će On presuditi sljedbenicima različitih vjera na Dan polaganja računa... Ovdje se izlaže taj surovi prizor kažnjavanja nevjernika, a pored njega je prizor u kome uživaju vjernici.

Drugi krug je povezan sa krajem prvog kruga govorom o onima koji ne vjeruju i koji odvrću od Allahova Puta i Časnog hrama. On osuđuje ovo odvrćanje od Časnog hrama koji je namijenjen svim ljudima i u kome su jednaki mještani i došljaci... Ovom prilikom spominje nešto od kazivanja o gradnji Hrama, stavljanje u zadatak Ibrâhimu (alejhi's-selam) da ga podigne na vjerovanju u Božiju Jedinost, a očisti od prljavštine pripisivanja nekoga Bogu ravnom. Krug nastavlja iznošenjem nekih obreda hadždža ističući da se iza njih krije izazivanje osjećaja bogobožnosti u srcima, a to je željeni cilj. Ovaj krug završava davanjem odobrenja vjernicima da se bore radi zaštite vjerskih obreda i vjerskih dužnosti od neprijateljstva i napada koje ih pogađa ni zbog kakvog drugog grijeha osim što govore: "Naš Gospodar je Allah!"

Treći krug uključuje primjere onih koji su poslanike smatrali lažnim odranije, primjere propasti onih koji su u laž ugonili i prizore uništenih naselja čiji su žitelji bili griješni. To iznosi radi objašnjenja Allahovog zakona o poslanstvima i radi tješnja Poslanika (alejhi's-selam) zbog odbijanja i okretanja glave koje doživljava od svoga naroda. To iznosi radi umirivanja muslimana dobrim završetkom koji će neminovno doći. Ovaj krug također sadrži nešto o šejtanovom kovanju spletki poslanicima i vjerovjesnicima u njihovoj misiji, kao i govor o Allahovom učvršćivanju Svoje vjere i Svojih riječi, kako bi toga bili svjesni vjernici i kako bi to bilo iskušenje za slabiće i uznosite!

Što se tiče četvrtog kruga, on sadrži Allahovo obećanje o pomoći onome kome nepravda bude učinjena, uz njegovo nastojanje da otkloni nasilje. Ovo obećanje prati i iznošenje dokaza o Allahovoj moći na stranicama Kosmosa, a pored njih se iznosi bijedna slika o slabosti božanstava kojima se klanjaju mnogobošci... Ovaj krug završava, a njime završava i ova sura, pozivom vjernicima da se klanjaju svome Gospodaru, da se bore, Allaha radi, onako kako se treba boriti i da se samo u Allaha pouzdaju noseći obaveze svoje drevne vjere iz dana Ibrâhima, Božijeg prijatelja...

U ovakvom skladu slažu se i slijede jedna za drugom teme ove sure...

Sada počinjemo opširno sa prvim krugom.

O ljudi, Gospodara svoga se bojte! Zaista će potres, kada Smak svijeta nastupi, veliki događaj biti! (22/1).

Na dan kad ga doživite svaka dojlja će ono što doji zaboraviti, a svaka trudnica će svoj plod pobaciti, i ti ćeš vidjeti ljude pijane, a oni neće pijani biti, već će tako izgledati zato što će Allahova kazna strašna biti (22/2).

Strašan i zastrašujući prolog. Prizor od čije se strahote tresu srca. Počinje općim pozivom svim ljudima: *O ljudi!* (22/1). Poziva ih da se boje Allaha: *Gospodara svoga se bojte* (22/1). Zastrašuje ih tim kritičnim danom: *Zaista će potres, kada Smak svijeta nastupi, veliki događaj biti!* (22/1).

Ovako počinje općim zastrašivanjem, zastrašivanjem nepoznatim koje baca sjenku straha koji izraz ne definira precizno, pa kaže da je to potres, a potres je *veliki događaj* (22/1), bez preciznog određenja i definiranja.

Zatim uzima da detaljno obrazlaže, a to što slijedi je strašnije od zastrašivanja. Prizor je pun dojlja, ali svaka od njih zaboravlja ono što je doji, gleda ali ne vidi, kreće se ali nije svjesna. Prizor je pun trudnica, ali svaka od njih pobacuje plod od straha koji je obuzima. Ljudi su pijani, ali oni nisu pijani već pijanstvo izbija iz njihovih preplašenih pogleda i nesigurnih koraka... Prizor je krcat tim ustalasanim mnoštvom. Oko samo što ga ne vidi u trenutku učenja, ali ga mašta dočarava... Očiti strah čini da se sve zaboravlja i on samo što ne dosegne vrhunac. To je živi strah koji se ne mjeri veličinom ni ogromnošću već se mjeri time koliko pogađa ljudske duše: dojlje koje zaboravljaju ono što doje - a dojlja može zaboraviti svoje dijete u čijim je ustima njena sisa samo od straha koji ne ostavlja ni ostatak pameti -, trudnice koje pobacuju svoja bremena i ljude pijane, a oni nisu pijani *već će tako izgledati zato što će Allahova kazna strašna biti* (22/2)...

Ovo je zastrašujući i strahovit prizor od koga se tresu srca...

U okrilju ovog velikog straha spominje se da postoji tamo neko ko se nadmeće i prepire o Allahu, a da ne osjeća strah od Njega:

Ima ljudi koji se bez ikakva znanja prepiru o Allahu i koji slijede svakog šejtana prkosnoga, (22/3)

za koga je već određeno da će svakog onog ko ga uzme za zaštitnika na stranputicu zavesti i u patnju ga ognjenu dovesti (22/4).

Prepiranje o Allahu, svejedno bilo to o Njegovoj egzistenciji, Njegovoj jednoći, Njegovoj moći, Njegovom znanju ili nekom od Njegovih atributa, prepiranje o bilo čemu u okruženju tog straha koji čeka sve ljude i od koga nema spasa osim bogobojažnošću i Allahovim zadovoljstvom, to prepiranje izgleda čudno od nekog ko ima um i srce, a ne boji se tog straha koji sve potresa i obuzima.

Da je to prepiranje i raspravljanje utemeljeno na nauci, znanju i uvjerenju, pa, u redu, ali je to raspravljanje *bez ikakva znanja (22/3)*, oholo prepiranje lišeno svakog dokaza, prepiranje iz zablude nastale zbog slijeđenja šejtana! Ljudi ove vrste raspravljaju o Allahu po svojoj strasti i oni *slijede svakog šejtana prkosnoga (22/3)*, svadljivog, uznositog protivnika istine, *za koga je već određeno da će svakog onog ko ga uzme za zaštitnika na stranputicu zavesti i u patnju ga ognjenu dovesti (22/4)*... Njemu je bezuvjetno suđeno da svoje sljedbenike odvraća od Upute i Istine i da ih dovodi u ognjenu patnju... Izraz govori sarkastično i njegovo vođenje svojih sljedbenika u ognjenu patnju naziva *dovođenjem: I u patnju ga ognjenu dovesti (22/4)*. Nesretno li je to dovođenje, to je prava zabluda koja upropaštava i uništava!

Ili ljudi sumnjaju u proživljenje? Sumnjaju u potres kada smak svijeta nastupi? Ako sumnjaju u proživljenje, neka onda razmisle kako je nastao život, neka pogledaju u sebe i u Zemlju oko sebe budući da im dokazi govore da je ta stvar obična i lahka. Međutim, oni su ti koji nemarno prolaze pored dokaza u sebi i u Zemlji:

O ljudi, kako možete sumnjati u oživljenje, - pa, Mi vas stvaramo od zemlje, zatim od kapi sjemena, potom od ugruška, zatim od grude mesa vidljivih i nevidljivih udova, pa vam pokažemo moć Našu! A u materice

smještamo šta hoćemo, do roka određenog, zatim činimo da se kao dojenčad rađate i da poslije do muževnog doba uzrastete; jedni od vas umiru, a drugi duboku starost doživljavaju, pa začas zaboravljaju ono što saznaju. I ti vidiš zemlju kako je zamrla, ali kad na nju kišu spustimo, ona ustrepće i uzbuja, i iz nje iznikne svakovrsno bilje prekrasno, (22/5)...

Oživljenje je povratak u život koji je već bio, što je, po ljudskoj procjeni - lakše od stvaranja života, iako to nije - u odnosu na Allahovu moć - ni lakša ni teža stvar. Početak je kao i povratak rezultat usmjerenja volje: *I, zaista, On može, kada nešto hoće, samo za to rekne: "Budi!" - i ono bude (36/82).*

Međutim, Kur'an prihvata ljude onakvim kakvi jesu, sa njihovim mjerilima, logikom i spoznajom. Zato usmjerava njihova srca da razmisle o onome što vide i što im je poznato, o onome što im se događa svakog trenutka i što prolazi pored njih svakog časa. Jer i to spada u nadnaravnost, kad bi oni o tome promislili unutrašnjim okom, otvorenim srcem i zrelim osjećanjem, međutim, oni prolaze pored toga ili to prolazi mimo njih, a da nisu toga svjesni i ne obraćaju na to pažnju.

Šta su ovi ljudi? Šta su oni? Odakle su došli? Kakvi su bili? Kroz kakve faze su prošli?

Pa, Mi vas stvaramo od zemlje... (22/5). Čovjek je čedo ove zemlje. Od zemlje je stvoren, od zemlje je formiran i od zemlje živi. U njegovom tijelu nema nijednog elementa, a da on nema svoj ekvivalent u elementima njegove majke zemlje, izuzev te fine tajne koju je Allah pohranio i udahnuo u čovjeka od Svoga Duha po kojoj se on razlikuje od elemenata te zemlje. Međutim, on je u suštini, počelom, oblikom i hranom od zemlje i svi njegovi opipljivi elementi su od te zemlje.

Ali, gdje je zemlja, gdje je čovjek? Gdje su ti prosti atomi u tom skladnom i složenom stvorenju, biću akcije i reakcije, biću koje vrši utjecaj i koje je izloženo utjecaju, koje nogama hodi po zemlji, a srcem se oslanja na nebo, koje mišlju plovi izvan sve materije u koju spada i ta zemlja...

To je ogroman skok dalekih smislova i ciljeva koji svjedoči o Moći koja je sposobna da proživi jer je ona ta koja je stvorila ovo stvorenje od zemlje.

... Zatim od kapi sjemena, potom od ugruška, zatim od grude mesa vidljivih i nevidljivih udova, pa vam pokažemo moć Našu! A u materice

smještamo šta hoćemo, do roka određenog, zatim činimo da se kao dojenčad rađate (22/5)

Distanca između prvih jednostavnih elemenata zemlje i kapi sjemena sastavljene od živih ćelija sperme ogromna je distanca koja u sebi krije veliku tajnu, tajnu života. Tajnu o kojoj čovječanstvo ne zna ništa vrijedno spomena, nakon miliona, miliona godina i nakon bezbrojnih transformacija jednostavnih elemenata u žive ćelije u svakom trenutku tih miliona trenutaka. Tu se ne može postići ništa više od toga osim da se to primijeti i registrira, bez izgleda da se sazna njegovo stvaranje i nastanak, bez obzira na to koliko to čovjek nastojao i koliko se pokušao zakačiti za grane nemogućeg!

Zatim ostaje ta tajna transformiranja te kapi sjemena u ugrušak, transformiranja ugruška u grudnu mesu i transformiranja u čovjeka!

Šta je to ta kap sjemena? To je muškarčeva sjemena tekućina. Samo jedna tačka ove tekućine nosi na hiljade spermatozoa, a jedna spermatozoa oplodjava jaješce iz sjemene tekućine žene u materici, pa se s njom spaja i zakači se za zid materice.

U ovom jaješcu oplodjenom spermijom, u ovoj sićušnoj tački okačenoj o zid materice - zahvaljujući moći Moćnoga i snazi koja je pohranjena u nju od Njega - u ovoj tački kriju se sve osobenosti budućeg čovjeka, njegove tjelesne osobine i karakteristike poput: visok - nizak, krupan - sitan, lijep - ružan, zdrav - bolestan... Kao što se kriju njegove nervne, umne i psihičke osobine kao: želje i sklonosti, karakter i težnje, devijacije i predispozicije...

Ko može pretpostaviti ili povjerovati da se to sve krije u toj zakačenoj tački? I da je upravo ta mala i neznatna tačka ovaj komplicirani i složeni čovjek, gdje se svaki pojedinac iz vrste razlikuje jedan od drugog, tako da nema dvojice istih na ovoj zemlji ni u jenom vremenu?!

Onda od ugruška do grude mesa, a što je komad zgusnute krvi koji nema oblika ni forme. On se zatim stvara i poprima oblik transformirajući se u skelet koji se oblaže mesom, ili ga odbacuje materica, prije toga, ako nije sposobno da dostigne ovaj stadij.

Pa vam pokažemo moć Našu! (22/5)... Ovdje je stanica između grude mesa i novorođenčeta na kojoj kontekst zastaje ovom umetnutom rečenicom: *da vam pokažemo moć Našu (22/5)*. Da vam pokažemo dokaze

moći u vezi sa razaznavanjem crta u grudi mesa, na način umjetničkog sklada u Kur'anu.

Kontekst ide dalje u praćenju faza fetusa: *A u materice smještamo šta hoćemo, do roka određenog (22/5)*. Ono što Allah hoće da dospije do kraja, On to smjesti u materici dok ne dođe vrijeme porodaža. *Zatim činimo da se kao novorođenčad rađate (22/5)*... Međutim, kakve li ogromne distance između prve i posljednje faze!

Ona vremenski - obično - odgovara periodu od devet mjeseci. Međutim, ona je mnogo veća u odnosu na razliku između prirode grude mesa i prirode novorođenčeta. Između grude mesa koja se ne vidi golim okom i ovog kompliciranog i složenog ljudskog stvorenja sa organima i udovima, karakteristikama i crtama, osobinama i predispozicijama, tendencijama i težnjama...

Međutim, to je distanca koju razborit um ne može prijeći, a da ne zastane sa strahopoštovanjem pred tragovima moćne sile bezbroj puta...

Kontekst, zatim, nastavlja da prati faze tog novorođenčeta nakon što ono ugleda svjetlost i nakon što napusti skrovište u kome su se desile te krupne nadnaravnosti, skriveno od pogleda!

I da poslije do muževnog doba uzrastete (22/5) i dovršite svoj organski, umni i psihički razvoj... A koliko je samo distanci između novorođenčeta i odraslog čovjeka u pogledu karakteristika koje su veće od distanci u vremenu! Međutim, one se zgusnu posredstvom kreativne Moći koja je u novorođenče pohranila sve odlike odraslog čovjeka i sve skrivene predispozicije koje će se u njemu javiti i otkriti u svoje vrijeme, kao što je pohranila u tačku zakačenu za matericu sve specifičnosti djeteta kad je bilo sjemena tekućina!

Jedni od vas umiru, a drugi duboku starost doživljavaju, pa začas zaboravljaju ono što saznaju (22/5).

Što se tiče onih koji umiru, oni doživljavaju kraj koji doživljava svako živo biće, a što se tiče onih koji doživljavaju duboku starost, oni ostaju otvorenom stranicom za razmišljanje. Čovjek se, poslije saznanja, sazrijevanja, svijesti i zrelosti vraća i postaje dijete, dijete po emocijama i reakcijama, dijete po svijesti i saznanjima, dijete po procjeni i planiranju, dijete koje najsitnija stvar zadovolji, a najmanja stvar rasplače, dijete po pamćenju pa ništa ne drži, dijete po sjećanju pa se ničeg ne sjeća, dijete po tretiranju događaja i iskustava pojedinačnim slučajevima koji nisu

međusobno povezani niti u njegovom osjećanju i svijesti vode kakvom rezultatu, jer on zaboravlja njihov početak prije nego što stigne do njihovog kraja: *pa začas zaboravljaju ono što saznaju* (22/5). Za čas iz njegovog uma i svijesti izmiče to znanje kojim se, možda, oholio, uzdizao i raspravljao o Allahu i Njegovim atributima lažno!

Ajet, potom, nastavlja sa iznošenjem prizora stvaranja i oživljavanja zemlje i bilja, nakon što je iznio prizore stvaranja i oživljavanja čovjeka.

I ti vidiš zemlju kako je zamrla, ali kad na nju kišu spustimo, ona ustrepće i uzbuja, i iz nje iznikne svakovrsno bilje prekrasno (22/5).

Zamrlost je stanje između života i smrti. Ovakav je slučaj sa zemljom prije nego što dođe u dodir sa vodom, koja je osnovni element za život i živa bića. Kad se na nju spusti voda, *ona ustrepće i uzbuja* (22/5). Ovo je neobičan pokret koga je registrirao Kur'an prije nego što ga je registriralo naučno posmatranje na stotine godina. Suha zemlja na koju pada voda kreće se tako što podrhtava pijuci vodu, nadaja se i narasta, zatim se otvara za život svakovrsnog i prekrasnog bilja. A ima li šta krasnije od života kad se otvara nakon što se bio sakrio i kad ustane nakon što je bio zamro?

Ovako govori Kur'an o srodnosti svih živih bića, pa ih sve navodi u jednom svom ajetu. To je veoma neobičan osvrt na ovo čvrsto srodstvo. To je pravi dokaz jedinstva elemenata života, dokaz jedinstva volje koja život smješta tu i tamo, u zemlju, bilje, životinju i čovjeka.

zato što Allah postoji, i što je On kadar da mrtve oživi, i što On sve može (22/6)

i što će Čas oživljenja, u to nema sumnje, doći i što će Allah one u grobovima oživjeti (22/7).

To je, zapravo, stvaranje čovjeka od zemlje, razvoj fetusa kroz faze oblikovanja, razvoj novorođenčeta kroz faze života, pojava života iz zemlje nakon zamiranja, to je povezano s činjenicom da je Allah Istina i da On postoji. Ovo je od nužnih zakona iz kojih proizlazi da je njihov Stvoritelj Istina i da nema poremećaja niti izostajanja u Njegovim zakonima te da kretanje života ovim smjerom u ovim fazama sigurno upućuje na Volju koja taj život pokreće, koordinira njegove korake i uređuje njegove faze. Postoji čvrsta veza između činjenice da je Allah Istina i između nužnosti, stabilnosti i pravca koji ne skreće. *On je kadar da mrtve oživi* (22/6). Oživljavanje mrtvih jeste povratak u život. Onaj ko je stvorio prvi život jeste Onaj koji će ga stvoriti po drugi put. *Allah će one u grobovima oživjeti* (22/7)

da nađu ono što su zaslužili. Ovo oživljenje iziskuje mudrost stvaranja i planiranja.

Ove faze kroz koje prolazi fetus, zatim one kroz koje prolazi novorođenče nakon što ugleda svjetlo, sigurno ukazuju na to da će Volja koja planira ove faze okrenuti čovjeka tamo gdje će dostići svoje moguće savršenstvo u kući savršenstva. Čovjek ne može postići savršenstvo u zemaljskom životu jer on zastaje i vraća se nazad *pa začas zaboravljaju ono što saznavaju* (22/5). Stoga je nužan drugi svijet na kome čovjek doživljava savršenstvo.

Ukazivanje ovih faza na proživljenje dvostrukog je karaktera... Ono ukazuje na proživljenje sa aspekta da Onaj ko je kadar da stvori, kadar je i da povrati u život. Ovo ukazuje na proživljenje, jer volja koja planira kompletira razvoj čovjeka na budućem svijetu... Ovako se susreću zakoni stvaranja i oživljavanja, zakoni života i smrti, zakoni polaganja računa i nagrađivanja ili kažnjavanja, što svjedoči da postoji Stvoritelj koji upravlja i koji je kadar i o čijem postojanju nema spora...

Uprkos ovim tijesno povezanim dokazima, ima onih koji se prepiru o Allahu:

Ima ljudi koji se o Allahu prepiru bez ikakva znanja i bez ikakva nadahnuća i bez Knjige svetilje, (22/8)

hodeći nadmeno da bi s Allahova puta odvrćali; njih na ovom svijetu čeka poniženje, a na onom svijetu daćemo im da iskuse patnju u ognju (22/9).

“Eto to je zbog djela ruku tvojih, jer Allah nije nepravedan prema robovima Svojim” (22/10).

Prepiranje o Allahu poslije tih dokaza izgleda čudno i neprihvatljivo. A kako tek izgleda ako je rasprava bez znanja, ako se ne oslanja na dokaz, ako nije zasnovana na znanju, ako ne crpi iz Knjige koja osvjetljava srce i um, razjašnjava Istinu i vodi uvjerenju.

Izraz crta sliku ove vrste ljudi. To je slika puna oholosti i hvalisavosti: *hodeći nadmeno* (22/9) i upravljajući po svojoj volji. On se ne oslanja na Istinu već to kompenzira lukavošću i ohološću, *da bi sa Allahova Puta odvrćali* (22/9). On se ne zadovoljava činjenicom da je on u zabludi već i drugog navodi na zabludu.

Ova lažna i obmanjujuća oholost mora biti ponižena i mora biti uništena: *Njih na ovom svijetu čeka poniženje* (22/9). Poniženje je, dakle,

ekvivalent oholosti. Allah neće ostaviti ove ohole, lažne i zavodljive hvalisavce, a da neće uništiti tu lažnu oholost i pogeti joj glavu makar i poslije nekog vremena. On im ponekad daje vremena kako bi poniženje bilo veće i omalovažavanje jače. A što se tiče kazne na onom svijetu, ona je teža i bolnija:

A na onom svijetu daćemo im da iskuse patnju u ognju (22/9).

U jednom trenutku ta se očekivana prijetnja pretvara u očitu realnost, i to samo jednim malim obrtom u kontekstu, prelaskom iz kazivanja u oslovljavanje:

“Eto to je zbog djela ruku tvojih, jer Allah nije nepravedan prema robovima Svojim” (22/10).

Kao da je to trenutak u kome se sreće grdnja i prijekor sa kaznom i vatrom.

Kontekst ide dalje i prelazi na jedan drugi uzorak ljudi - koji, iako se sučeljavao sa islamskom misijom u to vrijeme, jeste uzorak koji se ponavlja u svakoj generaciji. To je uzorak koji vjerovanje mjeri mjerom dobiti i gubitka držeći ga za transakciju na pijaci roba:

Ima ljudi koji se Allahu klanjaju, ali bez pravog uvjerenja; ako ga prati sreća, on je smiren, a ako zapadne i u najmanje iskušenje, vraća se nevjerstvu, pa tako izgubi i ovaj i onaj svijet. To je, uistinu, očiti gubitak (22/11).

On se, pored Allaha, klanja onome koji od njega ne može nikakvu štetu otkloniti niti mu može bilo kakvu korist pribaviti; to je, zaista velika zabluda; (22/12)

klanja se onome čije će mu klanjanje prije nauditi nego od koristi biti; a takav je, doista, loš zaštitnik i zao drug! (22/13).

Vjerovanje je čvrst oslonac u životu vjernika. Čitav svijet može da se uzbrka okolo, međutim, vjernik čvrsto ostaje uz ovaj oslonac. Događaji i poticaji mogu da ga privlače, međutim, on ostaje čvrsto uz stijenu koja se

ne miče. Okolo njega mogu da se ruše oslonci, ali se on oslanja na temelj koji se ne pomiče i ne pomjera.

Ovo je vrijednost vjerovanja u vjernikovom životu. Zato ga on mora usvojiti, domoći ga se, biti siguran u njega i ne oklijevati u njemu. Ne smije očekivati nagradu za njega, jer je vjerovanje samo po sebi nagrada. Ono je zakon u koji se pribjegava i ono je oslonac na koji se oslanja. Doista, ovo je nagrada za otvaranje srca svjetlu i za njegovo traženje Upute. Zato mu Allah poklanja vjerovanje da se u njemu skloni i da se u njemu smiri. Ono je samo po sebi nagrada čiju vrijednost vjernik shvati kad vidi zburnjene i raspamećene oko sebe koje vjetrovi tegle, oluje bacaju, a depresija razdire. On je, međutim, sa svojim vjerovanjem smirenog srca, sigurnih koraka, mirne savjesti, vezan za Allaha i smiren u ovoj vezi.

A kad je riječ o toj vrsti ljudi o kojoj govori kontekst, ona od vjerovanja pravi trgovačku robu za pijacu: *ako ga prati sreća, on je smiren (22/11)* i kaže: Vjerovanje je dobro, ono donosi korist, ono otklanja siromaštvo, pospješuje usjeve, donosi profit trgovini i osigurava prođu. *A ako zapadne i u najmanje iskušenje, vraća se nevjerstvu, pa tako izgubi i ovaj i onaj svijet (22/11)...* - izgubi ovaj svijet kroz nevolju koja ga zadesi jer ne otrpi, ne izdrži i ne vrati se Allahu u toj nevolji, a izgubi onaj svijet vraćanjem u nevjerovanje, napuštanjem vjerovanja i ostavljanjem Upute koja mu je bila nadohvat ruke.

Kur'anski izraz odslikava ovu vrstu ljudi u njenom klanjanju Allahu da je *bez pravog uvjerenja - 'ala harfin*, da je nesigurna u vjerovanju i nestabilna u ibadetu. Slika je u njihajućem tjelesnom položaju, sklonom padu pri prvom dodiru. Stoga se vraća u nevjerovanje u najmanjem iskušenju, a njen klataći položaj odranije ju je pripremio za ovaj prevrat!

Račun dobiti i gubitka dobar je za trgovinu, međutim, on nije dobar za vjerovanje. Vjerovanje je istina koja se prihvaća radi njega samog, i to emocijom srca koje primi svjetlo i Uputu i koje ne može drugačije nego da padne pod utjecaj onoga što prima. Vjerovanje nosi nagradu u samom sebi, jer je u njemu sigurnost, mir i zadovoljstvo. Ono ne traži svoju nagradu izvan sebe.

Vjernik obožava svoga Gospodara iz zahvalnosti što ga je On uputio na Pravi Put, što je siguran u Njegovu blizinu i prijateljstvo. A ako ima nagrada, onda je to dobrota i milost od Allaha, kao zasluga za vjerovanje ili ibadet!

Vjernik ne iskušava svoga Gospodara. On je od početka spreman na ono što mu On odredi, odmah se predaje svemu onome čime ga iskušava, zadovoljan u principu sa svakom srećom i nesrećom. Vjerovanje nije trgovačka roba između prodavca i kupca, već je to predavanje stvorenja Stvoritelju, Onome ko o njemu odlučuje i Izvoru njegove egzistencije iz početka.

Onaj ko se vraća u nevjerovanje u slučaju padanja u najmanje iskušenje gubi sigurno, da u to nema ni najmanje sumnje: *to je, uistinu, očiti gubitak (22/11)*... Gubi sigurnost, samopouzdanje, mir i zadovoljstvo. Pored gubitka u imetku, djetetu, zdravlju ili blagodati ovog svijeta kojim Allah iskušava Svoje robove, On iskušava njihovo pouzdanje u Njega, njihovu strpljivost u nevolji koju im On da, njihovu iskrenost u Njega, njihovu spremnost da prime Njegovu odredbu i odluku... Zato gubi budući svijet sa svim onim na njemu, od blagodati, blizine i zadovoljstva. O, kakav je to gubitak!

U kom pravcu se kreće ovaj koji se klanja Allahu bez pravog uvjerenja? Gdje se to kreće daleko od Allaha? *On se, pored Allaha, klanja onome koji od njega ne može nikakvu štetu otkloniti niti mu može bilo kakvu korist pribaviti (22/12)*... Klanja se kipu ili kumiru onako kako se radilo u prvom džahilijetu. Klanja se osobi, organu vlasti ili interesu, onako kako se to radi u džahilijetima u svim vremenima i mjestima kad god ljudi skrenu s pravca koji vodi samo Allahu, kad god skrenu s Njegovog Puta i staze... Šta je ovo sve? To je zabluda i skretanje s jedine staze na kojoj koristi dova. *To je, zaista, velika zabluda; (22/12)* daleko od Upute i Pravog Puta... *klanja se onome čije će mu klanjanje prije nauditi nego od koristi biti (22/13)*, poput klanjanja kipu, šejtanu ili nekom osloncu iz ljudskog roda... Ništa od ovoga ne može nikakvu štetu otkloniti niti kakvu korist pribaviti. Zapravo, iz toga će prije kakva šteta nastati. Njegova šteta je, ustvari, bliža od koristi. Njegova šteta u svijetu svijesti i savjesti, kroz razdiranje srca i njegovo opterećenje sumnjom i poniženjem. Njegova šteta u svijetu realnosti, a dovoljna im je zabluda i gubitak koji slijede na onom svijetu. *A takav je, doista, loš zaštitnik (22/13)* i slabić koji nema moći da otkloni štetu ili pribavi korist. I *zao drug (22/13)* - to je ono iz čega proizlazi samo gubitak. U tome je izjednačen zaštitnik i drug iz reda kipova i kumira sa zaštitnikom i drugom iz ljudskog roda, koje ljudi uzimaju za bogove ili polubogove u svakom vremenu i na svakom mjestu!

Allah onima koji vjeruju u Njega garantira ono što je bolje od svih blagodati ovog svijeta, čak kad bi izgubili sva ovosvjetska dobra u iskušenju i nevolji.

Allah će one koji vjeruju i čine dobra djela, zaista, uvesti u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći; Allah radi ono što hoće! (22/14).

Zato, ko pretrpi štetu u nekom iskušenju i u nekoj nevolji, neka ostane čvrst i neka se ne da poljuljati, neka ostane siguran u Allahovu milost i pomoć, u Njegovu moć da otkloni nevolju, da nadoknadi i nagradi.

Međutim, onaj ko izgubi vjeru u Allahovu pomoć na ovom i na onom svijetu, onaj ko gubi nadu u Allahovu pomoć u iskušenju, i to u teškom iskušenju, pusti ga neka radi sa sobom šta hoće i neka ide pravcem kojim hoće, jer to ništa neće izmijeniti nevolju koja ga je zadesila:

Onaj ko misli da Poslaniku Allah neće pomoći ni na ovom ni na onom svijetu, neka rastegne uže do tavanice i neka razmisli da li će njegov postupak, ako se objesi, otkloniti ono zbog čega se on ljuti (22/15).

To je živi prizor ljutnje i pokreta koji je prate, prizor koji otjelovljuje to stanje u kome je ljutnja dosegla svoj vrhunac, u situaciji kad čovjeka pogodi kakva nevolja, a on nema veze sa Allahom.

Onaj ko u nevolji izgubi nadu u Allahovu pomoć, on gubi svaki svijetli otvor, svaki opušteni dah i svaku nadu u olakšanje. Njime ovlada tjeskoba i u njegovim grudima oteža briga da to sve povećava tugu i nevolju.

Onaj ko misli da ga Allah neće pomoći na ovom i na onom svijetu neka pruži kakvo uže do neba o koje će se zakačiti ili objesiti, zatim neka presječe uže i padne, ili neka zaustavi dah i udavi se... Onda neka pomisli hoće li ga ovaj njegov plan spasiti onoga zbog čega se on ljuti!

Nema drugog načina da se podnese nevolja osim nade u Allahovu pomoć. Nema druge mogućnosti da dođe do olakšanja osim da se okrene Allahu. Nema drugog sredstva da se uzdigne iznad nesreće i bori se za izlaz iz nje osim traženjem pomoći od Allaha. Svaki očajavajući pokret nema drugog ploda i nema drugog rezultata osim povećanja muke, pojačanja njenog osjećaja i nemoć da se ona otkloni bez Allahove pomoći... Zato neka nevoljnik sačuva taj svijetli otvor kroz koji mu piri Allahov Duh...

U vidu jasnih objašnjenja slučajeva Upute i zablude i primjera Upute i zablude, Allah je objavio Kur'an da njime uputi onoga čije se srce Njemu otvori i kome je Allah dosudio Uputu:

I tako, eto, Mi ga u vidu jasnih ajeta objavljujemo, a Allah će onome kome On hoće na pravi put ukazati (22/16).

Allahovo htijenje je već prethodno odredilo Uputu i zabludu. Pa onaj ko traži Uputu, ostvaruje se Allahovo htijenje njegovim upućivanjem na Pravi Put, shodno Njegovom zakonu. Isto je tako ko traži zabludu. Ovdje se izdvaja i spominje slučaj Upute zbog toga što ajeti sadrže objašnjenje koje iziskuje uputu u ispravnom srcu.

Kad je riječ o sljedbenicima različitih vjerovanja, Allah će o njima odlučiti na Sudnjem danu, jer On najbolje zna šta je u njihovim vjerovanjima istina, a šta laž, šta Uputa, a šta zabluda:

Allah će na Sudnjem danu odvojiti vjernike od Jevreja, Sabijaca, kršćana, poklonika vatre i mnogobožaca. Allah je, zaista, o svemu obaviješten (22/17).

Ranije su definirana ova vjerovanja. Ona se ovdje spominju u povodu činjenice da Allah ukazuje na Pravi Put onome kome On hoće, da On najbolje zna one koji su na Pravom Putu i one koji su u zabludi, da će pred Njim svi polagati račun, da na kraju Njemu pripada odredba i da je On o svemu obaviješten.

Ako ljudi ostaju sa svojim razmišljanjima, težnjama i sklonostima, pa cijeli Kosmos - bez njih - okreće se po svojoj prirodi svome Stvoritelju, podliježe Njegovom zakonu i klanja se Njegovom licu:

Zar ne znaš da se i oni na nebesima i oni na Zemlji Allahu klanjaju, a i Sunce, i Mjesec, i zvijezde, i planine, i drveće, i životinje, i mnogi ljudi, a mnogi i kaznu zaslužuju. A koga Allah ponizi, niko ga ne može poštovanim učiniti; Allah ono što hoće radi (22/18).

Srce duboko razmišlja o ovom tekstu, kad ono mnoštvo stvorenja koje čovjek vidi i ne vidi, kad ono mnoštvo nebeskih tijela i zvijezda koje čovjek zna i ne zna, kad ono mnoštvo planina, drveća i životinja na ovoj Zemlji na kojoj živi čovjek, kad ono svo ovo mnoštvo u skrušenoj povorci klanja se sve Allahu, okreće se jedino Njemu, a ne nekom drugom, okreće se jedino Njemu složno i skladno, osim tog čovjeka. On je jedini koji se izdvaja: *i mnogi ljudi, a mnogi i kaznu zaslužuju (22/18)*, tako da ovaj čovjek izgleda čudan u toj skladnoj koloni.

Ovdje se ustanovljava da onaj ko zaslužuje kaznu, zaslužuje i poniženje: *A koga Allah ponizi, niko ga ne može poštovanim učiniti (22/18)...* Nema poštovanja osim onoga koje Allah daje, nema ugleda osim onoga kojeg Allah daje. Bit će ponižen i omalovažen svako onaj ko se klanja nekome drugom mimo Uzvišenog Gospodara.

Zatim slijedi jedan od prizora Sudnjeg dana na kome se otkriva ukazivanje poštovanja i poniženje. To je dato u tako realnoj slici da djeluje kao da je pred očima:

Ova dva protivnička tabora spore se oko Gospodara svoga; onima koji ne budu vjerovali biće odijela od vatre skrojena, a ključala voda biće na glave njihove ljevana; (22/19)

od nje će se istopiti ono što je u trbusima njihovim, i koža, (22/20)

a gvozdanim maljevima biće mlaćeni; (22/21)

kad god pokušaju da zbog teškog jada iz nje iziđu, biće u nju vraćeni: "Iskusite patnju u užasnoj vatri!" (22/22).

A one koji budu vjerovali i dobra djela činili - Allah će sigurno uvesti u džennetske bašče, kroz koje će rijeke teći, u njima će se narukvicama od zlata i biserom kititi, a odjeća će im svilena biti (22/23).

To je težak prizor, pun vike, pun pokreta, podugačak zbog uobrazilje koju u duši stvara način izraza. Mašta jedva da dođe do kraja prateći ga u njegovom obnavljanju...

Ova odijela se režu i kroje od vatre! A ova ključala voda se izliva na njihove glave. Od te vode koja se izliva na glave topi se ono što je u trbusima i koža! Ovi maljevi od gvožđa koje je užarila vatra... Evo, kazna se pojačava i ne može se više izdržati, tako da *onima koji ne vjeruju (22/19)*, od vreline, ključale vode i bolnih udaraca pokušavaju da izađu iz ovog *teškog jada (22/22)*, ali, evo ih, grubo su vraćeni i čuju prijekor: *Iskusite patnju u užarenoj vatri! (22/22).*

Mašta ostaje da ponavlja ove prizore od prve do posljednje scene, sve dok ne stigne do scene pokušaja izlaska i grubog vraćanja, da bi otpočela iznova sa izlaganjem!

Mašta ne napušta ovaj grubi prizor koji se ponavlja sve dok se ne okrene na drugu stranu koju kontekst nastavlja sa izlaganjem. Bit stvari jeste da postoje dva protivnička tabora koja se spore oko Gospodara svoga. Što se tiče onih koji ne vjeruju, bili smo svjedoci njihove bolne sudbine prije jedan trenutak! A što se tiče onih koji vjeruju, oni će biti u džennetskim baščama kroz koje će rijeke teći. Njihova odijela nisu srezana od vatre već su skrojena od svile. Pored toga, imaju nakit od zlata i bisera. Njih je Allah nadahnuo da govore lijepe riječi i njih je Allah uputio na put Onoga ko je hvale vrijedan, tako da nemaju poteškoće ni u govoru ni na putu... Nadahnuće da se govore lijepe riječi i uputa na put Onoga ko je hvale vrijedan jeste prava blagodat koja se spominje u prizoru blagodat, blagodat mira, lahkoće i uspjeha.

To je kraj i rezultat sporenja o Allahu. Ovo je jedna, a to druga grupa. Neka dobro promisli o tom kraju onaj koga ne zadovoljavaju jasni dokazi i onaj ko raspravlja o Allahu bez znanja, bez Upute i bez svijetle Knjige...

Oni su bili nadahnuti da govore lijepe riječi i bili su nadahnuti na put Onoga koji je hvale dostojan (22/24).

« إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَاكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ. وَمَن يُرِدْ فِيهِ بِالْحَادِ بِظُلْمٍ نُدِفُوهُ مِنَ عَذَابِ أَلِيمٍ .
« وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَلا تَشْرِكْ بِي شَيْئًا ، وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ ، وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ * وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ * لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا أَنَّمْ اللَّهُ فِي أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا أَمْرَ اللَّهِ الْعَلِيِّ * ثُمَّ لِيَقْضُوا تَفْتَهُمْ ، وَلِيُوفُوا نَدْوَرَهُمْ وَلِيَطُوفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ .

« ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظَمْ حُرْمَاتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ . وَأَحَلَّتْ لَكُمْ الْأَنْعَامُ - إِلَّا مَا يَتْلَى عَلَيْكُمْ - فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ ، وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ *

حَنَفَاءَ اللَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ . وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخَطَفَهُ الطَّيْرُ ،
أَوْ سَهْوَى بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ .

« ذَلِكَ وَمَنْ بُعِثَ شِعَارِ اللَّهِ فإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ * لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ إِلَى
أَجَلٍ مُّسَمًّى ، ثُمَّ نَحَّاهَا إِلَى الْبَيْتِ الْعَتِيقِ .

« وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنَسَكًا لِيَذُكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ
الْأَنْعَامِ . فَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ ، فَهُوَ أَسْلِمُوا ، وَبَشِّرِ الْمُخْبِتِينَ * الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ
وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ ، وَالصَّابِرِينَ عَلَى مَا أَصَابَهُمْ ، وَالْمُقِيمِي الصَّلَاةِ ، وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ .

« وَالْبُدْنَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِنْ شِعَارِ اللَّهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ ، فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا
صَوَافٍ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعِمُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ ، كَذَلِكَ سَخَّرْنَاَهَا
لَكُمْ لَمَلَكِكُمْ تَشْكُرُونَ * لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومَهَا وَلَدِمَاوَاهَا ، وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَى
مِنْكُمْ ، كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ .

« إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا ، إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ * أُذِنَ
لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ بِأَنفُسِهِمْ ظُلْمًا ؛ وَإِنَّ اللَّهَ عَلَى نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ * الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ
دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا : رَبَّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفَعُ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ
لَهَدَمَتِ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ
مَنْ يَنْصُرُهُ ، إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ * الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَأَتَوْا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ ، وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَاللَّهُ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ . »

*Neujernicima i onima koji odvracaju od Allahova puta i Casnog
hrama - a Mi smo ga namijenili svim ljudima, kako za mjestanina tako i za
došljaka - i onome ko u njemu bilo kakvo nasilje učini daćemo da patnju
nesnosnu iskusi (22/25).*

I kada smo kao pribježište Ibrāhimu pokazali mjesto gdje je Hram, rekli smo: "Ne smatraj Nama nikoga ravnim, i očisti ovaj Hram Moj za one koji će ga obilaziti, koji će tu u blizini njegovoj stanovati, i koji će namaz obavljati (22/26)

i oglašaj ljudima hadždž!" - dolaziće ti pješke i na kamilama iznurenim; dolaziće iz mjesta dalekih, (22/27)

da bi koristi imali i da bi u određene dane, prilikom klanja kurbana, kojim ih je Allah opskrbio, Njegovo ime spominjali. Jedite meso njihovo, a nahranite i siromaha ubogog! (22/28).

Zatim, neka sa sebe prljavštinu uklone, neka svoje zavjete ispune i neka oko Hrama drevnog obilaze (22/29).

Eto toliko! A ko poštuje Allahove svetinje, uživae milost Gospodara svoga, - a dozvoljena vam je stoka, osim one o kojoj vam je rečeno, - pa budite što dalje od kumira poganih i izbjegavajte što više govor neistiniti, (22/30)

budite iskreno Allahu odani, ne smatrajte nikoga Njemu ravnim! A onaj ko bude smatrao da Allahu ima iko ravan - biće kao onaj koji je s neba pao i koga su ptice razgrabile, ili kao onaj kojeg je vjetar u daleki predio odnio (22/31).

Eto toliko! Pa ko poštuva Allahove propise - znak je čestita srca (22/32).

Vama one služe do određenog roka, a poslije, njihovo mjesto je kraj Drevnog hrama (22/33).

Svakoj vjerskoj zajednici propisali smo klanje kurbana da bi spominjali Allahovo ime prilikom klanja stoke koju im On daje. Vaš Bog je jedan Bog, zato se samo Njemu iskreno predajte! A radosnom viješću obraduj poslušne, (22/34)

čija srca, kad se Allah pomene, strah obuzme, i one koji strpljivo podnose nevolje koje ih zadese, i one koji namaz obavljaju i koji, od onoga što im Mi dajemo, udjeljuju (22/35).

A kamile smo vam učinili jednim od Allahovih obreda hadždža, i vi od njih imate koristi; zato spominjite Allahovo ime kada budu u redove poredane; a kad padnu na zemlju, jedite ih, a nahranite i onoga koji ne prosi, a i onoga koji prosi; tako smo vam ih potčinili da biste zahvalni bili (22/36).

Do Allaha neće doprijeti meso njihovo i krv njihova, ali će Mu stići iskreno učinjena dobra djela vaša; tako vam ih je potčinio da biste Allaha veličali zato što vas je uputio. I obraduj one koji dobra djela čine! (22/37).

Allah doista štiti vjernike, Allah sigurno ne voli nijednog izdajnika, nezahvalnika (22/38).

Dopušta se odbrana onima koje drugi napadnu, zato što im se nasilje čini - a Allah je, doista, kadar da ih pomogne - (22/39)

onima koji su ni krivi ni dužni iz zavičaja svoga prognani samo zato što su govorili: "Gospodar naš je Allah!" A da Allah ne suzbija neke ljude drugima, do temelja bi bili porušeni manastiri, i crkve, i havre, a i džamije u kojima se mnogo spominje Allahovo ime. A Allah će sigurno pomoći one koji vjeru Njegovu pomažu, - ta Allah je zaista moćan i silan, (22/40)

one koji će, ako im damo vlast na Zemlji, namaz obavljati i milostinju udjeljivati i koji će tražiti da se čine dobra djela, a odvrćati od nevaljalih - a Allahu se na kraju sve vraća (22/41).

Prethodna cjelina je završena predstavljanjem kraja sporenja o Allahu i prizorom vrućeg pakla pripremljenog za nevjernike i neizmjernih blagodati za vjernike.

Na ovaj završetak nadovezuje se nova cjelina koja govori o onima koji ne vjeruju i onima koji odvrćaju od Allahovog Puta i Časnog hrama. To su oni koji su se sučeljavali sa islamskom misijom u Mekki odvrćajući ljude od nje i sučeljavajući se sa Poslanikom (alejhi's-selam) i vjericima sprječavajući ih da ulaze u Časni hram.

Ovim povodom govori se o principu na kome je podignut taj hram onoga dana kada je Allah opunomoćio Ibrāhima (alejhi's-selam) da ga sagradi i da objavi ljudima da ga hodočaste. Ibrāhim je zadužen da ovu Kuću podigne na Božijoj jedinosti, da je liši mnogoboštva, da je namijeni svim ljudima, kako onima koji tu žive tako i onima koji tu dolaze, tako da nikome pristup u nju nije zabranjen niti je iko može posjedovati... Ova cjelina završava govorom o nužnosti zaštite Svetog hrama od napada nasilnika koji odvrćaju od njega i koji mijenjaju princip na kome je podignut. Također završava Allahovim obećanjem pomoći onima koji ustaju u odbranu ispunjavajući svoje obaveze koje im nameće dužnost zaštite vjerovanja.

Nevjernicima i onima koji odvrćaju od Allahova puta i Časnog hrama - a Mi smo ga namijenili svim ljudima, kako za mještanina tako i za došljaka - i onome ko u njemu bilo kakvo nasilje učini daćemo da patnju nenasnu iskusi (22/25).

To je bilo djelo Kurejšija nevjernika: da odvrćaju ljude od Allahove vjere - a to je Put koji vodi k Njemu, to je staza koju je Allah propisao ljudima, a to je i Njegov pravac koji je odabrao za Svoje robove i da sprječavaju muslimane da dolaze na hadždž i umru u Sveti hram - kao što su uradili u godini Hudejbije - koji je Allah učinio zonom sigurnosti, kućom mira i dolinom smirenosti. U njemu je izjednačen mještanin Mekke i putnik - došljak. Taj hram je Allahova kuća u kojoj su izjednačeni Allahovi robovi. Njega ne posjeduje niko od njih niti u njemu ima iko privilegiju: *kako za mještanina tako i za došljaka (22/25).*

Ovaj pravac koji je Allah propisao za Svoju Svetu kuću prethodio je svim ljudskim pokušajima da iznađu zonu svetosti, u kojoj neće biti oružja, u kojoj će biti sigurne zavađene grupe, u kojoj se neće prolijevati krv i u kojoj će svaki pojedinac naći sebi sklonište, ne iz nečije milosti, već kao pravo u kome su svi izjednačeni.

Mišljenja šeriatskih pravnika se razilaze o pitanju dozvoljenosti individualnog vlasništva nad kućama Mekke koje nisu naseljene porodicom svojih vlasnika. Također se razilaze u vezi sa prodajom ovih kuća prema mišljenju onih koji dozvoljavaju njihovo posjedovanje... Šafi (neka mu se Allah smiluje) stoji na stanovištu da se ove kuće mogu posjedovati, nasljeđivati i izdavati pod zakup argumentirajući to činjenicom da je Omer ibnu'l-Hattab (neka je Allah njime zadovoljan) kupio od Safvana ibni Umejjea kuću u Mekki za četiri hiljade dirhema i pretvorio je u zatvor. Ishāk ibni Rahevejh (neka mu se Allah smiluje) mišljenja je da se one ne nasljeđuju niti izdaju. On je u tom smislu rekao: Umrli su Allahov Poslanik (alejhi's-selam), Ebu Bekr i Omer, a četvrtima Mekke su se nazivali samo Sevaib: kome je trebalo stanovao je, a kome nije treba. nastanio je druge. Prenosi Abdurrazik od Mudžahida, njegova oca, i Abdullaha ibni Omera (neka je Allah njima zadovoljan) da je rekao: Nije dozvoljena prodaja kuća Mekke niti njihova kupovina. Također je prenio od Ibni Džurejdža: Ata' je zabranio kupovinu u Haremu. Obavijestio me je da je Omer ibni el-Hattab zabranio pravljenje više vrata na kućama Mekke kako bi hadžije odsjedale u drugim dijelovima kuće. Prvi koji je napravio više vrata na kući bio je Suhejl ibni Amr, pa mu je Omer ibni el-Hattab poslao upit u vezi s tim, našto je on odgovorio: Izvini, vladaru pravovjernih, ja sam čovjek trgovac, pa sam htio sebi da napravim dvojka vrata koja će mi

čuvati moje deve (odnosno moje tovarne životinje). Omer je na ovo rekao: A to je to, dakle. Prenosi Abdurrazik od Muammera, Mensura i Mudžahida da je Omer ibni el-Hattab rekao: O, Mekkelije, ne pravite više vrata na svojim kućama da beduin može odsjedati kako hoće. Imam Ahmed (neka mu se Allah smiluje) zastupao je srednji stav i rekao je: Ove kuće se posjeduju i nasljeđuju, ali se ne izdaju objedinjujući sve argumente.

Ovako je islam veoma davno prethodio osnivanju oaze mira, zone sigurnosti i kuće otvorene za svakog čovjeka.

Časni Kur'an prijeti teškom kaznom onome ko hoće da iskrivi ovaj ispravni pravac: *i onome ko u njemu bilo kakvo nasilje učini daćemo da patnju nesnosnu iskusi (22/25)...* A šta je tek sa onim ko to hoće i ko to uradi? Izraz prijeti i zastrašuje čak i onoga ko ima samo namjeru da to uradi upravo iz pojačane predostrožnosti i jačeg isticanja.

Jedna od preciznosti u izrazu jeste također i izostavljanje predikata čestice *inne - zaista*, u rečenici: *Nevjernicima i onima koji odvrćaju od Allahova Puta i Časnog hrama (22/25)*, pa ne spominje šta je s njima, kakav je njihov slučaj i kakva im je kazna? Kao da, zapravo, spominjanje ove njihove kvalifikacije nadomješta sve drugo u vezi sa njima i da određuje njihov slučaj i sudbinu!

Zatim se vraća nastanku ove Svete kuće na koju mnogobošci polažu pravo obožavajući u njoj kumire i sprječavajući ljude koji vjeruju jedino u Allaha, čiste od mnogoboštva, da joj pristupaju... Vraća se njenoj izgradnji pod rukovodstvom Ibrāhima (alejhi's-selam) po smjernicama i uputama njegovog Uzvišenog Gospodara. Vraća se temelju na kome je ona sagrađena, a to je temelj Božije Jedinosti. Vraća se cilju njene izgradnje, a to je obožavanje Jedinog Allaha i njenoj namjeni za one koji je obilaze i koji u njenoj blizini stanuju:

I kada smo kao pribježište Ibrāhimu pokazali mjesto gdje je Hram, rekli smo: "Ne smatraj Nama nikoga ravnim, i očisti ovaj Hram Moj za one koji će ga obilaziti, koji će tu u blizini njegovoj stanovati, i koji će namaz obavljati (22/26)

i oglasi ljudima hadždž!" - dolaziće ti pješke i na kamilama iznurenim; dolaziće iz mjesta dalekih, (22/27)

da bi koristi imali i da bi u određene dane, prilikom klanja kurbana, kojim ih je Allah opskrbio, Njegovo ime spominjali. Jedite meso njihovo, a nahranite i siromaha ubogog! (22/28).

Zatim, neka sa sebe prljavštinu uklone, neka svoje zavjete ispune i neka oko Hrama drevnog obilaze (22/29).

Radi obožavanja Jedinog Allaha ustanovljen je ovaj hram od prvog trenutka. Allah je Ibrāhimu (alejhi's-selam) pokazao njegovo mjesto i dao mu ovlaštenje da ga podigne na ovom principu: *Ne smatraj Nama nikoga ravnim (22/26)*. To je jedino Allahov Hram i nikoga drugog. Da ga očisti za hodočasnike i one koji će u njegovoj blizini stanovati: *i očisti ovaj Hram Moj za one koji će ga obilaziti, koji će u blizini njegovoj stanovati, i koji će namaz obavljati (22/26)*. Ovo su oni za koje je hram podignut, a ne za one koji Allahu pripisuju druga i koji se u molitvi okreću nekome drugom, mimo Njega.

Potom je Allah naredio Ibrāhimu (alejhi's-selam) - graditelju Hrama - kad završi njegovu gradnju na osnovi na kojoj ga je zadužio, da oglasi ljudima hadždž i da ih pozove u sveti Allahov hram, obećavši mu da će se ljudi odazvati njegovom pozivu i da će pohrliti sa svih strana, dolazit će pješke na nogama i jašući *na kamilama iznurenim (22/27)*, koje će zamoriti idenje pa će postati iznurene od umora i gladi:

i oglasi ljudima hadždž!" - dolaziće ti pješke i na kamilama iznurenim; dolaziće iz mjesta dalekih, (22/27)

Allahovo obećanje Ibrāhimu (alejhi's-selam) se ostvaruje do današnjeg dana, a i ubuduće će se ostvarivati. Srca ljudi neprestano čeznu za Časnim hramom, radujući se da ga vide i da obilaze oko njega... To čini imućni koji je u stanju da nađe tovarnu životinju ili drugo prijevozno sredstvo koje će ga prevesti, kao što čini neimućni siromah koji ne nalazi drugo prijevozno sredstvo do svojih nogu. Na desetine hiljada ovih ljudi dolaze u grupama iz udaljenih dijelova zemlje odazivajući se Allahovom pozivu koji je oglasio Ibrāhim (alejhi's-selam) prije hiljada godina...

Kontekst zastaje na nekim obilježjima i ciljevima hadždža:

Da bi koristi imali i da bi u određene dane, prilikom klanja kurbana, kojim ih je Allah opskrbio, Njegovo ime spominjali. Jedite meso njihovo, a nahranite i siromaha ubogog! (22/28).

Zatim, neka sa sebe prljavštinu uklone, neka svoje zavjete ispune i neka oko Hrama drevnog obilaze (22/29).

Koristi koje hodočasnici imaju od hadždža su mnogobrojne... Hadždž je sajam i kongres. Hadždž je sajam trgovine i sezona ibadeta. Hadždž je kongres za povezivanje i upoznavanje, kongres za koordinaciju i suradnju. On je obaveza u kojoj se susreću dunjaluk i ahiret, kao što se susreću daleke i bliske uspomene vjerovanja... Trgovci u sezoni hadždža nalaze široko tržište, jer u Časnu zemlju dođu svakojaka dobra iz svih dijelova zemlje. A i hodočasnici dolaze iz svih krajeva i svih zemalja donoseći svakovrsna dobra svojih zemalja iz svih krajeva Zemlje u raznim sezonama. Sve se to stekne u Časnoj zemlji u jednoj sezoni. To je trgovački sajam, izložbeni paviljon proizvoda i svjetska pijaca koja se održava svake godine. To je vrijeme ibadeta u kome se duše čiste osjećajući da su blizu Allahu u Njegovom Časnom hramu. One kruže oko Hrama oživljujući uspomene koje lebde nad njim i koje kruže poput slika izbliza i izdaleka...

Slika Ibrāhima (alejhi's-selam), Allahovog prijatelja, kako ostavlja kod Hrama ono što mu je za srce priraslo, Ismāila i njegovu majku, obraćajući se svojim ustreptalim srcem svome Gospodaru: *Gospodaru naš, ja sam neke potomke svoje naselio u kotlini u kojoj se ništa ne sije, kod Tvoga Časnog hrama, da bi, Gospodaru naš, namaz obavljali; zato učini da srca nekih ljudi čeznu za njima i opskrbi ih raznim plodovima da bi zahvalni bili (14/37).*

Slika Hadžere kako traži vodu za sebe i svoje dijete dojenče, po toj vrelini okolo Hrama, trčeći između Safe i Merve, skrhana od žeđi, umora i boli za djetetom... Vraća se iz sedmog kruga slomljena od očaja da bi našla vrelo kako izbija pored nemoćnog dojenčeta... Kad, eto, to je Zemzem - vrelo milosti u pustinji, beznađu i suši.

Slika Ibrāhima (alejhi's-selam) kako sanja pa se ne koleba da žrtvuje ono što mu je od srca otpalo, idući u vjerničkoj pokornosti do tog visokog nivoa: *"O sinko moj, u snu sam vidio da treba da te zakoljem, pa šta ti misliš?" (37/102).* Na to mu odgovara zadovoljna pokornost u Ismāilu (alejhi's-selam): *"O oče moj", - reče - "onako kako ti se naređuje postupi, vidjećeš, ako Bog da, da ću sve izdržati " (37/102)...* Kad najednom, Allahova milost se ispoljava u kurbanu: *Mi ga zovnusmo: "O Ibrāhime, ti si se Objavi u snu odazvao; - a Mi ovako nagrađujemo one koji dobra djela čine, - to je, zaista, bilo pravo iskušenje!" i kurbanom velikim ga iskupismo (37/104-107).*

Slika Ibrāhima i Ismāila (alejhime's-selam) kako podižu temelje Hrama pokorno i skrušeno: *Gospodaru naš, primi od nas, jer Ti, uistinu, sve čuješ i sve znaš! Gospodaru naš, učini nas dvojicu Tebi odanim, i porod naš nek bude odan Tebi, i pokaži nam obrede naše i oprosti nam, jer Ti primaš pokajanje i samilostan si!* (2/127-128)...

Ove slike i ta sjećanja ostaju da kruže i da se smjenjuju dok se ne pojavi slika Abdulmutaliba koji zavjetuje krv svog desetog sina ako mu Allah podari deset sinova. I, evo, to je Abdullah. A, evo, i Abdulmutaliba koji vodi računa da ostane vjeran zavjetu. Evo i njegovog naroda oko njega i izlažu mu ideju otkupa. Evo i on baca strijelicu oko Kabe i udvostručava nagradu, a strijelica stvaki put izađe na Abdullaha. Otkup je dostigao stotinu deva, mada je uobičajeni otkup bio deset. Kolje se stotinu deva, a Abdullah se spašava. Spašava se da u Amininoj utrobi pohrani najčistiji zametak i najčasnije Allahovo stvorenje - Muhammeda (alejhi's-selam) -, zatim umire! Kao da ga je Allah otkupio od klanja samo radi ovog velikog, časnog i jedinog cilja!

Potom se nižu slike i sjećanja. Od Muhammeda, Allahovog poslanika (alejhi's-selam) kako ide Pravim Putem u svom djetinjstvu i dječastvu po ovoj zemlji, okolo ovog Hrama... Kako podiže crni kamen svojim časnim rukama i stavlja ga na svoje mjesto kako bi ugasio neslogu koja samo što nije izbila među plemenima... Kako klanja... Kako obilazi oko Kabe... Kako govori... Kako se povlači u itikaf... Njegovi koraci živo biju u misli i predočavaju se u svijesti. Hadžija tamo samo što ih ne vidi dok je utonuo u ta sjećanja. Koraci njegovih časnih drugova i njihove slike kruže i koračaju po ovoj zemlji okolo ovog Hrama, uši samo što ih ne čuju i oči samo što ih ne vide!

Hadždž je, poslije svega toga, kongres koji okuplja sve muslimane. Kongres na kome oni nalaze svoj stari korijen koji seže daleko u vrijeme do njihovog oca Ibrāhima, Allahova prijatelja: *u vjeri pretka vašeg Ibrāhima. Allah vas je odavno muslimanima nazvao, i u ovom Kur'anu (22/78)...* nalaze svoj stožijer koji ih sve privlači sebi: ovu Kiblu kojoj se svi okreću i na kojoj se svi sreću... Nalaze bajrak kome se vraćaju. Bajrak jedne vjere u čijem se okrilju gube razlike rasa, boja i zemalja... Nalaze svoju snagu na koju katkad zaborave. Snagu okupljanja, ujedinjenja i povezivanja koje obuhvata milione. Milione kojima se ne može niko suprotstaviti kad bi stali pod jedan bajrak, kojih ne smije biti više, bajrak vjerovanja i monoteizma.

To je kongres za upoznavanje, dogovaranje, koordiniranje planova, objedinjavanje snaga i razmjenu dobara, roba, znanja i iskustava. Za organiziranje islamskog svijeta kao jedne savršene i potpune cjeline jedanput godišnje. U Allahovom okrilju i u blizini Allahove kuće. U okrilju daljih i bližih pokornosti, daljih i bližih uspomena. Na najpogodnijem mjestu, u najpogodnijoj atmosferi i u najbolje vrijeme...

Uzvišeni Allah kaže: *da bi koristi imali* (22/28)... Svaka generacija, shodno svojim uvjetima, potrebama, iskustvima i zahtjevima. To je nešto od onoga što je Allah želio od hadždža onog dana kad ga je propisao muslimanima i kada je naredio Ibrahîmu (alejhi's-selam) da ga oglasi ljudima. Kontekst nastavlja ukazujući na neke obrede hadždža i njihove ciljeve:

I da bi u određene dane, prilikom klanja kurbana, kojim ih je Allah opskrbio, Njegovo ime spominjali (22/28).

Ovo je aluzija na klanje kurbana tri dana Kurban bajrama. Kur'an stavlja naprijed spominjanje Allahovog imena koje prati klanje kurbana, jer je to atmosfera ibadeta, jer je cilj klanja približavanje Allahu. Stoga, najvidljivije ono što se ističe pri činu klanja jeste spominjanje Allahovog imena nad žrtvenom životinjom. Zapravo, kao da je to glavni cilj klanja kurbana, a ne kurban sam po sebi.

Klanje kurbana je uspomena na otkup Ismâila (alejhi's-selam). To je uspomena na jedan od Allahovih znakova i na pokornost Njegove dvojice robova Ibrahîma i Ismâila (alejhi's-selam), povrh toga što je to milostinja i približavanje Allahu nahranjivanjem siromaha. Kurbanu su deve, goveda, ovce i koze.

Jedite meso njihovo, a nahranite i siromaha ubogog! (22/28).

Naredba da se jede meso kurbana na dan klanja ima status naredbe za nešto što je dopušteno ili za nešto što je lijepo. Što se tiče naredbe da se nahrani ubogi siromah mesom kurbana, ta naredba ima status obaveze. Cilj naredbe da vlasnik kurbana jede meso svoga kurbana vjerovatno jeste da siromašni osjete da je to meso dobro i vrijedno.

Klanjem kurbana završava se nošenje ihrama pa je hadžiji dozvoljeno da obrije kosu ili da je skрати, da odstrani dlake ispod pazuha, da skрати nokte i da se okupa, što mu je bilo zabranjeno dok je bio u ihramima. To je ono o čemu Kur'an kaže: *Zatim, neka sa sebe prljavštinu uklone, neka svoje zavjete ispune* (22/29) koje su dali u kurbanima mimo

kurbana koji je sastavni dio hadždža. *I neka oko Hrama drevnog obilaze (22/29)...* To je tavaf ifade nakon stajanja na Arefatu, čime se završavaju obredi hadždža. To nije oproсни tavaf.

Hram drevni je Časni hram koga je Allah zaštitio pa ga nijedan silnik nije pokorio. Allah ga je sačuvao od nevolja i propasti, pa još stoji uspravan od Ibrāhima (alejhi's-selam), i stajat će i dalje.

To je kazivanje o gradnji Časnog hrama i to je njegov temelj na kome je podignut... Hram koji je Allah naredio Svom prijatelju Ibrāhimu (alejhi's-selam) da ga podigne na monoteizmu, da ga očisti od mnogoboštva i da oglasi ljudima da u njemu obavljaju hadždž. Da spominju Allahovo ime - ne imena lažnih božanstava - prilikom klanja kurbana kojim ih je Allah opskrbio. Da jedu njihovo meso i da nahrane ubogog siromaha uz Allahovo ime, a ne uz ime nekog drugog... To je Časni hram u kome su Allahove svetinje zaštićene - a na prvom mjestu vjerovanje u Božiju jednoću i otvaranje njegovih vrata za one koji ga obilaze, koji u njegovoj blizini stanuju i koji namaz obavljaju - pored svetosti krvi, svetosti zavjeta i ugovora, svetosti sporazuma i mira.

Eto toliko! A ko poštuje Allahove svetinje, uživaće milost Gospodara svoga, - a dozvoljena vam je stoka, osim one o kojoj vam je rečeno, - pa budite što dalje od kumira poganih i izbjegavajte što više govor neistiniti, (22/30)

budite iskreno Allahu odani, ne smatrajte nikoga Njemu ravnim! A onaj ko bude smatrao da Allahu ima iko ravan - biće kao onaj koji je s neba pao i koga su ptice razgrabile, ili kao onaj kojeg je vjetar u daleki predio odnio (22/31).

Poštivanje Allahovih svetinja prati sustezanje od njihovog skrnavljenja, a to je bolje kod Allaha, bolje u svijetu svijesti i osjećanja, bolje u svijetu životne realnosti i stvarnosti. Svijest koja se susteže jeste svijest koja se čisti. Život u kome se poštuju Allahove svetosti jeste svijet u kome su ljudi sigurni od nasilja i napada, jeste svijet u kome ljudi nalaze kuću sigurnosti, oazu mira i zonu tišine...

Pošto su politeisti zabranjivali klanje neke stoke - poput behire, saibe, vesile i hama - držeći njih svetim, a one ne spadaju u Allahove

svetinje, kršeći tako prave Allahove svetinje - tekst govori o stoci koja je dozvoljena, osim one koju je Allah zabranio - poput strvi, krvi i svinjskog mesa i onoga što je zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime: *A dozvoljena vam je stoka, osim one o kojoj vam je rečeno, (22/30)*... Tekst to čini zato da istakne da ne postoje druge svetinje osim one Allahove, da potvrdi da ne može niko ništa propisivati osim sa Allahovom dozvolom i da ne može niko suditi osim po Allahovom zakonu.

U povodu dozvoljavanja stoke naređuje se da se izbjegavaju pogani kumiri. Politeisti su klali na njima, a oni su pogan - a pogan je prljavština duše - dok je pripisivanje Allahu druga prljavština koja pogađa svijest i prlja srca, ona kalja njihovu čistotu i čistoću kao što prljavština kalja odjeću i mjesto.

S obzirom na činjenicu da je pripisivanje Allahu druga izmišljanje i neistinit govor o Allahu, tekst upozorava da se uopće ne govori neistinit govor: *pa budite što dalje od kumira poganih i izbjegavajte što više govor neistiniti (22/30)*...

Tekst je strog kada je u pitanju grijeh govorenja neistine jer ga on stavlja u istu ravan sa pripisivanjem Bogu druga... Tako prenosi Imam-i Ahmed - svojim nizom prenosilaca - od Fatika Esedija da je rekao: Allahov poslanik (alejhi's-selam) je klanjao sabah. Kad se udaljio, stao je i rekao: "Lažno svjedočenje je ravno pripisivanju druga Uzvišenom Allahu". Zatim je proučio ovaj ajet...

Allah želi da ljudi ostave svaku vrstu širka, da napuste svaku vrstu lažnog govora i da ostanu ustrajni u iskrenom i istinskom monoteizmu: *budite iskreno Allahu odani, ne smatrajte nikoga Njemu ravnim! (22/31)*.

Zatim kontekst slika težak prizor na kome prikazuje stanje onoga čije su noge skliznule sa horizonta monoteizma i pale u ponor politeizma, i evo ga, odlazi u nepovrat kao da nikad nije ni postojao:

A onaj ko bude smatrao da Allahu ima iko ravan - biće kao onaj koji je s neba pao i koga su ptice razgrabile, ili kao onaj kojeg je vjetar u daleki predio odnio (22/31).

To je prizor obrušavanja sa visine *kao onaj koji je s neba pao (22/31)* i u jednom treptaju oka biva raskomadani: *i koga su ptice razgrabile (22/31)* ili ga vjetar odnio daleko od pogleda: *ili kao onaj kojeg je vjetar u daleki predio odnio (22/31)* u bezdan!

Ono što se da primijetiti jeste brzina pokreta uz svu njegovu grubost i slijed njegovih koraka u vezniku *fe - pa*, kao i u prizoru po brzini iščezavanja, na način na koji to čini Časni Kur'an u izrazu i slici.

To je vjerna slika stanja onog ko drži nekoga Allahu ravnim, pa se stropošta sa visokog obzorja vjerovanja u ništavilo i zaborav. Jer gubi čvrst temelj na kome je bio siguran, temelj monoteizma. Gubi sigurno postolje o koje se oslanja pa ga razgrabe strasti kao što razgrabe životinje i raznesu ga sumnje kao što raznose vjetrovi. On se ne drži za najčvršću vezu i ne stoji na stabilnom temelju koji ga povezuje sa ovim svijetom, u kome živi.

Kontekst se sa poštivanja Allahovih svetinja, koje se moraju čuvati i izbjegavati da se skrnave, vraća na poštivanje Allahovih propisa - a to su hadžski kurban - za koje se smatra da trebaju biti debeli i skupi:

Eto toliko! Pa ko poštiva Allahove propise - znak je čestita srca (22/32).

Vama one služe do određenog roka, a poslije, njihovo mjesto je kraj Drevnog hrama (22/33).

Kontekst povezuje između kurban koga hodočasnik kolje i čestitosti srca, jer je čestitost ili bogobojaznost cilj hadžskih obreda i propisa. Ovi obredi i propisi nisu ništa drugo do simboli koji izražavaju okretanje prema Gospodaru Hrama i pokornost prema Njemu. Oni vjerovatno u sebi nose stare uspomene iz doba Ibrāhima (alejhi's-selam) i doba koje je slijedilo. To su uspomene pokornosti i obraćanja, to su uspomene usmjerenja Allahu od nastanka ovog muslimanskog Ummeta. One, dova i namaz su jedno te isto.

Ovu stoku koja se uzima za kurban i koja se kolje na kraju ihramskog vremena dozvoljeno je da koristi njen vlasnik. Ako je potrebno, može da je jaše, ili ako mu je potrebno njeno mlijeko, može da ga pije sve dok ne stigne na svoje mjesto - odnosno mjesto određeno za klanje -, a to je drevni Hram. Zatim se tamo kolje i to meso on može jesti i može nahraniti ubogog siromaha.

“Muslimani su u doba Poslanika (alejhi's-selam) pretjerali u kurbanu, birali su da bude debeo i skup, čime su oglašavali svoje poštivanje Allahovih propisa, a bili su motivirani i bogobojaznošću. Prenosi

se da je Abdullah ibni Omer (Allah bio njime zadovoljan) rekao: Omer je dobio na poklon jednu rasnu devu za koju su mu davali tri stotine dinara. On je otišao Poslaniku (alejhi's-selam) i rekao mu: "Božiji poslanice, dobio sam na poklon rasnu devu. Za nju mi daju tri stotine dinara. Hoću li je prodati, pa za te novce kupiti više deva?"⁶ Odgovorio je: "Ne, baš nju zakolji!"

Rasna deva koja je Omeru (neka je Allah njime zadovoljan) došla na poklon i koja je procijenjena na tri stotine dinara, Omer (neka je Allah njime zadovoljan) nije htio da škrtari njenom vrijednošću već je htio da je proda i da za nju kupi više deva ili krava pa da ih zakolje. Međutim, Allahov Poslanik (alejhi's-selam) je želio da on zakolje u kurban upravo tu rasnu devu radi njene skupocjenosti i velike vrijednosti i da je ne zamjenjuje sa više deva koje će vjerovatno dati više mesa, ali koje su sa emotivne strane manje vrijedne. Emotivna vrijednost jeste to što se želi i to je *znak čestita srca* (22/32). Ovo je to značenje koje je imao na umu Allahov Poslanik (alejhi's-selam) kad je rekao Omeru (neka je Allah njime zadovoljan): "Baš nju zakolji!", upravo nju, a ne neku drugu!

Za ove kurbane Kur'an Časni spominje da je to obred poznat različitim narodima, islam ga samo usmjerava u pravilnom smjeru kad ga okreće prema Allahu i nikome više:

Svakoj vjerskoj zajednici propisali smo klanje kurbana da bi spominjali Allahovo ime prilikom klanja stoke koju im On daje. Vaš Bog je jedan Bog, zato se samo Njemu iskreno predajte! A radosnom viješću obraduj poslušne, (22/34)

čija srca, kad se Allah pomene, strah obuzme, i one koji strpljivo podnose nevolje koje ih zadese, i one koji namaz obavljaju i koji, od onoga što im Mi dajemo, udjeljuju (22/35).

Islam objedinjuje osjećaje i stremljenja i sve to usmjerava Allahu. Odatle on vodi računa da usmjeri osjećanje i čin, aktivnost i ibadet, pokret

---

⁶ *Budun* je množina od *bedenetun*, a znači devu ili kravu koja se na hadždžu kolje kao kurban za osam osoba.

i običaj, da ih usmjeri ka tom jednom smjeru, tako da sav život poprima aromu vjerovanja.

Na osnovu ovog principa zabranio je žrtve koje se kolju u nečije drugo, a ne u Allahovo ime. Propisao je spominjanje Allahovog imena pri njihovom klanju, tako da spominjanje Allahovog imena čini istaknutim ciljem, pa kao da se kurban kolje upravo s ciljem spominjanja Allahovog imena.

Svakoj vjerskoj zajednici propisali smo klanje kurbanda da bi spominjali Allahovo ime prilikom klanja stoke koju im On daje (22/34)...

Iza toga slijedi potvrda Božije jedinosti: *Vaš Bog je jedan Bog (22/34)...* i naredba da se samo Njemu preda: *Zato se samo Njemu iskreno predajte (22/34)...* Nije to predavanje rezultat prisile i primoravanja već je to predavanje rezultat dobrovoljnosti i smirenja: *A radosnom viješću obraduj poslušne, čija srca, kad se Allah pomene, strah obuzme, (22/34-35)*. Samo spominjanje Allahovog imena pokreće strahopoštovanje u njihovim savjestima i osjećanjima. *I one koji strpljivo podnose nevolje koje ih zadese (22/35)*, tako da se oni ne suprotstavljaju Allahovom određenju u vezi sa sobom. *I one koji namaz obavljaju (22/35)* - oni iskreno Allaha obožavaju. *I koji, od onoga što im Mi dajemo, udjeljuju (22/35)*. Oni ne škrtare onim što im je Allah dao i onim što je u njihovim rukama...

Ovako kontekst veže između vjerovanja i obreda, jer oni proizlaze iz vjerovanja i na njemu se temelje. Obredi su izraz ovog vjerovanja i njegov simbol. Važno je da oni oboje čitav život i da se čitava aktivnost u životu oboji tom bojom, tako da se objedine energija i pravac, pa da se ljudska duša ne razdire na različite pravce.⁷

Kontekst nastavlja da potvrđuje ovo značenje i da ga naglašava objašnjavajući obrede hadždža u koje spada i klanje kamila u kurban:

A kamile smo vam učinili jednim od Allahovih obreda hadždža, i vi od njih imate koristi; zato spominjite Allahovo ime kada budu u redove poredane; a kad padnu na zemlju, jedite ih, a nahranite i onoga koji ne prosi, a i onoga koji prosi; tako smo vam ih potčinili da biste zahvalni bili (22/36).

Do Allaha neće doprijeti meso njihovo i krv njihova, ali će Mu stići iskreno učinjena dobra djela vaša; tako vam ih je potčinio da biste Allaha veličali zato što vas je uputio. I obraduj one koji dobra djela čine! (22/37).

---

⁷ V. poglavlje *El-'Akidetu we'l-hajatu* u knjizi *Es-Selamu'l-'alemiju we'l-islamu*.

Kamile se posebno spominju jer su one najveći kurbani, potvrđujući da je Allah htio da od njih imaju i koristi, a ta korist sastoji se u tome da se jašu i muzu dok su žive, a kad se zakolju, onda se poklanjaju i jedu. Međutim, nagrada koja im je bolja kod Allaha jeste da spominju Allahovo ime nad njima i da se s njima usmjere ka Njemu kad ih pripremaju za klanje postavljajući im noge u redove: *zato spominjite Allahovo ime kada budu u redove poredane* (22/36). Kamile se kolju stojeći na tri noge sa zavezanom četvrtom nogom: *a kad padnu na zemlju* (22/36), smire se i umru na zemlji, onda njihovi vlasnici jedu njihovo meso da bi ga drugima učinili lijepim, a njime hrane i siromaha koji ne prosi i siromaha koji je izložen prošnji. Zato ih je Allah potčinio ljudima da bi Mu bili zahvalni zato što im je u njima odredio korist dok su žive, a i kad se žrtvuju kao kurbani: *tako smo vam ih potčinili da biste zahvalni bili* (22/36)...

Njima, iako se naređuje da ih zakolju u ime Allaha *do Allaha neće doprijeti meso njihovo i krv njihova* (22/37). Meso i krv ne dopiru do Uzvišenog Allaha već Njemu dopire čestitost srca i iskreno učinjeno dobro djelo, a ne kao što su politeisti iz plemena Kurejš prskali svoje kumire i svoje bogove krvlju žrtava, na način kako se to čini u grubo izvitoperenom mnogoboštvu!

Tako vam ih je potčinio da biste Allaha veličali zato što vas je uputio (22/37)... Uputio vas je Svojoj jednoći, pravcu koji vodi k Njemu i da shvatite suštinu veze između Gospodara i ljudi, kao i suštinu veze između čina i pravca.

I obraduj one koji dobra djela čine (22/37) - one čija su poimanja dobra, one čija su osjećanja dobra, one čiji je ibadet dobar i one čija je veza sa Allahom u svim aktivnostima u životu dobra.

Musliman tako ne kroči nijedan korak u svom životu i ne napravi nijedan pokret u toku dana i noći, a da u njemu ne gleda u Allaha, da u njemu njegovo srce nije obuzeto bogobojažnošću i da u njemu ne žudi za Njegovim licem i zadovoljstvom. Dakle, čitav život je ibadet kojim se ostvaruje Allahova volja od stvaranja ljudi i pomoću njega život je dobar na zemlji jer je povezan sa Nebom.

Ti obredi i ibadeti moraju imati zaštitu koja će od njih odbijati one koji odvrćaju od Allahova Puta, koja će ih sprječavati od napada na slobodu vjere i slobodu bogoslužnja, na svetost bogomolja i svetost obreda i koja će omogućiti vrijednim i pobožnim vjernicima da ostvare program života koji je utemeljen na vjerovanju, koji je spojen sa Allahom i koji garantira ostvarenje dobra za čovječanstvo na ovom i budućem svijetu.

Zato je Allah dozvolio muslimanima poslije Hidžre da se bore protiv idolopoklonika kako bi odbili od sebe i od svoje vjere nasilje nasilnika, nakon što je stvar dostigla vrhunac, da ostvare sebi i drugima slobodu vjerovanja i slobodu bogoslužnja u okrilju Allahove vjere. Allah im obećava pomoć i vlast pod uvjetom da ispune obaveze svoje vjere koje im je On objasnio u ajetima koji slijede:

Allah doista štiti vjernike, Allah sigurno ne voli nijednog izdajnika, nezahvalnika (22/38).

Dopušta se odbrana onima koje drugi napadnu, zato što im se nasilje čini - a Allah je, doista, kadar da ih pomogne - (22/39)

onima koji su ni krivi ni dužni iz zavičaja svoga prognani samo zato što su govorili: "Gospodar naš je Allah!" A da Allah ne suzbija neke ljude drugima, do temelja bi bili porušeni manastiri, i crkve, i havre, a i džamije u kojima se mnogo spominje Allahovo ime. A Allah će sigurno pomoći one koji vjeru Njegovu pomažu, - ta Allah je zaista moćan i silan, (22/40)

one koji će, ako im damo vlast na Zemlji, namaz obavljati i milostinju udjeljivati i koji će tražiti da se čine dobra djela, a odvrćati od nevaljalih - a Allahu se na kraju sve vraća (22/41).

Snage zla i zablude rade na ovoj Zemlji. Borba je neprestana između dobra i zla, Upute i zablude. Sukob postoji između snaga vjere i snaga nasilja od kada je Allah stvorio čovjeka.

Zlo je neukrotivo, a neistina naoružana. Ona nasrće bez ustručavanja i udara bez suzdržavanja. Ona je u stanju da odvrati ljude od dobra ako se zlu okrenu i od istine ako im se srca za zlo otvore. Zato i vjerovanje, dobro i istina moraju imati snagu koja će ih štiti od nasrtanja, čuvati od iskušenja i osigurati od bodlji i otrova.

Allah nije htio da ostavi vjerovanje, dobro i istinu izolirane da se sami bore protiv snaga nasilja, zla i neistine, na osnovu snage vjere u dušama, usađenosti istine u prirodam i dubine dobra u srcima. Materijalna snaga koju posjeduje neistina katkad uzdrma srce, dovodi duše u iskušenje i

zavodi iskonske prirode. Strpljivost ima granicu, izdržljivost ima rok, a ljudska snaga ima doseg na kome se završava. Allah najbolje poznaje ljude i njihove duše. Zato Allah nije htio da ostavi vjernike da padaju u iskušenje sve dok ne budu spremni za otpor, dok ne budu pripravnici za odbranu i dok ne budu imali sredstva za borbu... Tek tada im je dozvolio borbu da uzvrate na napad.

Ali prije nego što im je dozvolio da se upuste u borbu On im je navijestio da će na Sebe preuzeti njihovu odbranu. Oni su, dakle, u Njegovoj zaštiti: *Allah doista čuva vjernike (22/38).*

On prezire njihove neprijatelje zbog njihovog nevjerovanja i njihove izdaje. Oni su zasigurno poniženi: *Allah sigurno ne voli nijednog izdajnika (22/38)...*

On je presudio da oni imaju pravo da se brane i da je njihov stav ispravan sa moralnog aspekta, jer se njima nasilje čini, oni ne napadaju niti su objesni: *Dopušta se odbrana onima koje drugi napadnu (22/39).*

Oni trebaju biti sigurni u Allahovu zaštitu i Njegovu pomoć: *a Allah je, doista, kadar da ih pomogne (22/39)...*

Oni imaju ono što opravdava njihovo vođenje borbe, jer su oni delegirani za veliku humanu zadaću koja neće donijeti dobro samo njima, već cijelom vjerničkom frontu. U toj borbi je garancija za slobodu vjerovanja i slobodu bogoslužjenja. Pored toga, njima je učinjena nepravda, oni su, ni krivi ni dužni, iz svojih kuća prognani: *Onima koji su ni krivi ni dužni iz zavičaja svoga prognani samo zato što su govorili: "Gospodar naš je Allah!" (22/40)...* To je najiskrenija riječ koja treba da se kaže, to je najistinitija riječ koja treba da se kaže. Samo zbog ove riječi oni su prognani. To je apsolutno nasilje koje se ne zasniva na sumnji sa aspekta nasilnika. Ono je lišeno svakog ličnog cilja sa aspekta onoga kome se čini nasilje. Samo je vjera uzrok zbog koga su prognani, a ne sukob radi ostvarenja nekog od prolaznih ovosvjetskih dobara, zbog koga se prepliću apetiti, sukobljavaju interesi i razlikuju pravci!

Iza svega ovoga stoji univerzalno pravilo, a to je potreba vjere za zaštitom i odbranom: *A da Allah ne suzbija neke ljude drugima, do temelja bi bili porušeni manastiri, i crkve, i havre, a i džamije u kojima se mnogo spominje Allahovo ime (22/40).*

Manastiri su mjesta bogoslužnja, izolirana i namijenjena monasima, a crkve su za kršćane općenito i one su šire od manastira, dok su havre mjesta za bogoslužnje Jevreja. Džamije su mjesta ibadeta muslimana.

One su sve izložene rušenju - uprkos njihove svetosti i namjere da se u njima klanja Bogu -, i ne može ih zaštititi, u očima neistine, činjenica što se u njima spominje Allahovo ime. Njih ne može sačuvati ništa osim Allahovo suzbijanje ljudi jednih drugima, odnosno pokretanje zaštitnika vjere protiv neprijatelja vjere koji krše njene svetosti i čine nasilje nad njenim sljedbenicima. Neistina je ohola i prkosna; ona ne odustaje i ne zastaje u činjenju nasilja osim da joj se uzvratu istom snagom kojom prkosi i hodi okolo. Istini nije dovoljno to što je ona istina da bi agresija neistine na nju prestala. Ona mora imati silu koja će je štititi i čuvati. To je univerzalno pravilo koje se ne mijenja sve dok je čovjek čovjekom!

Nužno je zastati pred ovim tekstovima sa malo riječi ali dubokih značenja, i pred tajnama koje se iza njih kriju u svijetu duše i u svijetu života.

Allah započinje dozvolu onima koje napadnu mnogobošci i kojima nasilje čine nevjernici da se bore i brane, riječima da Allah štiti vjernike i da On mrzi one koji ih napadaju, nevjernike i izdajnike:

Allah doista štiti vjernike, Allah sigurno ne voli nijednog izdajnika, nezahvalnika (22/38).

Allah je, dakle, garantirao vjernicima da će ih On (Uzvišeni) čuvati. A koga Allah čuva, taj je sigurno zaštićen od svog neprijatelja, taj je sigurno pobjednik nad svojim neprijateljem... Pa zašto im onda dopušta da se brane i bore? Zašto im, dakle, propisuje borbu? Zašto se, dakle, bore, pa bivaju ubijani i ranjavani, izlažući se naporu, poteškoćama, žrtvi i bolovima... A ishod je poznat. Allah je kadar da im ostvari taj ishod bez napora i poteškoće, bez žrtve i bola, bez ubijanja i borbe?

Odgovor je da je Allahova mudrost u ovome iznad svega i da Allah ima potpun dokaz... Ono što mi ljudi dokučujemo od te mudrosti i što je vidljivo našim umovima i našim spoznajama, našim iskustvima i našim saznanjima jeste to da Uzvišeni Allah nije htio da nosioci i zaštitnici Njegove misije budu lijeni *dembeli* koji sjede opušteni, a da im, zatim, dođe Njegova pomoć lahko, bez ikakvog napora, zapravo samo zato što obavljaju namaz, uče Kur'an, obraćaju se dovom Allahu, kad god ih snađe kakva nevolja ili kada budu napadnuti!

Jeste, oni moraju obavljati namaz, učiti Kur'an i obraćati se dovom Allahu u dobru i zlu, ali ih samo ovaj ibadet ne kvalificira za vršenje Allahove misije i Njegovu zaštitu. To je samo opskrba kojom se opskrbljuju za borbu, to je samo zaliha koju ostavljaju za bitku i to je samo oružje u koje se pouzdavaju u sučeljavanju sa neistinom istim onim oružjem kojim se ona služi, dodajući tome vjerničko oružje bogobožnosti, vjerovanja i veze sa Allahom.

Uzvišeni Allah je htio da Njegova zaštita onih koji vjeruju bude ostvarena posredstvom njih samih kako bi se postigla njihova zrelost za vrijeme borbe. Struktura ljudskog bića je takva da ono ne mobilizira sve snage nagomilane u sebi kao što ih mobilizira kad se suočava sa opasnošću, kad ustaje i brani se, kad sakuplja svu svoju snagu da se odupre sili koja navaljuje... Tada se budi i mobilizira svaka ćelija sa svim potencijalima pohranjenim u njoj da odigra svoju ulogu, da se solidarizira sa drugim ćelijama u zajedničkim operacijama, da da najviše što može, da uloži posljednje što ima u sebi i da stigne do savršenstva koje joj je dosuđeno i za ono za šta je ona pripravljena u pogledu tog savršenstva.

Ummet koji je utemeljen na Allahovoj misiji treba da probudi sve svoje ćelije, da mobilizira sve svoje snage, da angažira sve svoje potencijale i da prikupi svu svoju snagu kako bi izrastao, kako bi sazreo i kako bi se spremio za nošenje velikog emaneta i njegovo izvršavanje.

Brza pobjeda koja ne iziskuje napor, a do koje dođu lahko i jednostavno oni koji sjede opušteni, onemogućava te snage da izađu na vidjelo, jer ih ona ne motivira i ne priziva...

Pored toga, brza, lahka i jednostavna pobjeda lahko se izgubi i upropasti. Prvo, zato što je jeftino plaćena i što u nju nisu uložene dragocjene žrtve. Drugo, zato što oni koji su je ostvarili nisu osposobili svoje snage da je poslije sačuvaju jer nisu bili mobilizirali ni sakupili sve svoje sile ni da je zarade. Stoga ona ne motivira i ne mobilizira ni da se brani.

Moralni odgoj i praktično iskustvo je to što proizlazi iz pobjede i poraza, napada i bijega, snage i slabosti i napretka i nazatka. Kao i iz osjećanja koja to prate, poput nade i bola, radosti i tuge, bezbrižnosti i uznemirenosti, osjećaja slabosti i osećaja snage. Uz to ide koncentracija i nestajanje u vjeri i zajednici, kao i koordinacija između pravca i toka bitke, ali i prije i poslije nje, te otkrivanje slabih i jakih tačaka i planiranje poslova

u svim slučajevima... Sve je to nužno za Ummet koji nosi Allahov Poziv i brine se o njemu i o ljudima.

Radi svega ovoga, a i radi drugoga što Allah zna, Allah je učinio da Njegova zaštita onih koji vjeruju bude ostvarena posredstvom njih samih, a nije je učinio slučajno nađenom stvari koja je pala s neba bez truda.⁸

Pomoć katkad uspori onima kojima se nepravda čini i onima koji su, ni krivi ni dužni, protjerani iz svojih domova samo zato što govore: Gospodar naš je Allah! - pa ovo usporavanje bude radi neke mudrosti koju Allah hoće.

Ponekad pomoć uspori jer struktura vjerničkog Ummeta nije još dobro sazrela, nije još doživjela svoju punoću, nije još mobilizirala sve svoje snage i nije motivirala svaku ćeliju kako bi se znale njene maksimalne snage i potencijali na koje se može računati. Pa kada bi tada ostvario pobjedu, brzo bi je izgubio, jer je nije u stanju braniti dugo!

Nekad, opet, pomoć uspori sve dotle dok vjernički Ummet ne uloži maksimalnu snagu i posljednje rezerve tako da ne ostavi ništa drago ni skupo a da to ne uloži lahko i ne drži jeftino na Allahovom Putu.

Ali, nekad, pomoć može usporiti sve dotle dok vjernički Ummet ne isproba svoje krajnje snage i ne shvati da same ove snage, bez oslonca na Allaha, nisu dovoljne da garantiraju pobjedu. Pobjeda dolazi od Allaha kad se uloži posljednje što je u ljudskoj moći, zatim se stvar, poslije toga, prepusti Allahu.

Pomoć katkad uspori i radi toga da vjernički Ummet pojača svoju vezu sa Allahom, dok pati, trpi bol i ulaže, ne nalazeći oslonca do u Allahu, niti cilja prema kome će se usmjeriti u nevolji osim Njega Jedinoga. Ova veza jeste prva garancija da će Ummet ustrajati na pravoj stazi poslije

---

⁸ Islam, uprkos ovome, ne drži da je borba sama po sebi cilj, niti je dopušta, osim radi cilja koji je veći od primirja i pomirenja... Mir je cilj islama, kao što potvrđuju mnogi drugi aje... u Kur'anu. Ali mir u kome neće biti agresije, nasilja, tiranije ni neprijateljstva. Međutim, kad dođe do nasilja i napada na bilo koji postulat humanističkih vrijednosti, kao što su sloboda vjerovanja, sloboda bogoslužjenja, pravda u vlasti, pravda u sudstvu, pravda u raspodjeli dobitka i gubitka, prava i obaveza, pošteno individualno i grupno ponašanje prema Allahovim granicama... kad dođe do napada na bilo koji od ovih postulata u bilo kojoj formi, svejedno došao on od pojedinca protiv pojedinca, od pojedinca protiv grupe, od grupe protiv pojedinca ili grupe, od države protiv države, islam se ne zadovoljava sa mirom koji je uspostavljen na ovom neprijateljstvu i napadu. Mir u islamu nije primirje i pomirenje, već ostvarenje dobra i pravde na stazi koju je Allah zacrtao ljudima... Više v. *Kitabu's-selami'l-'alemiji we'l-islam*.

pobjede kad Allah za nju da odobrenje, tako da neće činiti nasilje niti odstupati od istine, pravde i dobra kojim ga je Allah pomogao.

Pokatkad, opet, pomoć uspori jer se vjernički Ummet još nije u svojoj borbi, davanju i žrtvovanju isključivo predao Allahu. On se bori da ostvari neku dobit, ili se bori zbog same revnosti ili se bori iz hrabrosti pred svojim neprijateljem. A Allah hoće da borba bude samo radi Njega i na Njegovom Putu, lišena drugih osjećanja koja se miješaju. Allahov Poslanik (alejhi's-selam) je, upitan za čovjeka koji se bori iz revnosti, za čovjeka koji se bori iz hrabrosti i čovjeka koji se bori da se vidi, upitan koji je od njih na Allahovom Putu, pa je odgovorio: "Onaj ko se bori da Allahova Riječ bude gornja, on je na Allahovom Putu."⁹

A katkad, pomoć opet uspori zato što u zlu protiv koga se bori vjernički Ummet ima nešto od ostataka dobra, pa Allah hoće da to zlo liši tog dobra kako bi ono ostalo samo, kako bi samo bilo upropašteno i kako s njim ne bi ostao ni jedan atom dobra da patne u vodu!

Ponekad pomoć uspori jer se lažnost neistine protiv koje se bori vjernički Ummet nije potpuno otkrila ljudima. Da je tada vjernici savladaju, ona bi možda našla pomagače među zavedenima koji se još nisu uvjerali u njenu pogrešnost i nužnost njenog nestanka, tako da joj ostaju korijeni u dušama nevinih kojima se još nije otkrila istina. Zato je Allah htio da neistina ostane sve dotle dok se ne razgoliti pred ljudima, pa kad ode i nestane, da ode bez žaljenja od strane ovog ostatka ljudi kojima nije bila dovoljno otkrivena!

Često, opet, pomoć uspori jer sredina još nije spremna da dočeka istinu, dobro i pravdu koju predstavlja vjernički Ummet. Da tada pobijedi, naišla bi na odbijanje od sredine i ne bi se mogla u njoj učvrstiti, tako da bi sukob ostao da traje sve dok duše okolo ne postanu pripravne da dočekaju pobjedničku istinu i da je zadrže!

Radi svega ovoga, a i radi drugoga što Allah zna, pomoć pokatkad uspori tako da se žrtve umnogostruče, a bolovi pojačaju, uz Allahovu zaštitu onih koji vjeruju i uz ostvarenje pomoći njima na kraju!

Pomoć ima svoju cijenu i terete kad je Allah dopustio nakon ispunjenja njenih uvjeta i plaćene cijene, nakon priprema atmosfere za njen doček i održavanje:

---

⁹ Prenose Buhari i Muslim.

A Allah će sigurno pomoći one koji vjeru Njegovu pomažu, - ta Allah je zaista moćan i silan, one koji će, ako im damo vlast na Zemlji, namaz obavljati i milostinju udjeljivati i koji će tražiti da se čine dobra djela, a odvrćati od nevaljalih - a Allahu se na kraju sve vraća (22/40-41).

Sigurno Allahovo obećanje koje se ostvaruje i koje ne izostaje jeste ono da će On pomoći one koji Njega pomažu... Pa ko su ovi koji pomažu Allaha pa zaslužuju Allahovu pomoć, pomoć Moćnog i Silnog koji neće napustiti onoga koji Njega uzme za prijatelja? To su ovi:

One koji će, ako im damo vlast na Zemlji (22/41), osiguramo im pobjedu i učvrstimo ih, oni će namaz obavljati (22/41), obožavati Allaha i učvrstiti svoju vezu s Njim, okrenuti se Njemu pokorno, ponizno i predano... I milostinju udjeljivati (22/41)... Oni poštuju i izvršavaju pravo imetka, pobjeđuju škrtošću duše, čiste se od pohlepe, savlađuju zavodjenje šejtana, podmiruju potrebe zajednice, osiguravaju sebe i potrebne u njoj, ostvaruju joj svojstvo živog organizma, kao što je rekao Allahov Poslanik (alejhi's-selam): "Primjer vjernika u međusobnoj ljubavi, milosti i naklonosti je kao primjer tijela koje, kad oboli jedan njegov dio, pate i ostali dijelovi tijela od nesanice i groznice" ... *I koji će tražiti da se čine dobra djela (22/41)...* Oni pozivaju da se čine dobra i čestita djela, motivirajući ljude na to... *A odvrćati od nevaljalih (22/41)...* Oni se bore protiv zla i poroka, ostvarujući ovim i tim epitet muslimanskog Ummeta koji ne ostaje na nevaljalim djelima, a kadar je da ga promijeni, niti se odriče dobrog djela, a u stanju je da ga ostvari...

Ovo su oni koji pomažu Allaha, zapravo pomažu Njegovu stazu kojom On želi da ljudi idu u životu. Oni su ponosni jedino na Allaha, ni na koga više mimo Njega. Ovo su oni kojima Allah obećava pomoć sigurno i uvjerljivo.

To je pomoć koja je utemeljena na uvjetima i zahtjevima. Ona je uvjetovana obavezama i teretima... Odluka poslije toga pripada Allahu. On njome raspolaže kako hoće, mijenjajući poraz u pobjedu, a pobjedu u poraz, kada se poremete mjerila ili se zanemare obaveze. *A Allahu se na kraju sve vraća (22/41).*

To je pomoć koja vodi ostvarenju Božanskog programa u životu. Vodi pobjedi istine, pravde i slobode koja je usmjerena dobru i čestitosti. U njoj se gleda u ovaj cilj u čijoj sjeni nestaju osobe, ličnosti, želje i strasti...

To je pomoć koja ima svoje uvjete, svoju cijenu i svoje zahtjeve. Ona se ne daje nikome nasumice ili pristrasno. Ona nikoga ne ostavi da ne ostvari svoj cilj i svoju potrebu.

« وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَثَمُودٌ * وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ * وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ ، وَكَذَّبَ مُوسَى ، فَأَمَلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ؟ * فَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فَبَقِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا ، وَبَنِي مُعْتَلَةَ وَقَصْرِ مَشِيدٍ * أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ ، فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا ؟ أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا ! فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ ، وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ * وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْمَذَابِ ، وَإِنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ ، وَإِنْ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ * وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ أَمَلَيْتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ أَخَذْتُهَا ، وَإِلَى الْمَصِيرِ .

« قُلْ : يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ * فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ * وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ .

« وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَعَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ ، فَيَنسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ ، وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ * لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ ، وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ * وَلَيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ ، وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِي الَّذِينَ آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ .

« وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً ، أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ يَوْمٍ عَقِيمٍ * أَلَمْ يَأْتِ اللَّهُ بِحُكْمٍ بَيْنَهُمْ فَأَلَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا

الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ * وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ..

A to što te oni smatraju lažnim, - pa i prije njih su narod Nūhov, i Ād, i Semūd poslanike smatrali lažnim, (22/42)

i narod Ibrāhimov i narod Lūtov, (22/43)

i stanovnici Medjena; a lažnim je smatran i Mūsā, i Ja sam nevjernicima vremena davao, zatim sam ih kažnjavao, i kakva je samo bila kazna Moja! (22/44).

I koliko smo naselja uništili, čiji su žitelji grešni bili, i ona su opustjela, samo su ruševine ostale! I koliko bunareva ima zapuštenih i koliko visokih palata ima praznih! (22/45).

Zašto oni po svijetu ne putuju pa da srca njihova shvate ono što treba da shvate i da uši njihove čuju ono što treba da čuju, ali, oči nisu slijepa, već srca u grudima (22/46).

Oni od tebe traže da ih kazna što prije stigne, i Allah će ispuniti prijetnju Svoju; a samo jedan dan u Gospodara tvoga traje koliko hiljadu godina, po vašem računanju (22/47).

I koliko je bilo naselja čiji su žitelji bili nepravedni, kojima sam Ja kaznu odlagao, da bi ih najzad, kaznio! A Meni se sve vraća (22/48).

Reci : "O ljudi, ja sam tu da vas javno opomenem: (22/49)

one koji budu vjerovali i dobra djela činili čeka oprostaj i opskrba plemenita; (22/50)

a oni koji se budu trudili da dokaze Naše poreknu, uvjereni da će Nam umaći, biće stanovnici u džehennemu (22/51).

Prije tebe Mi nijednog poslanika i vjerovjesnika nismo poslali, a da šejtan nije, kad bi on što kazivao, u kazivanje njegovo nešto ubacio; Allah bi ono što bi šejtan ubacio uklonio, a zatim bi riječi Svoje učvrstio - Allah sve zna i mudar je - (22/52)

da bi ono što je šejtan ubacio učinio iskušenjem za one čija su srca bolesna i za one čija su svirepa - a nevjernici su, zaista, u beskrajnoj neslozi
- (22/53)

i da bi oni koji su znanjem obdareni spoznali da je Kur'an istina od Gospodara tvoga, pa u nj povjerovali i da mu srca njihova budu sklona. A Allah će vjernike, doista, na pravi put izvesti (22/54).

A nevjernici neće prestati da u nj sumnjaju, sve dok im iznenada smrt ne dođe ili dok ne osjete patnju na onom svijetu (22/55).

Tog dana vlast će samo Allah imati, On će im suditi: vjernici i oni koji su dobra djela činili biće u džennetskim baščama uživanja, (22/56)

a nevjernici i oni koji su ajete Naše poricali, oni će u patnji sramnoj boraviti (22/57).

Raniji tekst je završen kod dozvole borbe u cilju zaštite vjere i obreda. Allah je obećao pomoć onima koji su izloženi troškovima vjere i koji se trude da realiziraju Allahov program u životu zajednice.

I kada je završio sa ovim, počeo je smirivati Poslanika (alejhi's-selam) da će ga Allahova moćna Ruka pomoći, a njegove neprijatelje ostaviti na cjedilu, kao što je i ranije pomagala njegovu braću, poslanike (alejhimu's-selam), a kažnjavala one koji su ih u laž nagonili tokom vremena i generacija. Nakon toga tekst skreće pažnju politeistima da razmisle o propasti koja je zadesila narode prije njih, iako imaju srca za razmišljanje. Oči nisu slijepa, nego su slijepa srca u grudima.

Zatim smiruje Poslanika (alejhi's-selam) riječima da Allah štiti Svoje poslanike od obmane šejtana kao što ih štiti i od obmana i zavjera onih koji u laž ugone, batali pokušaje šejtana i Svoje ajete čini jasnim i otkriva ih neporočnim srcima. Međutim, srca koja su poročna i bolesna, ona su i dalje podozriva i ona će sigurno skončati u zlu.

Tekst u cijelosti objašnjava tragove Allahove moći koja intervenira i utječe na hod poziva, nakon što oni koji pozivaju u vjeru obave svoj zadatak i izvrše obaveze o kojima je bilo riječi u prošlom tekstu.

A to što te oni smatraju lažnim, - pa i prije njih su narod Nūhov, i Ād, i Semūd poslanike smatrali lažnim, (22/42)

i narod Ibrāhimov i narod Lūtov, (22/43)

i stanovnici Medjena; a lažnim je smatran i Mūsā, i Ja sam nevjernicima vremena davao, zatim sam ih kažnjavao, i kakva je samo bila kazna Moja! (22/44).

To je stalan zakon u svim Objavama, prije ove Posljednje Objave da poslanici dođu sa dokazima, a onda to negiraju oni koji negiraju. Poslanik (alejhi's-selam) nije izuzetak i njega su arapski politeisti negirali. Ishod je bio poznat, a zakon stalan: *Pa i prije njih su narod Nūhov, i Ād, i Semūd poslanike smatrali lažnim, i narod Ibrāhimov i narod Lūtov (22/42-43)*. Mūsā je izdvojen u posebnom pasusu: *a lažnim je smatran i Mūsā (22/44)*, jer on nije negiran od strane svoga naroda, kao što je bio slučaj sa ovim narodima koji su u laž ugonili svoje poslanike, nego od strane faraona i njegovih glavešina. To je jedno, a drugo su dokazi sa kojima je došao Mūsā; njihov broj i obimnost događaja koji su sve ovo pratili bili su potpuno jasni. U svim tim situacijama Allah je odlagao kaznu nevjernicima - kao što je odlagao i Kurejšijama - a onda ih je kaznio žestokom kaznom. Ovdje je i jedno jezovito i začuđujuće pitanje: *I kakva je samo bila kazna Moja? (22/44)*. *Nekir* je žestoka kazna koju prati transformacija, a odgovor je poznat. To je strašna kazna. Kazna potopa, propadanja, rušenja, propasti, zemljotresa, oluje i potresa...

Poslije ovog brzog izlaganja propasti tih naroda, sada se tome vraća i uopćeno iznosi njihovu propast.

I koliko smo naselja uništili, čiji su žitelji grešni bili, i ona su opustjela, samo su ruševine ostale! I koliko bunareva ima zapuštenih i koliko visokih palata ima praznih! (22/45).

Mnogo je tih uništenih, grijesnih naselja. Tekst njihovu propast izlaže u posebnoj, dirljivoj sceni: *I ona su opustjela, samo su ruševine ostale! (22/45)*. *Urušun* je krov koji se naslanja na zidove zgrade, a kada se to sruši, onda se ruši i cijela zgrada. Prizor je tužan, žalostan i dirljiv, priziva razmišljanju u svom opustošenom obliku, svom pustinjskom obliku. Porušeni dijelovi oko kuće još tužnije djeluju i još više utječu na osjećaje, uspomene, pouku i pokornost.

Pored ovih opustjelih naselja i ruševina tu su i zapušteni bunari koji podsjećaju na vodu, na one koji su dolazili da je grabe i na gužvu oko vode,

a sve je to sada napušteno, prazno i pusto. Tu su pored njih i visoke palate koje su također puste i nenaseljene. Njima se kreću razne sablasti i prikaze, uspomene i vizije.

Tekst iznosi ove scene, zatim u negodovanju pita o utjecaju toga na duše nevjernika, politeista:

Zašto oni po svijetu ne putuju pa da srca njihova shvate ono što treba da shvate i da uši njihove čuju ono što treba da čuju, ali, oči nisu slijepe, već srca u grudima (22/46).

Propast onih koji su tu bili i živjeli je pred njima, njihovi likovi inspirišu, upućuju: *zašto oni po svijetu ne putuju?* (22/46) - da ga vide, da pouku prime, da čuju sve pouke koje se u njemu nalaze *pa da srca njihova shvate ono što treba da shvate* (22/46) - da shvate da iza ovih tragova postoje zakoni koji se ne mijenjaju *i da uši njihove čuju ono što treba da čuju* (22/46) - da čuju razgovor živih o tim visokim palatama, koje su srušene, bunarevima koji su zasuti, naseljima koja su unštena.

Zar oni nemaju srca? Oni vide ali ne shvaćaju, čuju, ali ne razumiju, *ali oči nisu slijepe, već srca u grudima (22/46)* -

i skreće pažnju u određivanju mjesta srca *u grudima (22/46)*, kao dodatak pojačanju, kao dodatak potvrdi sljepoće tih srca.

Ako bi ova srca shvaćala, ona bi pobudila sjećanja, shvatila pouku i prihvatila iman bojeći se kazne koja je vidljiva u propasti naroda koji su bili i nestali. A toga ima mnogo u njihovom okruženju.

Međutim, umjesto razmišljanja o tim propastima, umjesto pribjegavanja vjeri i izbjegavanja kazne, oni kaznu požuruju, a nju je Allah odložio do određenog roka, samo Njemu znanog:

Oni od tebe traže da ih kazna što prije stigne, i Allah će ispuniti prijetnju Svoju; a samo jedan dan u Gospodara tvoga traje koliko hiljadu godina, po vašem računanju (22/47).

To je osobenost svih nevjernika u svakom vremenu. Vide propast onih koji nisu vjerovali, čitaju o njima, znaju njihove sudbine, a onda slijede njihov put zanemarujući kraj toga puta! Kada ih neko podsjeti na ono što se desilo onima prije njih, oni drže nemogućim da ih pogodi što je ove pogodilo, a onda ih zavede sotona i lahkoumnost kada im Allah odgodi kaznu radi provjere, oni ismijavaju one koji ih straše tom sudbinom, a onda, iz podsmijeha, požuruju ono čime im se prijeti. *Allah će ispuniti*

prijetnju Svoju (22/47). Ta prijetnja će doći u svoje vrijeme koje im je Allah odredio sukladno sa Svojom mudrošću. Požurivanje ljudi neće Allaha požuriti da obesnaži mudrost odgađanja. Proračun vremena kod Allaha nije isti proračun kod ljudi: A samo jedan dan u Gospodara twoga traje koliko hiljadu godina, po vašem računanju (22/47).

Allah je odgodio kaznu mnogim uništenim naseljima. Ova odgoda nije spasila ta naselja od njihove neizbježne sudbine i neprestanog djelovanja zakona u uništavanju nevjernika:

I koliko je bilo naselja čiji su žitelji bili nepravedni, kojima sam Ja kaznu odlagao, da bi ih najzad, kaznio! A Meni se sve vraća (22/48).

Pa šta je onda tim politeistima koji požuruju kaznu i ismijavaju prijetnju zbog toga što im je Allah odgodio kaznu jedno vrijeme do određenog roka?

Kod ove mjere u izlaganju propasti minulih naroda i objašnjenja Allahovog zakona o nevjernicima, kontekst se obraća Poslaniku (alejhi's-selam) da opomene ljude i da im objasni ono što ih na kraju očekuje:

Reci : "O ljudi, ja sam tu da vas javno opomenem: (22/49)

one koji budu vjerovali i dobra djela činili čeka oprostaj i opskrba plemenita; (22/50)

a oni koji se budu trudili da dokaze Naše poreknu, uvjereni da će Nam umaći, biće stanovnici u džehennemu (22/51).

Kontekst ovdje, na ovom mjestu, ukazuje na zadatak Poslanika, a on se svodi na opomenu: *ja sam tu da vas javno opomenem (22/49)*, s obzirom na to što utjerivanje u laž, ismijavanje i požurivanje kazne traži isticanje opomene. Nakon ovog kontekst nastavlja sa detaljnim objašnjavanjem sudbine.

Oni koji su vjerovali i slijedili svoje vjerovanje sa njegovim plodovima koji ukazuju na njegovo uvjerenje *i dobra djela činili (22/50)*, njihova nagrada je *oprostaj (22/50)* grijeha koje su ranije počinili *i opskrba plemenita (22/50)* bez optužbe i bez sramote.

Što se tiče onih koji su sav svoj trud uložili da spriječe Allahove ajete da dospiju u srca ljudi i da se tako u njima realiziraju - a Allahovi ajeti su Njegovi dokazi Istine, Njegov šeriat, vjerozakon za sva stvorenja - oni će posjedovati Džehennem, a to je njegovo posjedovanje, naspram opskrbe plemenite.

Allah čuva svoju Objavu od onih koji je negiraju, onih koji je sprječavaju, onih koji je usporavaju. Allah Svoju Objavu štiti i od obmana šejtana i njegovog pokušaja da prodre u Objavu kroz želje poslanika koje potiču iz njihove ljudske prirode. Oni su zaštićeni od šejtana. Međutim, i oni su ljudi, njihove želje su vezane za što brže širenje Objave, za njen što brži uspjeh, za uklanjanje svih prepreka na njenom putu. Šejtan pokušava da uđe kroz ove njihove želje i da poziv u vjeru udalji od njegovih osnova, temelja i mjerila. Allah bi to šejtanovo obmanjivanje uklonio, a poziv u vjeru zaštitio, poslanicima objasnio njene osnove i mjerila, a Svoje riječi učvrstio. Allah bi uklonio sve sumnje u vrijednosti poziva i njegove metode:

Prije tebe Mi nijednog poslanika i vjerovjesnika nismo poslali, a da šejtan nije, kad bi on što kazivao, u kazivanje njegovo nešto ubacio; Allah bi ono što bi šejtan ubacio uklonio, a zatim bi riječi Svoje učvrstio - Allah sve zna i mudar je - (22/52)

da bi ono što je šejtan ubacio učinio iskušenjem za one čija su srca bolesna i za one čija su svirepa - a nevjernici su, zaista, u beskrajnoj neslozi - (22/53)

i da bi oni koji su znanjem obdareni spoznali da je Kur'an istina od Gospodara tvoga, pa u nj povjerovali i da mu srca njihova budu sklona. A Allah će vjernike, doista, na pravi put izvesti (22/54).

O povodima objave ovih ajeta postoji više predaja koje navode mnogi mufessiri. Ibni Kesir u svome komentaru Kur'ana kaže: "Svi ovi hadisi su nepotpuno tradirani, hadis čiji niz prenosilaca dopire samo do druge generacije Muhammeda, odnosno, to su mursel hadisi koji, koliko vidim, nisu autentični. Allah najbolje zna!"

Predaja Ibni Ebi Hatema je jedna od najopširnijih. On kaže: Prenio nam je Mūsā ibni Ebi Mūsā el-Kufī, prenio nam je Muhammed ibni Ishāk eš-Šejbi, prenio nam je Muhammed ibni Fulejh od Mūsāa ibni Ukbea, a on od Ibni Sihaba da je rekao: "Kada je objavljena sura En-Nedžm, politeisti su rekli: "Ako bi ovaj čovjek spomenuo naša božanstva sa dobrim, mi bismo i njega i njegove ashabe priznali. Međutim, on Jevreje i kršćane koji su se razišli sa njegovom vjerom ne spominje kao što spominje, vrijeđa i kleveće naša božanstva." - Božijeg Poslanika je jako rastužilo to što su politeisti pojačali svoju klevetu protiv njega i njegovih ashaba. Otuda je on jako želio da ih uputi. Kada je Allah objavio suru En-Nedžm i rekao: *Šta kažete o Latu, Uzzau i Menatu, trećoj, najmanje cijenjenoj? - Zar su za vas sinovi, a za Njega kćeri?! (53/19-21)*, politeistima se pričinilo, zahvaljujući šejtanu, da je Poslanik poslije ovih ajeta proučio "te velike gospodare, njihovo posredovanje daje nade", pa su rekli da se Muhammed vratio svojoj prvoj vjeri, vjeri svoga naroda. Kada je Poslanik stigao do kraja sure, učinio je sedždu, a sa njim su sedždu učinili svi koji su tu prisutni bili - i muslimani i politeisti -, a Velid ibni Mugire, s obzirom da je bio star, rukom je uzeo nešto zemlje i tako i on sedždu učinio. Obje strane su bile iznenađene, muslimani zbog toga što su politeisti s njima sedždu učinili iako nisu vjerovali u ono u što oni vjeruju. Istina, muslimani nisu čuli ono što je šejtan ubacio u uši politeista, zbog toga što ih je šejtan uvjerio da je to što je ubacio Poslanik proučio, pa su i oni, veličajući svoja božanstva, sedždu učinili. Te riječi su se proćule u narodu, a šejtan ih je očitovao, pa su stigle i u Abesiniju među muslimanske muhadžire, Osmana ibni Mez'una i njegove drugove koji su pričali da je cijela Mekka prihvatila islam i da su svi njeni žitelji zajedno sa Poslanikom obavili namaz. Također je do njih stigla i vijest da je Velid ibni Mugire sedždu učinio na zemlji koja se nalazila u njegovoj ruci. Priča je kružila i da su muslimani sigurni u Mekki, pa su se muhadžiri u Abesiniji užurbano pripremali za povratak. Allah je uklonio ono što je šejtan ubacio. Svoje riječi je učvrstio, a Poslanika spasio od klevete i potvore: *Prije tebe Mi nijednog poslanika i vjerovjesnika nismo poslali, a da šejtan nije, kad bi on što kazivao, u kazivanje njegovo nešto ubacio; Allah bi ono što bi šejtan ubacio uklonio, a zatim bi riječi Svoje učvrstio - Allah sve zna i mudar je - da bi ono što je šejtan ubacio učinio iskušenjem za one čija su srca bolesna i za one čija su svirepa - a nevjernici su, zaista, u beskrajnoj neslozi - (22/52-53)*. Pošto je Allah objasnio Svoju presudu i Poslanika sačuvao od gukanja šejtana, politeisti su se sa svojom zabludom i svojim neprijateljstvom još više okrenuli protiv muslimana.

Ibni Kesir dalje kaže da je Begavi u svome komentaru Kur'ana donio cjelokupnu predaju od Ibni Abbasa, Muhammeda ibni Kaba Kurezija i

drugih, slično ovoj predaji, a onda se na ovom mjestu ovdje upitao: Kako je moguće da se ovo desi kad znamo da je nepogrešivost zagaranirana Poslaniku od strane Allaha, zatim prenosi odgovore nekih, a među njima i onaj najblaži koji kaže da je te riječi šejtan ubacio u uši politeista, a njima se učinilo da ih je Poslanik izgovorio. To nije tako. To je šejtanovo, a ne Poslanikovo djelo.

Buhari prenosi od Ibni Abbasa da je rekao: *u kazivanje njegovo* (22/52). Kada bi govorio, šejtan bi u njegov govor nešto ubacio, Allah bi to što bi šejtan ubacio uklonio, *zatim bi riječi Svoje učvrstio* (22/52).

Mudžahid kaže *kad bi on što kazivao* (22/52), odnosno kad bi rekao, jer se za njegovo kazivanje kaže njegovo čitanje, učenje.

Begavi kaže: Većina mufessira govori da značenje Njegovih riječi *kazivanje* treba uzeti u značenju čitanja, učenja Božije Knjige; *šejtan bi u kazivanje njegovo nešto ubacio* (22/52), odnosno u čitanje, učenje njegovo.

Ibni Džerir riječ *kazivanje* tumači kao čitanje i kaže da je ovo značenje najbliže tumačenju ove riječi.

Ovo je rezime svih predaja o ovome događaju koji je poznat kao događaj Garanik. On je u odnosu na lanac prenosilaca hadisa u osnovi slab. Niko ga od autoriteta hadisa nije zabilježio, niti ga je prenio tačnim, kontinuiranim lancem prenosilaca. Ebu Bekr Bezzar kaže: "Mi ne znamo da se ovaj hadis prenosi od Poslanika kontinuiranim lancem prenosilaca koji je dozvoljeno spomenuti. On je, s obzirom na predmet rasprave, u sukobu sa jednim od osnovnih temelja vjere, sa nepogrješivošću vjerovjesnika kome je šejtan skovao spletku u dostavi Objave."

Orijentalisti i oni koji napadaju islam podstakli su ovaj događaj, razglasili ga i oko njega ispleli priče i čuda. Sve ovo, međutim, nije dokaz za diskusiju, a ne može biti ni predmet diskusije.

U samom tekstu postoji nešto što ovo udaljava da bude povodom objave ajeta i što ukazuje da je to bio osobni događaj koji se desio Poslaniku. Tekst ukazuje da je ovo opće pravilo kod svih Objava i svih poslanika: *Prije tebe Mi nijednog poslanika i vjerovjesnika nismo poslali, a da šejtan nije, kad bi on što kazivao, u kazivanje njegovo nešto ubacio; Allah bi ono što bi šejtan ubacio uklonio, a zatim bi riječi Svoje učvrstio* (22/52). Ovdje se radi o općoj stvari koja se oslanja na osobenosti zajedničke prirode među svim poslanicima kao ljudima, što nije u suprotnosti sa odredbom o njihovoj nepogrješivosti.

Ovo pokušavamo objasniti sa Allahovom pomoći. Allah najbolje zna svoje želje. Mi samo pokušavamo objasniti Njegov govor sukladno našem ljudskom shvaćanju.

Svakom poslaniku koji je zadužen da Objavu dostavi ljudima najdraže je da vidi sve ljude unutar ove Objave i da shvate dobro koje im donose od Allaha pa da ga u tome slijede. Međutim, prepreke na putu širenja vjere su mnogobrojne, a poslanici ljudi ograničenog roka. Oni ovo osjećaju i znaju i žele da privuku ljude što je moguće prije svome Pozivu, žele, npr. da sklope ugovor sa ljudima o onome na što se ponose, da to napuste, kao što su: razni običaji, tradicije, naslijeđa itd., da to zaborave jedno izvjesno vrijeme kako bi se okrenuli Uputi i kada se upute, onda ih je moguće od tog naslijeđa i odvratiti. Žele npr. da se slože s njima u nekim njihovim manjim željama, nadajući se da će ih tako pridobiti svome pozivu, ostavljajući za kasnije njihovo odgajanje u duhu nove vjere koja će protjerati njihove naslijeđene želje.

Žele... žele mnogo toga sličnog, ljudskog, vezanog za širenje vjere i njene pobjede. Međutim, Allah želi da se sve to odvija na svojim punim osnovama, sukladno preciznim mjerilima, a onda, ko hoće - neka vjeruje, a ko hoće - neka ne vjeruje. Stvarna dobit za poziv u vjeru prema Allahovoj punoj odredbi nije pomućena ljudskom slabošću i ljudskim nagađanjima. Neka se sve to odvija na tim osnovama, sukladno tim mjerilima, pa makar bilo i ljudskih gubitaka na početku puta. Odlučna i precizna ustrajnost na osnovama misije i njenim mjerilima garantira pridobijanje ovih ljudi ili boljih od njih na kraju ovog puta, a ostaju vrednote poziva ispravne i zdrave, bez nekih devijacija.

Šejtan u tim ljudskim htijenjima i željama i u postupcima i riječima koje iz toga proizlaze vidi priliku da poziv u vjeru obmane i da ga udalji od njegovih osnova i da ubaci sumnje u ljudske duše koje se odnose na Poziv. Međutim, Allah te šejtanske obmane priječi, zaustavlja i donosi konačnu presudu o postupcima i riječima koje su kazane. On poslanike obavezuje da ljudima otkriju konačnu presudu i eventualne njihove greške koje su počinili u radu na Pozivu, kao što je postupak Poslanika koji je objašnjen Kur'anom, i neki potezi koje je povukao, a koji su, također, pojašnjeni Kur'anom.

Na ovaj način Allah uklanja obmane šejtana, učvršćuje Svoje riječi i eliminira sve sumnje na prikladan način:

Allah sve zna i mudar je (22/52). Što se tiče onih čija su srca bolesna od licemjerja i devijacija, čija su srca postala okrutna zbog upornog nevjerovanja, oni u ovome nalaze predmet za polemiku, diskusiju i neslogu. A nevjernici su, zaista, u beskrajnoj neslozi (22/53). Što se, pak, tiče onih koji su znanjem i spoznajom obdareni, njihova srca su smirena i ona osjećaju sigurnost u Allahovo pojašnjenje i Njegovu konačnu odluku: A Allah će vjernike, doista, na pravi put izvesti (22/54).

U životu Božijeg Poslanika i u povijesti islama imamo primjera koji će nam najbolje ovo pojasniti i koji će nam biti od koristi. Na te primjere upućuje nas i Imam Ibni Džerir (neka je Božija milost na njega).

Taj primjer nalazimo u kazivanju Ibni Umme Mektuma - slijepog siromaha koji je došao Allahovom Poslaniku (alejhi's-selam) i rekao: "Božiji Poslaniče, pouči me onome čemu te je poučio Uzvišeni Allah." Ovo traženje je ponovio više puta, dok je Poslanik bio zauzet razgovorom sa Velidom ibni Mugireom, koga je želio uputiti u islam, a sa njim su bili i prvaci plemena Kurejš. Ibni Umme Mektum nije vidio, s obzirom da je bio slijep, da je Poslanik bio zauzet ovim pitanjima, a Poslanik je to njegovo insistiranje prezreo i okrenuo se od njega. Tim povodom je Allah objavio nekoliko ajeta iz sure Abese i u njima ukorio Poslanika zbog ovog postupka:

On se namrštio i okrenuo zato što je slijepac njemu prišao. A šta ti znaš - možda on želi da se očisti, ili pouči pa da mu pouka bude od koristi. Onoga koji je bogat, ti njega savjetuješ, a ti nisi kriv ako on neće da vjeruje; a onoga koji ti žureći prilazi i strah osjeća, ti se na njega ne osvrćeš. Ne čini tako! Oni su pouka - pa ko hoće, poučiće se (80/1-12).

Sa ovim je Allah vratio vjeri njena mjerila i njene autentične vrijednosti. On je ovim korigirao postupak Poslanika čija ga je želja da u islam uputi glavešine Kurejšija, a iza njih i mnoge druge, primorala na ovaj korak. Allah je njemu objasnio da je počivanje Poziva na njegovim preciznim osnovama važnije od islama ovih prvaka, pripadnika Kurejša. Allah je ovim onemogućio šejtana da kroz ovu pukotinu ubaci nešto u vjeru, a onda je Svoje ajete učvrstio. Srca vjernika su ovim objašnjenjem postala mirna i zadovoljna.

Poslanik je nakon objave ovih ajeta bio velikodušan prema Ibni Umme Mektumu i kada bi ga vidio, običavao je reći: "Pozdravljam onoga zbog koga sam ukoren od strane moga Gospodara!", a poslije pozdrava

pitao bi ga ima li nekih potreba i može li mu u tome pomoći. Dva puta je zamjenjivao Poslanika u Medini.

Muslim u svome Sahihu prenosi: Prenio nam je Ebu Bekr ibni Ebi Šejba, a on od svoga oca, a ovaj od Sa'da - a on je Ibni Ebi Vekkas - da je rekao: "Bili smo mi, nas šesterica, sa Božijim Poslanikom. Politeisti su tada rekli Poslaniku da odstrani ove iz svoje sredine i neka se nama ne prikazuju. A među njima sam bio ja, Ibni Mesud, jedan čovjek iz plemena Huzejl, Bilal i dva čovjeka čija sam imena zaboravio. To je teško palo na dušu Poslanika. Nakon izvjesnog razmišljanja, objavljen je ajet: *I ne tjeraj od sebe one koji se ujutro i naveče Gospodaru svome mole želeći naklonost Njegovu* (6/52).

Ovako je Allah Svome Pozivu vratio njegovu apsolutnu vrijednost i njegova precizna mjerila; šejtana i njegove spletke omeo, a prolaze kroz koje je pokušao da uđe zatvorio - a jedan od tih prolaza je i ljudska želja da dobije naklonost prvaka Kurejša, udovoljavajući njihovoj želji da ovi siromašni muslimani ne prisustvuju njihovom sastanku sa Poslanikom (alejhi's-selam). Međutim, vrijednosti Poziva su važnije od tih prvaka plemena Kurejš i onih koji bi slijedili njihov islam, islam hiljada sa njima koji bi ojačali Poziv u njegovom nastanku. Allahov Poslanik je - a Allah to najbolje zna - želio i izvor stvarne snage, a to je normalno stanje koje ne štiti lične hirove, niti tekuće običaje!

Ovim primjerima treba dodati i ono što se desilo sa Zejnehom binti Džahš, tetičnom Allahova Poslanika (alejhi's-selam) sa kojom se oženio Zejd ibni Haris (Allah bio njime zadovoljan) koga je Poslanik posinio još prije poslanstva, pa je otuda nazivan Zejd ibni Muhammed. Allah je dokinuo ovo srodstvo riječima: *Zovite ih po očevima njihovim, to je kod Allaha ispravnije!* (33/5), zatim je rekao: *Niti je posinke vaše sinovima vašim učinio* (33/5). Zejd je (Allah bio njime zadovoljan) bio od svih ljudi najdraži Poslaniku (alejhi's-selam) pa ga je oženio sa svojom bratičnom Zejnehom binti Džahš (Allah bio njome zadovoljan). Međutim, bračni život među njima nije bio sretan. U predislamskom dobu Arapi su prezirali da se posvojilac oženi sa puštenom ženom onoga koga je posvojio. Allah je htio da ovaj predislamski običaj dokine kao što je dokinuo i pripisivanje djeteta onome ko mu nije otac. Allah je obavijestio Poslanika da će se oženiti sa Zejnehom nakon što se razvede od Zejda kako bi ovim činom bio dokinut taj običaj. Poslanik je, međutim, tu obavijest prikrio i uvijek bi, kada bi mu se Zejd požalio da mu je bračni život sa Zejnehom nepodnošljiv, rekao: *Zadrži svoju ženu* (33/37), bojeći se prijezira svoga naroda da se sa njome oženi kada se Zejd razvede. To je prikrivao, odnosno prikrivao je ono što je

Allah odredio sve dok se Zejd nije razveo sa Zejnebom. Tada je objavljen ovaj ajet koji je otkrio ono što je Poslanik prikrijavao. Ovim ajetom je Allah potvrdio ono što je htio, pravilo na kome počiva Njegov vjerezakon u ovom pitanju:

A kada ti reče onome kome je Allah milost darovao, a kome si i ti dobro učinio: "Zadrži ženu svoju i boj se Allaha!" - u sebi si skrivao ono što će Allah objelodaniti i ljudi si se bojao, a preče je da se Allaha bojiš. I pošto je Zejd s njom živio i od nje se razveo, Mi smo je za tebe udali kako se vjernici ne bi ustručavali više da se žene ženama posinaka svojih kad se oni od njih razvedu - kako Allah odredi, onako treba da bude (33/37).

Istinu je kazala Aiša (Allah njome bio zadovoljan) kada je rekla: "Da je Muhammed (alejhi's-selam) išta htio da sakrije od onoga što mu se objavljuje, sakrio bi ovo: *U sebi si skrivao ono što će Allah objelodaniti i ljudi si se bojao, a preče je da se Allaha bojiš (33/37).*

Ovako je Allah dostavio Svoj zakon i učvrstio ga, a zatim otkrio ono što zaokuplja i naumpada Poslaniku, a to je prijezir naroda zbog njegove ženidbe sa puštenom ženom svoga posinka. Šejtan nije mogao prodrjeti kroz ovaj prolaz. Onima čija su srca kruta i bolesna ostavljeno je da ovaj događaj uzmu kao predmet rasprave i razilaženja koji i danas traje!!!

Ovo je to što nas čini spokojnim u tumačenju ovih ajeta. Allah je taj koji upućuje na ono što je tačno.

Oduševljenje, zanos i žar ponekad gura one koji poslije Poslanika rade na promaknuću Poziva, zatim velika i uporna želja na širenju Poziva i uspjehu toga širenja, gura nosioce Poziva da radi pridobijanja budu naklonjeni nekim osobama ili da budu popustljivi na početku u nekim zahtjevima Poziva koje oni smatraju manje bitnim i da neke osobe oponašaju kako se ne bi udaljile i postale neprijatelji Poziva.

To ih ponekad čini i da se koriste sredstvima koja nisu u skladu sa mjerilima misije, niti sa njenim autentičnim programom. To sve zbog želje da se misija što brže širi i realizira. Rad na realizaciji "interesa misije", stvarnih njenih interesa da počiva na programu bez manjeg ili većeg udaljavanja. Rezultat toga zna samo Allah. To je ljudima nespoznajno i zbog

toga propaganda ne treba voditi računa o ovim rezultatima. Potrebno je samo da se kreću u okvirima ovog jasnog i preciznog programa, a da rezultate toga ostave Allahu. Na kraju dobro neće izostati.

Ovaj Kur'an upozorava da šejtan vrebja njihove želje kroz koje bi želio da prodre u srž Poziva. Ako je Allah zaštitio Svoje vjerovjesnike i poslanike i onemogućio šejtana da kroz njihove prirodne želje prodre u njihovu misiju, oni nisu zaštićeni kada je riječ o mjerama opreza i velike bojazni da šejtan uđe kroz pukotinu želje u pomaganju pokreta, odnosno onoga što se naziva "interes misionarstva". Ovu riječ "interes misionarstva" - treba da izbace iz rječnika oni koji se bave misionarstvom, jer je ona klizavo mjesto i prolaz za šejtana kada želi da im dođe iz ugla interesa pojedinca. Ponekad se "interes poziva" pretvara u kip koga obožavaju oni koji rade za poziv, a sa tim zaboravljaju temeljni metod Poziva. Oni koji rade na Pozivu trebalo bi da se drže njegovog programa, da oslobode ovaj program, bez obzira na rezultate koji ga slijede, koji možda njima izgleda kao opasnost Pozivu i njegovim nosiocima! Jedina opasnost koje se treba čuvati jeste odstupanje od programa zbog bilo kojeg povoda, bez obzira da li to odstupanje bilo više ili manje. Allah bolje od njih zna ove interese, a oni sa ovim nisu zaduženi. Oni su zaduženi samo sa jednim, a to je da ne odstupaju od programa i da se od tog puta ne udaljavaju.

Na kraju slijedi komentar ovih ajeta i komentar onoga što se nalazi u njima, a odnosi se na zaštitu Allahova poziva od obmana šejtanovih, a oni koji ne vjeruju u ovo, oni su izopćeni, njih čeka bolna patnja:

A nevjernici neće prestati da u nj sumnjaju, sve dok im iznenada smrt ne dođe ili dok ne osjete patnju na onom svijetu (22/55).

Tog dana vlast će samo Allah imati, On će im suditi: vjernici i oni koji su dobra djela činili biće u džennetskim baščama uživanja, (22/56)

a nevjernici i oni koji su ajete Naše poricali, oni će u patnji sramnoj boraviti (22/57).

To je stvar onih koji ne vjeruju u odnosu na cijeli Kur'an. Kontekst to navodi nakon objašnjenja njihovog stava u odnosu na ono što šejtan

ubacuje u želje vjerovjesnika i poslanika s obzirom na sličnosti koje postoje između jednog i drugog. Oni i dalje sumnjaju u Kur'an, a izvor te sumnje nalazi se u njihovim grudima, srcima koja nisu osjetila Istinu koja se nalazi u Kur'anu. Njihovo stanje je i dalje stanje sumnje *sve dok im iznenada smrt ne dođe ili dok ne osjete patnju na onom svijetu (22/55)*, nakon Smaka svijeta. Opis ovog dana kao Dana poslije koga nema više nikakvih dana, baca posebnu sjenu. To je dan koji neće biti slijeden drugim danom. To je Posljednji dan.

U ovom danu sva vlast pripada samo Allahu. Niko drugi osim Njega nema vlasti, čak ni prividne vlasti koju su stanovnici Zemlje smatrali vlašću. Toga dana vlast će samo Allah imati. On će svakome dati ono što je zaslužio: *Vjernici i oni koji su dobra djela činili biće u džennetskim baščama uživanja (22/56)*. *A nevjernici i oni koji su ajete naše poricali, oni će u patnji sramnoj boraviti (22/57)* - kao kaznu za zla koja su smišljali protiv Allahove vjere, kao kaznu za poricanje Allahovih jasnih ajeta, kao kaznu za oholost, nepokornost i odbijanje predaje Allahu.

« وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قَتَلُوا أَوْ مَاتُوا لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا ، وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ غَيْرُ الرَّازِقِينَ * لَيُدْخِلَنَّهُمْ مُدْخَلًا يَرْضَوْنَهُ ، وَإِنَّ اللَّهَ لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ . »
 « ذَلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوقِبَ بِهِ ، ثُمَّ بُغِيَ عَلَيْهِ لَيَنْصُرَنَّهُ اللَّهُ ، إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوفٌ غَفُورٌ * ذَلِكَ بَانَ اللَّهُ يُوسِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُوسِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ ، وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ * ذَلِكَ بَانَ اللَّهُ هُوَ الْحَقُّ ، وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ ، وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ . »

« أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ مُخْضَرَّةً ؟ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ * لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ، وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْغَفِيُّ الْحَمِيدُ . »
 « أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مِمَّا فِي الْأَرْضِ ، وَالْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ ، وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ ؟ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَوْفٌ رَحِيمٌ * وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ، إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ . »

« لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ فَلَا يُنَازِعُونَكَ فِي الْأَمْرِ ، وَأَدْعُ إِلَى رَبِّكَ إِنَّكَ لَعَلَىٰ هُدًى مُّسْتَقِيمٌ * وَإِنْ جَادَلُوكَ فَقُلْ : اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ * اللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ * أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ؟ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ ، إِنْ ذَلِكَ عَلَىٰ اللَّهِ يَسِيرٌ .

« وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا ، وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ ، وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن نَّصِيرٍ * وَإِذَا تَنَزَّلَتْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ تَعْرِفُ فِي وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرَ ، يَكَادُونَ يَسْطُونَ بِالَّذِينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا . قُلْ : أَفَأَنْبَأُكُمْ بِشَرِّ مِن ذَٰلِكُمْ ؟ النَّارُ وَعَدَهَا اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَبئْسَ الْمَصِيرُ .

« يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَاسْتَمِعُوا لَهُ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَن يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ ؛ وَإِن يَسْلُبْنَاهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ . ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ * مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ ، إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ * اللَّهُ يَصْطَلِي مَنَ الْأَمْثَلِئِكَةِ رَسُولًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ * يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ ، وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ .

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَرْكَعُوا وَأَسْجُدُوا ، وَأَعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ * وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ ، وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِن حَرَجٍ ، مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِن قَبْلُ وَفِي هَٰذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ ، وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ ، فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ، وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ ، فَنِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ . »

Allah će zaista lijepo nagraditi one koji su svoj rodni kraj napustili da bi se na Allahovu putu borili, pa zatim poginuli ili umrli, - jer Allah najbolje nagrađuje; (22/58)

On će ih u mjesto kojim će oni biti zadovoljni doista uvesti ! - A Allah sve zna i blag je (22/59).

Eto tako! A onome ko istom mjerom uzvratiti za učinjeno zlo, i kome opet nepravda bude učinjena, Allah će, sigurno, pomoći. - Allah je onaj koji grijeh poništava i koji ih prašta (22/60).

Eto tako! A Allah smjenjuje noć danom, a dan noću, i Allah je Onaj koji sve čuje i sve vidi (22/61).

To je zato što Allah - postoji, a oni kojima se oni, pored Allaha, klanjaju - ne postoje, i zato što je Allah uzvišen i velik (22/62).

Zar ne vidiš da Allah s neba spušta kišu od koje zemlja zazeleni? - Allah je zaista dobar i sveznajući, (22/63)

Njegovo je ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji! Allah, doista nije ni o kome zavisao, i On je jedini hvale dostojan! (22/64).

Zar ne vidiš da je Allah sve što je na Zemlji vama podredio, pa i lađe koje, voljom Njegovom, morem plove? On drži ono što je na nebu da ne bi palo na Zemlju, osim ako On to dopusti. - Allah je, uistinu, prema ljudima blag i milostiv (22/65).

On vam daje život i zatim će vam ga oduzeti i poslije vas opet oživjeti; a čovjek je, zaista nezahvalan! (22/66).

Svakoj vjerskoj zajednici propisali smo vjerezakon prema kome je trebalo da se vlada, i ne dozvoli, nikako, da se s tobom o tome raspravlja. Ti pozivaj svome Gospodararu jer ti si, uistinu, na pravom putu (22/67).

A ako se oni budu s tobom prepirali, reci: "Allah dobro zna ono što vi radite!" (22/68).

Allah će vam na Sudnjem danu presuditi o onome u čemu se razilazite (22/69).

Zar ne znaš da je Allahu poznato sve što je na nebu i na Zemlji? To je sve u Knjizi; to je, uistinu, Allahu lako! (22/70).

Mnogobošci se, pored Allaha, klanjaju onima za koje im On nije poslao nikakav dokaz, i o njima sami ništa ne znaju. A mnogobošcima neće niko pomoći (22/71).

A kad im se Naši jasni ajeti kazuju, ti primjećuješ veliko negodovanje na licima onih što ne vjeruju, koji umalo da ne nasrnu na one koji im riječi

Naše kazuju. Reci: "Hoćete li da vam kažem što će vam biti mrže od toga? - Vatra kojom Allah nevjernicima prijeti, a grozno će ona prebivalište biti" (22/72).

O ljudi, evo jednog primjera, pa ga poslušajte: "Oni kojima se vi, pored Allaha, klanjate ne mogu nikako ni mušicu stvoriti, makar se radi nje sakupili. A ako bi im mušica nešto ugrabila, oni to ne bi mogli od nje izbaviti; nejak je i onaj koji se klanja, a i onaj kome se klanja!" (22/73).

Oni ne poznaju Allaha kako treba; a Allah je, uistinu, moćan i silan (22/74).

Allah odabire poslanike među melekima i ljudima. Allah sve čuje i sve vidi; (22/75).

On zna šta su uradili i šta će uraditi. A Allahu se sve vraća (22/76).

O vjernici, namaz obavljajte i Gospodaru svome se klanjajte, i dobra djela činite da biste postigli ono što želite, (22/77)

i borite se, Allaha radi, onako kako se treba boriti! On je vas izabrao i u vjeri vam nije ništa teško propisao, u vjeri pretka vašeg Ibrāhima. Allah vas je odavno muslimanima nazvao, i u ovom Kur'anu, da bi Poslanik bio svjedok protiv vas, i da biste vi bili svjedoci protiv ostalih ljudi. Zato, namaz obavljajte i zekat dajite i u Allaha se pouzdajte; On je Gospodar vaš, i to kakav Gospodar i kakav zaštitnik! (22/78).

Prošli tekst je završen pojašnjenjem kraja vjernika i nevjernika na Dan u kome će sva vlast pripasti Allahu. To je sve kazano u kontekstu Allahove pomoći Svojim poslanicima, Njegove zaštite Poziva, Njegove nagrade onima koji u to vjeruju i Njegove kazne za one koji to negiraju.

Ovaj tekst počinje kazivanjem o muhadžirima nakon što im je dozvoljena borba radi odbrane vjere i vjerskih dužnosti, radi suprotstavljanja nasilju samoodbranom. Muhadžiri su bespravno protjerani iz svojih domova. Njihov jedini grijeh su njihove riječi: "Naš Gospodar je Allah!" Tekst također objašnjava ono što im je pripremljeno kao nadoknada za ono što su ostavili u pokretnoj i nepokretnoj imovini.

Zatim tekst govori uopćeno u formi općeg propisa o onima koji su bili predmetom napada i koji istom mjerom uzvraćaju, a onda postaju predmetom mučenja i nasilja. Allah njima obećava pomoć i pobjedu u pojačanoj formi.

Tekst komentira ovo čvrsto obećanje iznošenjem dokaza moći koji omogućavaju realizaciju tog obećanja. To su dokazi Kosmosa koji se ukazuju na njegovim stranicama i zakonima egzistiranja. Ti dokazi inspirišu da će Allahova pomoć stići onima koji su protjerani, koji brane i štite svoj goli život i da će onima koji ih progone biti uzvraceno istom mjerom, da će biti kažnjeni. To je kosmički zakon koji je povezan sa ovim velikim zakonima egzistiranja.

Onda je govor upućen Allahovu Poslaniku (alejhi's-selam) u kome se kaže da je Allah svakoj vjerskoj zajednici propisao vjerovjerenje prema kome treba da se vlada i da vjernici ne dozvole politeistima da o tome raspravljaju, da im ne daju priliku da se sa njima oko toga prepiru! A ako se oni ipak odluče na polemiku, onda neka se oslone na Allaha koji će presuditi među njima na Sudnjem danu o onome u čemu su se oni razišli. On bolje zna ono na čemu su oni. On zna ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji.

Allah grdi njihova božanstva za koje im On nije poslao nikakav dokaz, a o kojima oni sami ništa ne znaju. Njihova srca su kruta. Oni neće da čuju riječ Istine; čak idu dotle da nasrću na one koji im Allahove riječi kazuju, i prijeti im zbog njihova nauma da napadnu one koji pozivaju pravou vjeri, prijeti im Vatrom koja je postala njihova sudbina. On im je dao pravo obećanje koje će, nema sumnje, stići.

Zatim objavljuje u formi općeg i punog proglašenja o slabosti onih koje oni prizivaju mimo Allaha pokazujući njihovu slabost u formi grdnje bez pretjerivanja konkretizirajući te slabosti u formi onih koji nisu u stanju ni mušicu da stvore niti da izbore ono što bi mušica ugrabila. A to su tzv. božanstva politeista!

Tekst a i sura se privode kraju usmjeravajući se prema Ummetu vjernika da podnesu te poteškoće, poteškoće skrbništva nad čovječanstvom, da namaz obavljaju i Gospodaru se svome klanjaju i dobra djela čine, pomažući se u tome namazom, zekjatom i pouzdanjem u Allaha.

Allah će zaista lijepo nagraditi one koji su svoj rodni kraj napustili da bi se na Allahovu putu borili, pa zatim poginuli ili umrli, - jer Allah najbolje nagrađuje; (22/58)

On će ih u mjesto kojim će oni biti zadovoljni doista uvesti ! - A Allah sve zna i blag je (22/59).

Hidžra na Allahovu Putu je oslobađanje od svega onoga čemu duša teži, od svega onoga čime se ponosi i čemu žudi: potomstvo, dom, rodni kraj i uspomene, kapital i druga životna dobra predstavljaju svemu ovome mjeru kako bi se domogli Allahova zadovoljstva jer ono što je u Njega bolje je od svega što postoji na ovoj Zemlji.

Hidžra, seoba, postojala je samo prije oslobađanja Mekke i uspostave islamske države. Poslije oslobađanja Mekke hidžre u ovom značenju više nema. Postoji samo borba i djelo, kao što je rekao Allahov Poslanik (alejhi's-selam): "Ko se bori na Allahovom Putu i lično se angažira, imat će status hidžre i nagradu kao da je i hidžru učinio."

Allah će zaista lijepo nagraditi one koji su svoj rodni kraj napustili da bi se na Allahovu putu borili, pa zatim poginuli ili umrli (22/58) - svejedno da li su poginuli kao šehidi ili umrli na postelji. Oni su napustili svoje domove, svoj kapital na Božijem Putu spremni na svaku sudbinu riješeni da budu žrtva na tom Putu na bilo koji način. Žrtvovali su sve što im pruža ovaj život, izolirajući se od svega radi Allaha. Allah će im nadoknaditi to što su izgubili: Allah će ih zaista lijepo nagraditi, jer Allah najbolje nagrađuje; (22/58). To je nagrada koja je bolja, plemenitija i bogatija od svega onoga što su ostavili. On će ih u mjesto kojim će oni biti zadovoljni doista uvesti! (22/59). Izašli su da bi Allahovu naklonost i zadovoljstvo stekli, a On ih je u mjesto u kome će zadovoljni biti uveo! To je Allahova počast njima. Ono što je naumio da ih radosnim učini, realizirao je. Oni su Njegovi robovi, a On je njihov Stvoritelj (Uzvišeni). A Allah sve zna i blag je (22/59). Zna patnje i zulum koji se na njih sručio i zna ono što će ih učiniti zadovoljnim i nadoknaditi ono što su izgubili. On je blag. On daje vremena, a onda one koji zulum čine i one kojima je zulum učinjen obilato kažnjava i nagrađuje.

Ljudi kojima je nepravda i zulum učinjen ponekad nisu u stanju da to podnesu pa uzvrate na nepravdu istom mjerom, i kome opet bude zlo učinjeno, Allah će mu sigurno pomoći:

Eto tako! A onome ko istom mjerom uzvrati za učinjeno zlo, i kome opet nepravda bude učinjena, Allah će, sigurno, pomoći. - Allah je onaj koji grijeh poništava i koji ih prašta (22/60).

Uvjet ove pomoći jeste da zlo bude uzvraćeno istom mjerom, bez pretjerivanja.

Komentar na uzvratanje istom mjerom jeste da je Allah onaj koji grijehe poništava i koji prašta. Ljudi nisu ti koji poništavaju grijehe i praštaju. Ponekad ljudi daju prednost uzvratanju istom mjerom. To stoga što su oni ljudi. Oni od Allaha imaju pomoć.

Kontekst veže, poslije ovoga, Allahovo obećanje pomoći onome ko istom mjerom uzvratu za učinjeno zlo i kome opet nepravda bude učinjena, veže ovo obećanje sa velikim Allahovim kosmičkim zakonima koji su dokaz Allahove moći u realizaciji Svoga obećanja, kao što su dokaz i te kosmičke preciznosti koja ukazuje da je ta pomoć jedan od tih zakona, pomoć koja neće izostati:

Eto tako! A Allah smjenjuje noć danom, a dan noću, i Allah je Onaj koji sve čuje i sve vidi (22/61).

To je prirodna pojava koja prolazi pored ljudi svakog jutra i svake večeri, ljeti i zimi. Noć ulazi u dan kod zalaska sunca, a dan u noć ko izlaska Sunca. Noć ulazi u dan i produžava se nastankom zime, a dan ulazi u noć i produžava se nastankom ljeta. Ljudi ovu i tu prirodnu pojavu vide, smjenjivanje noći danom i dana noću. Zbog toga što ovu pojavu često viđaju i što su na nju naviknuti, oni zaboravljaju precizne i konstantne zakone koji stoje iza toga, zbog kojih nikad nije došlo do poremećaja, zastoja itd. Ti zakoni su dokaz moći Mudroga koji upravlja Kosmosom sukladno njima.

Kontekst usmjerava poglede na tu stalnu prirodnu pojavu pored koje mnogi nezainteresirano prolaze, kako bi im otvorila oči i razum na tu snagu koja smotava dan s jedne strane, i odmotava noć s druge strane, odnosno, koja smotava noć s jedne strane, i odmotava dan s druge strane, čudnom preciznošću bez ikakvih poremećaja, čudnom dosljednošću bez ikakvih propusta. Na isti način funkcionira i Allahova pomoć onome kome nepravda bude učinjena, a on se brani od te nepravde... To je stalan zakon, kao i zakon smjene dana i noći. Isto tako zastire vlast oholih, Allah daje vlast pravednim. I to je kosmički zakon kao i taj zakon pored koga ljudi prolaze bezbrižno, kao što bezbrižno prolaze pored zakona moći u Kosmosu koje i ne osjećaju.

To je vezano za Allahovo opstojanje. Allah vlada sistemom u Kosmosu. Sve osim Allaha je podložno poremećajima i promjenama, prolazno je i nije pravilno.

To je zato što Allah - postoji, a oni kojima se oni, pored Allaha, klanjaju - ne postoje, i zato što je Allah uzvišen i velik (22/62).

To je dovoljno objašnjenje, dovoljna garancija za pobjedu Istine i pravde i poraz nepravde i zla. To je dovoljna garancija za kontinuitet i stabilnost kosmičkih zakona, za njihovu stalnost i neporemećenost. Odavde iz ovih zakona dolazi pobjeda Istine i poraz nasilja i zla.

Allah je iznad od onih koji nasilje čine. On je veći od nasilnika. *Allah je uzvišen i velik (22/62)*. On neće dozvoliti da nasilje bude iznad, da zlo bude beskonačno.

Kontekst dalje iznosi dokaze ove moći u kosmičkim scenama izloženim ljudima u svako doba:

Zar ne vidiš da Allah s neba spušta kišu od koje zemlja zazeleni? - Allah je zaista dobar i sveznajući, (22/63)

Spuštanje kiše s neba i posmatranje zemlje koja je poslije kiše ozelenila između noći i jutra je pojava kao činjenica koja se stalno ponavlja. Ponekad njeno obnavljanje, s obzirom da smo na to navikli, izgubimo iz vida. Međutim, kada se pjesnička, osjećajna duša otvori, onda ova scena na zemlji budi u srcu osjećaje. Srce ponekad osjeća ova mala biljna stvorenja koja izbijaju iz zemlje kao malu djecu, nasmijanu i jaku, bezbrižnu u svijetu egzistiranja, koja zbog radosti samo što nisu poletjela!

Onaj koji to ovako doživljava može shvatiti komentar u kome se kaže: *Allah je zaista dobar i sveznajući (22/63)* i dobrotu, dubinu i usklađenost koja ovoga osjećaja i istinitosti te scene i njene prirode. Jedna od Allahovih dobrota je izazivanje osjećaja te dobrote male klice iz unutrašnjosti vlažnog tla, mršave i tanke, a Ruka Moći joj omogućava da raste, omogućava joj da ide u visine i pored Zemljine teže i težine Zemlje. Allahovim znanjem i Njegovom mudrošću dovršava se spuštanje kiše na zemlju u određeno vrijeme i u odgovarajućim količinama. Kiša se miješa sa zemljom, sa živim biljnim ćelijama koje čekaju da izbiju na svjetlost.

Kiša se spušta s neba na zemlju. Ona zemlji daje život, osigurava hranu i bogatstvo. Allah posjeduje sve što se nalazi na nebu i na Zemlji. Neovisan je od svega toga. On opskrbljuje sve što je živo vodom i biljem. On je neovisan od toga i onih koje opskrbljuje.

On je jedini hvala dostojan (22/64).

Allah (Uzvišeni) nema potrebe za onim što je na nebu i na Zemlji, za onim što se nalazi u zemlji i na nebu. On je neovisan od svega toga. On je Onaj kome treba zahvaljivati na Njegovim blagodatima. On zaslužuje zahvalu svih.

Kontekst ponovo iznosi dokaze vidljive ljudima u svako doba i svako vrijeme:

Zar ne vidiš da je Allah sve što je na Zemlji vama podredio, pa i lađe koje, voljom Njegovom, morem plove? On drži ono što je na nebu da ne bi palo na Zemlju, osim ako On to dopusti. - Allah je, uistinu, prema ljudima blag i milostiv (22/65).

Koliko je energije, koliko je bogatstva na Zemlji Allah podredio čovjeku, a on je nehajan prema Allahovoj moći, Njegovim blagodatima u kojima se kreće i danju i noću.

Allah je sve što se nalazi na Zemlji podredio čovjeku. Njene zakone učinio je sukladnim ljudskoj snazi i prirodi. Ako bi se promijenila priroda čovjeka i njegov sastav u odnosu na ove zemaljske zakone, čovjek ne bi mogao živjeti na Zemlji niti bi se mogao koristiti zemljom i onim što se u njoj nalazi. Ako bi čovjekov fizički sastav odstupio od stepena koji može podnijeti atmosferu ove zemlje, upotrebu njenog zraka, upotrebu njene hrane i vode, čovjek ne bi mogao živjeti niti jednog trena. Ako bi njegovo tijelo bilo zgusnutije, ili, pak, zemlja od onoga na čemu je on, ne bi kročio ovom zemljom, nego bi letio u zraku ili bi se zaronio u zemlju. Ako ova zemlja ne bi imala zraka ili ako bi on bio gušći ili manje gust nego što jeste, čovjek bi se ugušio ili ne bi bio u stanju da koristi zrak kao materiju života. Sukladnost zakona ove zemlje i prirode ovog čovjeka - to je ono što je podredilo zemlju i ono što je na njoj i u njoj ovome čovjeku. A to je Allahovo naređenje i Njegova odredba.

Allah je podredio čovjeku ono što je na Zemlji i obdario ga snagom, energijom i umom koji koristi u eksploataciji bogatstva, energije vidljivog i onog koje nije vidljivo na ovoj zemlji. On to otkriva jedno za drugim, i kada god osjeti potrebu za novim bogatstvom, on otvara nove njene riznice. I kada se god uplaši da će zalihe njene nestati i da će biti potrošene, njemu se otkrivaju nove zalihe. Čovjek danas nije iscrpio sve zalihe petrola

i drugih goriva, a već je otkrio atomsku i hidrogensku energiju, iako se igra sa vatrom kao malo dijete koje će i sebe i druge uništiti požarom, osim ako bude slijedio Allahov program u životu pa te snage i bogatstva iskoristi i usmjeri u blagostanje i izgradnju i tako bude namjesnik na Zemlji onako kako Allah hoće!

Pa i lađe koje, voljom Njegovom, morem plove (22/65). Allah je taj koji je stvorio zakone koji dozvoljavaju da lađe morem plove. Čovjek je upoznao ove zakone i mogućnost njihovog korištenja. Da je priroda mora ili priroda lađe suprotna ili da su umne sposobnosti čovjeka suprotne, ništa od svega ovoga ne bi bilo kao što jeste:

On drži ono što je na nebu da ne bi palo na Zemlju, osim ako On to dopusti (22/65). On je taj koji je stvorio Kosmos sukladno sistemu kojeg je odabrao, u kome vladaju zakoni koji ne dozvoljavaju da udaljene planete i zvijezde padnu, a ni da se sudare na svome putu.

Sva astronomska tumačenja kosmičkog sistema nisu ništa drugo nego pokušaj tumačenja zakona kojim je Allah stvorio ovaj sistem iako neki zaborave ovu činjenicu pa pokušavaju da ovim tumačenjem negiraju Allahovu moć. Ovo je zabluda i čudnovato odstupanje u razmišljanju. Tumačenje zakona i njegovo aktiviranje - pod pretpostavkom da je to tačno i da su te kosmičke teorije tačne nije ništa drugo do li otrcana pretpostavka tumačenja kosmičkih pojava koje mogu biti tačne ili ne, koje su danas dokazane, a sutra negirane novom pretpostavkom - ne može negirati njegovog Stvoritelja i Njegov utjecaj u djelovanju ovog zakona.

Allah (Uzvišeni) *drži ono što je na nebu da ne bi palo na Zemlju (22/65)* djelovanjem ovog zakona čiji je on Stvoritelj *osim ako On to dopusti (22/65)*. A to je dan kada će ovaj zakon koji djeluje zbog mudrosti biti zaustavljen, a zaustavljen će biti također zbog mudrosti.

Kontekst završava izlaganje dokaza moći i preciznosti zakona prelaskom sa Kosmosa na čovjeka i izlaganjem zakona života i smrti u svijetu ljudi:

On vam daje život i zatim će vam ga oduzeti i poslije vas opet oživjeti; a čovjek je, zaista nezahvalan! (22/66).

Prvi život je mu'džiza. On se obnavlja u svakom životu koji se stvara časovima noći i krajevima dana. Tajna njegove prefinjenosti je i dalje tajna koja zbunjuje ljudski um u shvaćanju njegove suštine. To područje je prostrano za razmišljanje i proučavanje.

Smrt je druga tajna koju ljudski razum nije u stanju shvatiti niti prodrijeti u njenu bit. Ona dolazi i dovršava se u jednom trenu. Prostor između prirode smrti i prirode života je širok i velik prostor. On je, također, široko i prostrano područje za razmišljanje i proučavanje.

Život poslije smrti jedna je od tajni čiji se dokaz nalazi u prvom stvaranju. I to je polje za razmišljanje.

Međutim, čovjek ove dokaze ne proučava i o njima ne razmišlja. *A čovjek je, zaista, nezahvalan (22/66).*

Kontekst iznosi sve ove dokaze usmjeravajući srca ka njima u toku govora o Allahovoj pomoći onome kome je zlo počinjeno, a nastoji da se odbrani od toga zla. Sve ovo je iznijeto na kur'anski način upotrebom kosmičkih scena radi izazivanja osjećanja u srcima i povezivanja pravednih i istinitih zakona u stvaranju sa zakonima Kosmosa egzistiranja.

Kada kontekst stigne do ovog odlučujućeg dijela u izlaganju dokaza Allahove moći u velikim scenama Kosmosa, onda se obraća Allahovom Poslaniku (alejhi's-selam) riječima da ide svojim putem, da se ne osvrće na politeiste i da se ne upušta sa njima u raspravu, da im ne dozvoli raspravu o vjerozakonu koji mu je Allah odabrao i zadužio ga da ga dostavi i da ga primjenjuje:

Svakoj vjerskoj zajednici propisali smo vjer zakon prema kome je trebalo da se vlada, i ne dozvoli, nikako, da se s tobom o tome raspravlja. Ti pozivaj svome Gospodar u jer ti si, uistinu, na pravom putu (22/67).

A ako se oni budu s tobom prepirali, reci: "Allah dobro zna ono što vi radite!" (22/68).

Allah će vam na Sudnjem danu presuditi o onome u čemu se razilazite (22/69).

Zar ne znaš da je Allahu poznato sve što je na nebu i na Zemlji? To je sve u Knjizi; to je, uistinu, Allahu lako! (22/70).

Svaki ummet ima svoj vjerovjerenje, svoj put u životu, razmišljanju, moralu i uvjerenju. Ovaj vjerovjerenje podliježe Allahovom zakonu koji upravlja prirodom i srcima shodno utjecajima i interesiranjima. To su stabilni, precizni zakoni. Ummet koji otvori svoje srce prema zovu Upute i njenim zakonima u Kosmosu i čovjeku okrenut je Allahu i Njegovim zakonima koji vode ka Njegovoj spoznaji i pokornosti. Ummet koji na to zatvori svoje srce u zabludi je, njegova se zabluda povećava proporcionalno njegovom odbijanju Upute i poziva Uputi.

Allah je ovako svakom ummetu propisao vjerovjerenje koji treba da slijedi. Nema potrebe da Poslanik polemizira sa politeistima koji ionako odbijaju da prihvate Uputu i idu predaleko u zabludi. Allah mu naređuje da im ne dopusti da se s njime prepiru, da polemiziraju o vjerovjerenju kao što mu naređuje da nastavi svoj put u svome vjerovjerenju, da se ne osvrće i ne pridaje važnost toj polemici. Njegov vjerovjerenje je pravi vjerovjerenje: *Ti pozivaj svome Gospodararu jer ti si, uistinu, na pravom putu (22/67).*

Budi siguran u ispravnost svoga vjerovjerenja, svoga puta. Ako budeš izložen polemici, onda tu polemiku skрати. Nema potrebe da se vrijeme gubi i trud ulaže:

A ako se oni budu s tobom prepirali, reci: "Allah dobro zna ono što vi radite!" (22/68).

Polemika ima smisla sa onima koji su spremni da prihvate pouku, koji traže spoznaju, tragaju za činjenicama i dokazima. Međutim, sa onima koji su istrajni u zabludi, sa oholima kojima svi ovi dokazi u svemiru i čovjeku koji su iznijeti pred njih ništa ne predstavljaju, njih treba prepustiti Allahu. Allah će presuditi o ovim vjerovjerenjima i njihovim sljedbenicima konačnom, posljednjom presudom:

Allah će vam na Sudnjem danu presuditi o onome u čemu se razilazite (22/69).

To je presuda o kojoj niko više neće raspravljati jer tada i neće biti polemike, niti rasprave o ovome.

Allah presuđuje sveobuhvatnim znanjem. Njemu ne izmiče ni povod ni dokaz. Njemu ništa nije skriveno u djelovanju i osjećajima. On zna sve što je na nebu i što je na Zemlji, uključujući tu i njihovo djelovanje i nakane. On to sve obuhvaća:

Zar ne znaš da je Allahu poznato sve što je na nebu i na Zemlji? To je sve u Knjizi; to je, uistinu, Allahu lako! (22/70). Allahovom sveobuhvatnom i preciznom znanju ništa neće promaći na nebu i na Zemlji. On nije podložan utjecajima zaborava i brisanja. To je sve u Knjizi koja obuhvaća i sadrži sve.

Ljudski razum je podložan iscrpljenosti dok razmišlja o onome što se nalazi na nebu i na Zemlji, o Allahovoj sveobuhvatnosti i Njegovom sveobuhvatnom znanju svih stvari i osoba, djela i nakana, pomisli i pokreta u pojavnom svijetu i svijetu savjesti i svijesti. Ovo je sve u odnosu na Allahovu moć i Njegovo znanje, Njemu je to lahko: *To je, uistinu, Allahu lahko! (22/70).* I nakon Allahove naredbe Poslaniku (alejhi's-selam) da politeistima ne dozvoli da sa njim polemiziraju o njegovom ispravnom vjerezakonu, otkriva mu se ono što je u zakonu politeista slabo, nepravilno i neispravno, kao i ono što je u ovome vjerezakonu plod neznanja, nasilja u odnosu na Istinu. Oni će, potvrđeno je, biti lišeni Allahove pomoći:

Mnogobošci se, pored Allaha, klanjaju onima za koje im On nije poslao nikakav dokaz, i o njima sami ništa ne znaju. A mnogobošcima neće niko pomoći (22/71).

Nijedna snaga pozitivnog zakona ili vjerezakona nije snaga ako tu snagu ne crpi iz Allahovog vjerezakona. Sve što nije dostavljeno Objavom slabo je i mršavo, prazno od elemenata izvorne snage.

Politeisti se klanjaju idolima i kipovima, ljudima ili šejtanima, a svima njima Allah nije ništa objavio. Oni su lišeni Allahove moći i Njegove snage. Oni svoje kipove ne obožavaju iz uvjerenja. Oni nemaju dokaza koji bi ih uvjerio da je to ispravno. To je zabluda i praznovjerje. Oni nemaju pomagača kome bi pribjegli. Oni su lišeni snažne i moćne Allahove pomoći.

A najčudnije u svemu ovome jeste da se oni klanjaju, pored Allaha, onima za koje im on nije poslao nikakav dokaz i o njima sami ništa ne znaju. Oni ne čuju poziv Istine, niti prihvataju govor o tome. Njih grijeh obuzima. Oni samo što nisu počeli napadati one koji im Allahov govor čitaju:

A kad im se Naši jasni ajeti kazuju, ti primjećuješ veliko negodovanje na licima onih što ne vjeruju, koji umalo da ne nasrnu na one koji im riječi Naše kazuju (22/72).

Oni se ne bave dokazima, ne suprotstavljaju dokaz dokazom. Oni pribjegavaju sili, koriste snagu kad im ponestane dokaza. Ovo je osobenost

silnika, tirana u čijim dušama je oholost prestižna, u čijim dušama se sila razbuktava. Oni ne slušaju riječi Istine jer shvaćaju da se samo silom mogu oduprijeti ovoj Istini.

Tada ih Kur'an suočava sa prijetnjom: *Reci: "Hoćete li da vam kažem što će vam biti mrže od toga?"* (22/72) - mrže od toga na čemu ste, mrže od nasilja. *Vatra* (22/72) - to je prikladan odgovor za zlo i ružno, pokuđeno i zabranjeno djelo. *A grozno će ona prebivalište biti* (22/72).

Zatim obznanjuje na obzoru svim ljudima opći proglas o slabostima tzv. božanstava, svih božanstava kojima se ljudi klanjaju mimo Allaha, a među njima i ta božanstva od kojih silnici očekuju pomoć i na koja se oslanjaju tirani, oglašava slabost u vidu primjera izloženog ušima i očima predstavljenog u plastičnoj pokretnoj sceni koja puni oči i srca, sceni koja odslikava tu ponižavajuću nemoć na najljepši mogući način:

O ljudi, evo jednog primjera, pa ga poslušajte: "Oni kojima se vi, pored Allaha, klanjate ne mogu nikako ni mušicu stvoriti, makar se radi nje sakupili. A ako bi im mušica nešto ugrabila, oni to ne bi mogli od nje izbaviti; nejak je i onaj koji se klanja, a i onaj kome se klanja!" (22/73).

To je opći poziv, dalekosežni poziv na borbu: *O ljudi* (22/73). I kada se ljudi na poziv okupe, bude im obznanjeno da se nalaze pred općim primjerom, a ne nekim posebnim stanjem ili posebnom prilikom: *Evo jednog primjera pa ga poslušajte!* (22/73). Ovaj primjer utemeljuje načelo i potvrđuje činjenicu: *Oni kojima se vi, pored Allaha, klanjate ne mogu nikako ni mušicu stvoriti, makar se radi nje sakupili* (22/73). Mušica je mala i nezatna. Međutim, ovi koji prizivaju svoja božanstva nisu u stanju - makar se radi nje i sakupili - da stvore mušicu onako malu i nezatnu!

Stvaranje mušice je nemoguće kao i stvaranje deve i slona, jer mušica ima tu čudesnu tajnu koja se zove tajna života pa se izjednačava u mogućnosti stvaranja sa devom i slonom. Nadnaravni stil Kur'ana je ovdje izabrao malu, nezatnu mušicu jer nemogućnost njenog stvaranja ostavlja u osjećajima sjenu slabosti veću nego što je sjena nemogućnosti kod stvaranja slona ili deve bez poremećaja činjenice u izrazu. Ovo je ta stilska nadnaravnost kur'anskog izraza.

Zatim ide još jedan korak naprijed u isticanju ove slabosti i prezrenosti: *A ako bi im mušica nešto ugrabila, oni to ne bi mogli od nje izbaviti (22/73)*. Božanstva kojima se oni klanjaju ne mogu izbaviti ništa od onoga što im mušica ugrabi, bez obzira radilo se o njihovim božanstvima tipa kipova, idola ili ljudi. Koliko puta je mušica lišila života najdraže, a oni nemaju odgovora na to. Kur'an je izabrao baš mušicu, a ona je mala i neznatna, ali u isto vrijeme nosi najopasnije bolesti i lišava onoga što je najdragocjenije kao suorgan, ponekad lišava čovjeka i života. Ona u sebi nosi mikrob tuberkuloze, tifusa, dizenterije i očnih bolesti. Uništava mnoge koje je nemoguće spasiti, a tako je mala i neznatna!

Ovo je druga činjenica koju upotrebljava nadnaravni kur'anski stil. Da je kazano da su im zvijeri nešto ugrabile, oni to od njih ne bi mogli izbaviti, to bi ukazivalo na snagu umjesto nemoći. Zvijer ne lgrabi ništa više od onoga što grabi mušica. To je, dakle, čudesni kur'anski stil!

Tekst izražava ovaj primjer komentarom: *Nejak je i onaj koji se klanja, a i onaj kome se klanja (22/73)* - da bi potvrdio ono što je u sjeni ovoga primjera i nadahnua osjećaje i srca!

U najboljim prilikama... dok su osjećanja puna prijezira prema tzv. božanstvima otkriva njihove loše procjene Allahove moći, iznoseći pravu istinu Allahove moći kao Jedinog Božanstva:

Oni ne poznaju Allaha kako treba; a Allah je, uistinu, moćan i silan (22/74).

Oni ne poznaju Allaha kako treba dok Mu pripisuju ta nemoćna božanstva koja nisu u stanju stvoriti mušicu makar se radi nje i sakupili, a ni da izbave ono što bi ona ugrabila!

Oni ne poznaju Allaha kako treba, a vide tragove Njegove moći i Njegova čudesna stvorenja, a onda mu pripisuju onoga koji ne može da stvori ni neznatnu mušicu!

Oni ne poznaju Allaha kako treba, a traže pomoć od tih nemoćnih božanstava da se spasi ono što je ugrabila mušica, ostavljajući i ne prizivajući Onoga koji je Moćan i Silan.

To je i potvrda i ismijavanje u najtežim odgovarajućim situacijama skrušenosti i pokornosti!

Ovdje tekst napominje da je Allah jak i snažan i da On bira Svoje poslanike među melekima koje šalje poslanicima, kao i svoje poslanike

među ljudima koje šalje narodima. On to sve čini sa znanjem, iskustvom i moći:

Allah odabire poslanike među melekima i ljudima. Allah sve čuje i sve vidi; (22/75).

On zna šta su uradili i šta će uraditi. A Allahu se sve vraća (22/76).

Od Vlasnika snage i moći dolazi naređenje o izboru meleka i poslanika. Od te snažne i jake Moći došao je Muhammed (alejhi's-selam) sa Objavom od Allaha koji ga je izabrao i odabrao. Kako onda da spram Allaha stoje ta ponižavajuća, nemoćna i slaba božanstva kojima se klanjaju?

Allah sve čuje i sve vidi (22/75). On čuje, vidi i zna. *On zna šta su uradili i šta će uraditi* (22/76) znanjem sveobuhvatnim i potpunim. On ne ispušta iz vida ono što je prisutno i ono što nije, ono što je blizu i ono što je daleko.

A Allahu se sve vraća (22/76). On daje posljednju, konačnu presudu. On vlada i određuje.

I sada, na kraju, kada su otkriveni svi nedostaci u vjerezakonu politeista, sve slabosti i sve gluposti, svo neznanje i sve nemoći, sada se govor upućuje muslimanskom ummetu da krene sa obavezama Poziva i da se drži svoga vjerezakona:

O vjernici, namaz obavljajte i Gospodaru svome se klanjajte, i dobra djela činite da biste postigli ono što želite, (22/77)

i borite se, Allaha radi, onako kako se treba boriti! On je vas izabrao i u vjeri vam nije ništa teško propisao, u vjeri pretka vašeg Ibrāhima. Allah vas je odavno muslimanima nazvao, i u ovom Kur'anu, da bi Poslanik bio svjedok protiv vas, i da biste vi bili svjedoci protiv ostalih ljudi. Zato, molitvu obavljajte i zekat dajite i u Allaha se pouzdajte; On je Gospodar vaš, i to kakav Gospodar i kakav zaštitnik! (22/78).

Ova dva ajeta obuhvaćaju cijeli vjerezakon koji je Allah skicirao ovom ummetu, ukratko izložio dužnosti i obaveze koje su im povjerene potvrđujući njegovo mjesto koje mu je odredio, učvršćujući njegove

korijene u sadašnjosti i budućnosti ako se bude pridržavao vjerozakona koji mu je Allah namijenio.

Počinje sa nalogom onima koji vjeruju da ruku' obavljaju i sedždu čine - a to su dva važna faktora namaza. Pod rukuom i sedždom se ovdje u prenesenom smislu misli na namaz kako bi namaz dobio istaknutiju formu i pokret koji je vidljiv u izrazu, predstavljen plastičnom scenom i vidljivim oblikom, jer je to jače i bolje djeluje na osjećanje.¹⁰

Opća naredba o ibadetu je ovdje još jednom naznačena. Ibadet je širi i obuhvatniji od namaza. Ibadet obuhvata sve farzove i više od toga, svaki rad, pokret, misao sa kojom se svaka osoba okreće ka Allahu. Svaki posao koji čovjek obavlja u životu moguće je pretočiti u ibadet ako se srce sa tim poslom usmjeri ka Allahu, čak i slasti onoga što je dozvoljeno u životu sa malim pokretom postaju ibadeti, koji imaju svoje nagrade. Tu nije potrebno ništa drugo osim zahvale Allahu na ovim blagodatima i nijjeta da one budu u službi jačanja pokornosti Allahu i Njegovom obožavanju. One tada postaju dobra djela za koja se primaju nagrade. One se u svojoj prirodi ništa ne mijenjaju. Mijenjaju se samo namjere i intencije.

Ajeti na kraju naređuju opće dobro u kontekstu sa ljudima nakon kontakta sa Allahom putem namaza i ibadeta u najširem smislu riječi.

Ovo je naređeno muslimanskom ummetu radi njegovog uspjeha, jer su ovo garanti njegovog uspjeha. Ibadet koji ga veže za Allaha, a čiji život počiva na stabilnim osnovama i na putu je kontinuiteta, činjenje dobrih djela također vodi postojanom životu ummeta na osnovama imana i originalnog usmjerenja.

Ako se muslimanski ummet pripremi na ovaj način, vezanjem za Allaha i za korektan život i njegova svijest i savjest će biti korektna, a i život. Tada će imati i veću odgovornost:

I borite se, Allaha radi, onako kako se treba boriti! (22/78). To je potpun, precizan i sveobuhvatan izraz koji predočava velike obaveze koje traži angažman, kapital i pripremu.

I borite se, Allaha radi, onako kako se treba boriti! (22/78). Džihad na Božijem Putu obuhvata džihad protiv neprijatelja i džihad sa samim sobom, džihad protiv zla i smutnje. Sve su ovo borbe u istoj ravni.

i borite se, Allaha radi, onako kako se treba boriti! (22/78).

---

¹⁰ V. odjeljak *Tariqatu'l-Qur'ani* u djelu *Et-Taswiru'l-fenni fi'l-Qur'an*.

Vama je povjeren ovaj veliki emanet. Vi ste odabrani među Allahovim robovima za ovaj emanet. *On je vas izabrao (22/78)*. Ovaj izbor je povećao odgovornost. Nema odstupanja niti povlačenja. To je počast Ummetu od Allaha na kojoj se treba zahvaliti i program dobro interpretirati i pretočiti u djelo.

To su obaveze koje su okružene Allahovom milošću: *I u vjeri vam ništa teško nije propisao (22/78)*. Ova vjera sa svim njenim obavezama, ibadetom i vjerezakonom prati u svemu tome prirodu čovjeka i njegove mogućnosti! Primjetno je prizivanje te prirode i oslobađanje te energije i težnja ka superiornosti. Ta snaga ne smije biti zatvorena kao prigušena para niti slobodna kao životinjska strast.

To je vjerezakon koji ima svoje korijene u prošlosti čovječanstva i koji tu prošlost povezuje sa sadašnjošću: *u vjeri pretka vašeg Ibrāhima (22/78)*. On je izvor monoteizma spojenih krugova još od vremena Ibrāhima (alejhi's-selam). To nikada nije prekidano sa Zemljom. Nije bilo perioda koji bi to odvajali kao što su periodi između Objava prije Ibrāhima (alejhi's-selam).

Allah je ovaj monoteistički narod nazvao muslimanima. I prije, a i u Kur'anu su nazivani muslimanima: *Allah vas je odavno muslimanima nazvao, a i u ovom Kur'anu (22/78)*.

Islam je predanost Allahu i licem i srcem, obožavanje samo Allaha, ne pripisujući Mu druga. Muslimanski ummet kroz povijest, pokoljenja, poslanike i Objave je uvijek imao jedan vjerezakon sve do Muhammeda (alejhi's-selam) kome je predat taj emanet i stavljena u dužnost Uputa čovječanstva. Tako je došlo do spajanja prošlosti, sadašnjosti i budućnosti onako kako je to Allah želio. *Da bi Poslanik bio svjedok protiv vas, i da biste vi bili svjedoci protiv ostalih ljudi (22/78)*. Poslanik će svjedočiti protiv ovog naroda, precizirati program i smjernice i potvrditi ono što je tačno, a i ono što nije, a ovaj Ummet će biti svjedok protiv ostalih ljudi, jer je on čuvar čovječanstva poslije svoga Poslanika. On je uputa ljudima sa svojim vjerezakonom, odgojem i idejama o Kosmosu i životu. Međutim, on to neće biti osim ako bude vjera svome vjerezakonu od Allaha odabranom.

Ovaj Ummet je i dalje preporuka čovječanstvu sve dok se bude pridržavao Allahovog vjerezakona i primjenjivao ga u svome realnom životu. A kada se od toga udalji, kada napusti obaveze, Allah će mu oduzeti rukovodeću ulogu, mjesto rukovođenja zamijenit će mjestom onog koji

slijedi na začelju karavane. I to će tako biti sve dok se ne vrati na mjesto koje mu je Allah izabrao.

A ovo traži spremnost i sposobnost. Nakon ovoga Kur'an im zapovijeda da obavljaju namaz i daju zekjat i da se pouzdaju u Allaha: *Zato, namaz obavljajte i zekat dajite i u Allaha se pouzdajte; On je Gospodar vaš, i to kakav Gospodar i kakav zaštitnik!* (22/78).

Namaz je veza slabe i prolazne osobe sa Izvorom snage i duhovne opskrbe. Zekjat je veza jednih sa drugima, sigurnost potrebnih i čuvar reda. Pouzdanje u Allaha je najčvršća veza koja se ne prekida između Allaha i Njegova roba.

Sa ovom pripremom muslimanski Ummet može da krene naprijed sa obavezama da izvrši oporuku u odnosu na čovječanstvo za koje ga je Allah odabrao. On posjeduje materijalna sredstva i snagu za koju ljudi danas tvrde da su to izvori snage na Zemlji. Kur'an ne zapostavlja ova sredstva. Naprotiv, on poziva da se to pripremi, ali i da se ta energija, te snage i ta opskrba koja je neiscrpna, koju posjeduju samo oni koji vjeruju u Allaha iskoristi i život usmjeri ka dobru, progresu i napretku.

Vrijednost ovog Božanskog programa za čovječanstvo jeste da se razvija do svoje punoće određene na Zemlji. Nije dovoljno da bude vođen samo slastima i uživanjem kao što je osobeno za životinjski svijet.

Više ljudske vrijednosti zasnivaju se na dostatnosti materijalnog života, ali ne i samo na tome. Islam želi da se to odvija u sjeni pravilne oporuke na programu Allahovom i u Njegovom okrilju.

Kraj sedamnaestog džuzua. Slijedi osamnaesti, koji počinje surom El-Mu'minun.

